

Inhoud

Extra Bijlagen Financieel jaarverslag van het Rijk 2008 (www.rijksbegroting.nl)

1. Budgettaire kerngegevens	2
2. De uitgaven en niet-belastingontvangsten	5
3. De belasting- en premieontvangsten	7
4. EMU-saldo, EMU-schuld, sociale fondsen en financieringsbehoefte	13
5. Belastinguitgaven	16
6. Vermindering van regeldruk voor bedrijven	18
7. Verticale Toelichting	23
8. Realisatie netto gecorrigeerde rijksuitgaven ten behoeve van de accresberekening	109

Internetbijlage 1. Budgettaire kerngegevens

Tabel 1.1 Budgettaire kerngegevens (x € miljoen; in lopende prijzen; min betekent uitgaven)

	MN 2008	FJR 2008	Verschil
1. Netto-uitgaven onder het kader RBG-eng	- 103 284	- 103 499	- 215
2. Netto begrotingsgefinancierde uitgaven SZA	- 11 202	- 10 776	426
3. Netto begrotingsgefinancierde uitgaven BKZ	- 2 240	- 2 219	21
4. Netto uitgaven niet relevant voor enig kader*	- 27 400	- 64 412	- 37 012
5. Netto begrotingsgefinancierde uitgaven (5=1+2+3+4)	- 144 126	- 180 907	36 781
6. Belastingen	143 462	138 078	- 5 384
7. Overig (o.a. kas-transverschillen en financiële transacties)*	3 235	47 017	43 782
wv Beleidsreserve	- 250	0	250
8. EMU-saldo Centrale Overheid	2 571	4 188	1 617
9. EMU-saldo Lokale Overheid	- 300	- 3 069	- 2 769
10. EMU-saldo Sociale Fondsen	744	4 938	4 194
11. EMU-saldo (- = tekort)	3 015	6 057	3 042
EMU-saldo in %BBP	0,5%	1,0%	0,5%
EMU-schuld	261 518	346 222	84 704
EMU-schuld in %BBP	45,0%	58,2%	13,3%
BBP (in miljarden euro)	582	595	13

* excl. aflossing en uitgifte vaste schuld

In de tabellen 1.2 tot en met 1.4 wordt per budgetdisciplinesector eerst de bepaling van de reële uitgavenkaders weergegeven. De reële uitgavenkaders worden bepaald door de meerjarencijfers ten tijde van het Coalitieakkoord te defleren met de raming voor de prijsontwikkeling van de Nationale Bestedingen (NB-deflator) ten tijde van de MLT 2007. Vervolgens wordt weergegeven hoe de actuele raming van de uitgaven zich verhoudt tot het uitgavenkader in lopende prijzen. Het uitgavenkader in lopende prijzen is te bepalen door het reële uitgavenkader te corrigeren voor de actuele raming van de NB-deflator. Daarnaast wordt gecorrigeerd voor de overboekingen tussen de Rijksbegroting in enge zin enerzijds, en de sectoren Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt (SZA) en de sector Zorg (BKZ) anderzijds. Ook wordt gecorrigeerd voor statistische factoren.

Tabel 1.2 Uitgaventoetsing Rijksbegroting in enge zin (x € miljoen; min betekent overschrijding)

	MN 2008	FJR 2008	Verschil
1. Raming uitgaven bij Coalitieakkoord 2007	103 284	103 284	0
2. pNB ten tijde van MLT 2007	1,0225	1,0225	0
3. Reëel uitgavenkader	101 008	101 008	0
4. NB-deflator	1,0225	1,0245	0,002
5. Overboekingen	0	89	89
6. Statistisch	0	50	50
7. Uitgavenkader RBG-eng in lopende prijzen	103 284	103 624	340
8. Actuele ramingen uitgaven	103 284	103 499	215
9. Over/overschrijding kader RBG-eng (9=8-7)	0	- 124	- 124

Tabel 1.3 Uitgaventoetsing Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt (x € miljoen; min betekent overschrijding)

	MN 2008	FJR 2008	Verschil
1. Raming uitgaven bij Coalitieakkoord 2007	54 834	54 834	0
2. pNB ten tijde van MLT 2007	1,0225	1,0225	0
3. Reëel uitgavenkader	53 626	53 626	0
4. NB-deflator	1,0225	1,0245	0,002
5. Overboekingen	0	- 55	- 55
6. Statistisch	0	0	0
7. Uitgavenkader SZA in lopende prijzen	54 834	54 886	52
8. Actuele ramingen uitgaven	54 834	54 493	- 341
wv begrotingsgefinancierd	11 202	10 776	- 426
wv premiegefinancierd	43 632	43 716	85
9. Over/overschrijding kader SZA (9=8-7)	0	- 393	- 393

Tabel 1.4 Uitgaventoetsing Budgettaire Kader Zorg (x € miljoen; min betekent overschrijding)

	MN 2008	FJR 2008	Verschil
1. Raming uitgaven bij Coalitieakkoord 2007	51 322	51 322	0
2. pNB ten tijde van MLT 2007	1,0225	1,0225	0
3. Reëel uitgavenkader	50 191	50 191	0
4. NB-deflator	1,0225	1,0245	0,002
5. Overboekingen	0	- 34	- 34
6. Statistisch	0	0	0
7. Uitgavenkader BKZ in lopende prijzen	51 322	51 388	66
8. Actuele ramingen uitgaven	51 322	51 798	476
wv begrotingsgefinancierd	2 240	2 219	- 21
wv premiegefinancierd	49 082	49 579	497
9. Over/overschrijding BKZ (9=8-7)	0	410	410

Tabel 1.5 Uitgaventoetsing totale kader (x € miljoen; min betekent onderschrijding)

	MN 2008	FJR 2008	Verschil
1. Reële uitgavenkader	204 825	204 825	0
2. NB-deflator	1,0225	1,0245	0,002
3. Overboekingen	0	0	0
4. Statistisch	0	50	50
5. Uitgaven in lopende prijzen	209 440	209 897	457
6. Actuele raming uitgaven	209 440	209 790	350
7. Over/onderschrijding (7=6-5)	0	- 107	- 107

Internetbijlage 2. De uitgaven en niet-belastingontvangsten

Tabel 2.1 Uitgaven begrotingen (x € miljoen)

		MN 2008	FJR 2008	Verschil
1	Huis der Koningin	6,1	6,1	0,0
2A	Staten-Generaal	127,3	130,0	2,7
2B	Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten	95,6	102,1	6,5
3	Algemene Zaken	64,5	57,5	- 7,0
4	Koninkrijksrelaties	210,3	496,5	286,2
5	Buitenlandse Zaken	12 673,2	12 787,9	114,7
6	Justitie	5 481,5	5 825,6	344,1
7	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	5 689,4	6 126,2	436,8
8	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	32 576,9	34 732,8	2 155,9
9A	Nationale Schuld (transactiebasis)	13 819,8	17 059,2	3 239,4
9B	Financiën	3 765,4	42 399,6	38 634,2
10	Defensie	8 094,7	8 488,3	393,6
11	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer	1 302,1	1 216,1	- 86,0
12	Verkeer en Waterstaat	8 183,2	7 332,8	- 850,4
13	Economische Zaken	2 591,5	2 141,2	- 450,3
14	Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit	2 323,3	2 655,7	332,4
15	Sociale Zaken en Werkgelegenheid	23 859,0	21 888,9	- 1 970,1
16	Volksgezondheid, Welzijn en Sport	13 849,4	14 247,5	398,1
17	Jeugd en Gezin	5 836,8	6 056,4	219,6
18	Wonen, Wijken en Integratie	4 014,5	4 432,0	417,5
HGIS	Internationale Samenwerking	(5 847,7)	(6 176,9)	(329,2)
50	Gemeentefonds	16 040,2	16 246,6	206,4
51	Provinciefonds	1 210,4	1 205,1	- 5,3
55	Infrastructuurfonds	7 193,7	7 074,2	- 119,5
56	Fonds Economische Structuurversterking	2 710,0	2 383,0	- 327,0
58	Diergezondheidsfonds	25,2	40,7	15,5
59	BTW-compensatiefonds	2 236,8	2 348,4	111,6
63	Waddenfonds	33,9	4,5	- 29,4
AP	Aanvullende posten	3 791,3	0,0	- 3 791,3
90	Consolidatie	- 9 042,2	- 8 104,6	937,6
	Totaal	168 763,8	209 380,2	40 616,4

* In deze tabel zijn de uitgaven voor Internationale Samenwerking toegerekend aan de begrotingen waarop deze worden verantwoord. De totale uitgaven voor Internationale Samenwerking zijn tussen haakjes vermeld.

Tabel 2.2 Niet-belastingontvangsten (x € miljoen)

		MN 2008	FJR 2008	Vershil
2A	Staten-Generaal	2,5	4,2	1,7
2B	Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten			
		2,8	4,1	1,3
3	Algemene Zaken	1,9	1,8	- 0,1
4	Koninkrijksrelaties	15,3	14,0	- 1,3
5	Buitenlandse Zaken	772,6	895,0	122,4
6	Justitie	1 100,6	1 201,3	100,7
7	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties			
		31,9	78,6	46,7
8	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	1 207,8	2 122,9	915,1
9A	Nationale Schuld (transactiebasis)	1 814,7	1 950,1	135,4
9B	Financiën	3 261,9	4 242,6	980,7
10	Defensie	626,9	578,8	- 48,1
11	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer			
		372,6	456,6	84,0
12	Verkeer en Waterstaat	90,6	113,3	22,7
13	Economische Zaken	7 690,3	8 616,0	925,7
14	Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit			
		630,9	711,2	80,3
15	Sociale Zaken en Werkgelegenheid	501,4	715,9	214,5
16	Volksgesondheid, Welzijn en Sport	62,9	466,0	403,1
17	Jeugd en Gezin	21,5	34,6	13,1
18	Wonen, Wijken en Integratie	1 070,9	892,4	- 178,5
HGIS	Internationale Samenwerking	(169,1)	(266,5)	(97,4)
55	Infrastructuurfonds	7 191,1	6 539,4	- 651,7
56	Fonds Economische Structuurversterking			
		2 710,0	2 383,0	- 327,0
57	AOW-spaarfonds	4 488,2	4 490,3	2,1
58	Diergezondheidsfonds	9,2	32,7	23,5
63	Waddenfonds	33,9	33,9	0,0
AP	Aanvullende posten	- 35,4	0,0	35,4
90	Consolidatie	- 9 042,2	- 8 104,6	937,6
	Totaal	24 634,7	28 473,9	3 839,2

* In deze tabel zijn de uitgaven voor Internationale Samenwerking toegerekend aan de begrotingen waarop deze worden verantwoord. De totale uitgaven voor Internationale Samenwerking zijn tussen haakjes gezet.

Tabel 2.3 Uitgaven en niet-belastingontvangsten niet relevant voor enig kader (x € miljoen)

	MN 2008	FJR 2008	Vershil
Rentelasten	10 286	9 599	- 687
Rijksbijdrage aan de Sociale fondsen	16 094	13 906	- 2 187
Zorgtoeslag	3 646	3 328	- 318
BTW-compensatiefonds	2 237	2 348	112
Studielingen	1 835	1 730	- 105
Gasbaten (kasbasis, exclusief VPB)	- 9 200	- 10 470	- 1 270
FES-uitgaven	2 710	2 383	- 327
Kasbeheer	- 73	4 283	4 356
Netto-verkoop staatsbezit	0	38 324	38 324
Lening VUT-fonds	300	300	0
Landbouwheffingen	- 413	- 351	62
Werkgeversbijdrage kinderopvang*	0	- 659	- 659
Overig	- 21	- 310	- 289
Totaal netto niet relevante uitgaven	27 400	64 412	37 012

* De werkgeversbijdrage kinderopvang werd ten tijde van de Miljoenennota 2008 nog als premieontvangst geboekt.

Internetbijlage 3. De belasting- en premieontvangsten

De belasting- en premie-inkomsten zijn 0,5 miljard euro lager uitgekomen dan bij Miljoenennota 2008 is geraamd. Gecorrigeerd voor een technische aanpassing (niet relevant voor EMU-saldo) zijn de ontvangsten 0,2 miljard hoger uitgekomen dan geraamd. Onderliggend aan deze absoluut en relatief gezien kleine afwijking ligt enerzijds een gunstige doorwerking van de realisaties van 2007, maar anderzijds een minder gunstige economische ontwikkeling in 2008 zelf. Ook de inkomsten in januari 2009 die nog relevant zijn voor het EMU-saldo 2008 vielen lager uit dan verwacht.

Tabel 3.1 Ontwikkeling van de opbrengst belastingen en premies op EMU-basis (x € miljard)

	MN 2008	FJR 2008	Vershil
Belastingen en premies volksverzekeringen	175,9	175,3	- 0,6
wv belastingen	144,2	138,1	- 6,1
wv premies volksverzekeringen	31,6	37,2	5,6
Premies werknemersverzekeringen	46,5	46,6	0,0
Totaal	222,4	221,9	- 0,5

Ontwikkeling ontvangsten ten opzichte van de Miljoenennota 2008

In de onderstaande tabel wordt het verschil tussen de Ontwerpbegroting en de uiteindelijke realisatie uitgesplitst naar oorzaak. Daarbij worden verschillende elementen onderscheiden. Ten eerste is er een effect van de doorwerking vanuit het voorgaande jaar. Daarnaast hebben beleidswijzigingen sinds de Ontwerpbegroting en technische wijzigingen een effect op de ontvangsten. En tot slot leidt de afwijking van de economische ontwikkeling ten opzichte van de eerdere ramingen tot verschillen in de endogene ontwikkeling en de aansluiting naar EMU-basis.

Tabel 3.2 Ontwikkeling ontvangsten vanaf MN 2008 gesplitst naar oorzaak (x € miljard) op EMU-basis

Miljoenennota 2008	222,4
Totale mutatie	- 0,5
Doorwerking 2007	2,5
<i>wv. belastingen en premies vvv</i>	1,8
<i>wv. premies wnvz</i>	0,7
Autonoom	0,3
<i>wv. loon/inkomensheffing</i>	0,4
<i>wv. kansspelbelasting</i>	0,1
<i>wv. accijns van minerale oliën, anders dan lichte olie</i>	- 0,1
<i>wv. overige belastingen en premies</i>	- 0,1
Technische aanpassingen	- 0,7
<i>wv. verschuiving wgbijdrage kinderopvang naar niet belasting- ontvangsten</i>	- 0,7
Endogeen	- 1,7
<i>wv. omzetbelasting</i>	- 0,6
<i>wv. belasting op personenauto's en motorrijwielen</i>	- 0,5
<i>wv. overdrachtsbelasting</i>	- 0,8
<i>wv. energiebelasting</i>	0,3
<i>wv. vennootschapsbelasting</i>	0,4
<i>wv. overige belastingen en premies</i>	- 0,4
Aansluiting naar EMU-basis	- 1,0
FJR 2008	221,9

De doorwerking vanuit 2007 heeft gezorgd voor een toename van 2,5 miljard euro ten opzichte van de Ontwerpbegroting. Door beleidsmaatregelen (autonomen) zijn de ontvangsten 0,3 miljard euro hoger uitgekomen. Daarnaast was er in 2008 een technische wijziging in de boekingswijze van de werkgeversbijdrage kinderopvang waardoor de ontvangsten 0,7 miljard euro lager zijn uitgekomen. De endogene ontwikkeling en de aansluiting naar EMU-basis zijn in 2007 respectievelijk 1,7 miljard en 1,0 miljard euro lager uitgekomen dan verwacht.

Doorwerking van 2007

De raming voor 2008 in de Ontwerpbegroting (Miljoenennota 2008) is gebaseerd op de raming van de ontvangsten in het dan nog lopende jaar 2007. Deze raming van het dan nog lopende jaar wordt aangeduid als de Vermoedelijke Uitkomsten. Indien de realisatie van een jaar anders uitkomt dan bij de Vermoedelijke Uitkomsten werd aangenomen heeft dit, behoudens incidentele factoren, een doorwerking naar het daaropvolgende jaar. De doorwerking van 2007 is reeds nader toegelicht in het Financieel Jaarverslag over 2007 en bedroeg 2,5 miljard euro.

Autonome bijstellingen in 2008

Autonome bijstellingen zijn het gevolg van wijzigingen in het beleid waartoe pas na de Ontwerpbegroting is besloten. Als gevolg daarvan zijn voor 2008 de inkomsten 0,3 miljard euro hoger uitgekomen. Het niet doorgaan van de verschuiving van de directeurgrootaandeelhouders (dga's) van de loonheffing naar de inkomensheffing leidde tot ca 0,4 miljard hogere kasontvangsten in 2008 ten opzichte van de ontwerpbegroting. De verschuiving van de kansspelautomaten van de omzetbelasting naar de

kansspelbelasting en de verlaging van de kansspelbelasting leidden per saldo tot ca 0,1 miljard hogere ontvangsten. De vertraagde verhoging van de rode diesel zorgde daarentegen voor ca 0,1 miljard lagere ontvangsten. Datzelfde geldt voor een aantal kleinere wijzigingen gezamenlijk.

Technische aanpassingen in 2008

In 2008 is de werkgeversbijdrage voor de kinderopvang overgeheveld van de inkomsten naar de niet-belastingontvangsten. Deze wijziging zorgt voor een afname van de belasting- en premieontvangsten met 0,7 miljard euro. Deze aanpassing heeft geen invloed op het EMU-saldo en heeft eveneens geen beleidsmatige consequenties.

Endogene ontwikkeling in 2008 ten opzichte van Miljoenennota 2008

De endogene ontwikkeling in 2008 is 1,7 miljard euro lager uitgekomen dan oorspronkelijk verwacht. Idealiter wordt dit verschil zoveel mogelijk verklaard door het verschil tussen de voorspelde en daadwerkelijke ontwikkeling van relevante economische indicatoren waarop de ramingen van de verschillende belastingsoorten zijn gebaseerd. Helaas laten niet alle belastingsoorten zich even goed voorspellen, zodat ook in het geval de gerealiseerde economische indicatoren niet of nauwelijks afwijken van de voorspelling er verschillen kunnen optreden tussen de geraamde en de gerealiseerde endogene ontwikkeling.

Tabel 3.3 Macro-economische kernvariabelen Ontwerpbegroting 2008 ten opzichte van realisatie

	Ontwerp- begro- ting 2008	Realisatie	Vershil
Nominale groei BBP	4,6%	4,8%	0,2%
Waardemutatie investeringen in woningen	5,2%	4,0%	- 1,2%
Waardemutatie verkopen tweedehands woningen	4,0%	- 7,4%	- 11,4%
Waardemutatie particuliere consumptie	4,3%	4,0%	- 0,2%
Waardemutatie duurzame particuliere consumptie	4,5%	4,9%	0,3%
Waardemutatie investeringen in motorvoertuigen	0,8%	- 5,8%	- 6,6%
Bruto loonontwikkeling marktsector	3,8%	3,9%	0,1%
Werkgelegenheid markt	0,9%	1,7%	0,8%
Ontwikkeling pensioenpremies (incl. VUT)	4,1%	4,3%	0,2%
Arbeidsinkomensquote	80,3%	80,1%	- 0,2%

De nominale BBP-groei is in 2008 een fractie hoger uitgekomen dan de oorspronkelijke raming. Onderliggend is er echter wel sprake van afwijkingen ten opzichte van het oorspronkelijke beeld. De investeringen in nieuwe woningen en de particuliere consumptie zijn minder sterk gestegen, waardoor de omzetbelasting lager uit is gekomen. Deze daling blijft overigens beperkt door een samenstellingseffect. Er bestaan verschillende tarieven in de omzetbelasting (6% en 19%); bij een toename van de consumptie van goederen die onder het hoge tarief vallen neemt de opbrengst toe. In 2008 is de duurzame particuliere consumptie (niet in tabel) sterker toegenomen dan geraamd. Deze categorie valt onder het hoge BTW-tarief.

Specifiek zijn de verkopen van tweedehands woningen en nieuwe auto's lager uitgekomen dan oorspronkelijk geraamd, waardoor de ontvangsten bij de overdrachtsbelasting en de belasting op personenauto's en motorrijwielen (BPM) zijn tegengevallen.

Omdat de ontwikkeling van de werkgelegenheid en de lonen hoger zijn uitgekomen dan destijds bij Miljoenennota 2008 is voorspeld, zou je ook een (nog) hogere endogene ontwikkeling bij de loonheffing verwachten dan destijds is verondersteld (5,3%). Dit is echter niet terug te zien in de ontvangsten over 2008. Dit kan grotendeels worden verklaard door de bijstelling van de transactieraming van de loonheffing 2007. Bij FJR 2007 werd nog een kaseffect in 2008 verondersteld over de aanslagheffing met betrekking tot het transjaar 2007. Dit als gevolg van een veronderstelde vertraging in de aanslagheffing in 2007. Achteraf kan worden geconstateerd dat het veronderstelde kaseffect in 2008 mbt het transjaar 2007 niet heeft voorgedaan. Overigens is de endogene ontwikkeling van de loonheffing uitgekomen op 5,2% (zie hieronder in tabel 3.4) en daarmee zelfs nog wat hoger uitgekomen dan de nominale BBP-groei van 4,8%.

Aansluiting naar EMU-basis

Bij de ontvangsten (belastingen en premies volksverzekeringen) wordt in eerste instantie de cijfers op kasbasis weergegeven, zijnde de ontvangsten van januari tot en met december. Echter, voor de cijfers op EMU-basis zijn de zogeheten 1-maands verschoven kasontvangsten relevant, de ontvangsten van februari 2008 tot en met januari 2009^{1,2}. De premies werknemersverzekeringen worden op transactiebasis weergegeven, waardoor er voor deze post geen aparte aansluiting naar EMU-basis is. De aansluiting naar EMU-basis is 1,0 miljard lager uitgekomen dan bij de ontwerpbegroting 2008 werd verwacht.

Ontwikkeling van de totale ontvangsten

In onderstaande tabel 3.4 staan de grotere belastingsoorten weergegeven waarvan de ontwikkeling aanzienlijk afwijkt van de economische ontwikkeling (nominale groei 4,8%).

Tabel 3.4 Ontwikkeling ontvangsten in 2008 op kasbasis (x € miljard)

	Realisatie 2007	Auto- noom	Endo- geen	End in %	Realisatie 2008
Omzetbelasting	4 2216	- 164	1 259	3,0%	4 3311
Belasting op personenauto's en motorrijwielen	3 603	- 2	- 330	- 9,2%	3 271
Accijnzen	1 0032	293	164	1,6%	1 0489
Belastingen van rechtsverkeer	5 793	220	- 624	- 10,8%	5 389
Belastingen op een milieugrondslag	3 855	39	606	15,7%	4 499
Inkomensheffing	- 6 772	1 257	124	- 1,8%	- 5 391
Loonheffing	7 8401	371	4 052	5,2%	8 2824
Dividendbelasting	3 750	- 125	326	8,7%	3 951
Vennootschapsbelasting	1 8552	- 544	806	4,3%	1 8814
Successierechten	1 877	- 3	- 79	- 4,2%	1 795

¹ Reden hiervoor is dat de 1-maands verschoven kasontvangsten een betere benadering zijn van de ontvangsten op transactiebasis.

² Uitzondering op de 1-maands verschoven kasontvangsten zijn de inkomensheffing, dividendbelasting, vennootschapsbelasting en successierechten. Hiervoor geldt dat de 1-maands verschoven kasontvangsten geen betere benadering van de ontvangsten op transactiebasis zijn. Daarom worden voor deze belastingsoorten de ontvangsten op kasbasis gebruikt voor het EMU-saldo.

De omzetbelasting is minder sterk gestegen dan het BBP. Dit laat zich verklaren doordat de investeringen in woningen en de totale particuliere consumptie wat minder sterk zijn gestegen dan het (nominale) BBP. Waar de omzetbelasting minder snel stijgt, laat de BPM zelfs een forse endogene daling zien in 2008. De omzet aan nieuw verkochte auto's is in 2008 afgenomen. Enerzijds is dit het gevolg van een (beperkte) afname van het aantal verkochte auto's; anderzijds van een verschuiving naar goedkopere en kleinere auto's.

Bij de accijnzen is de ontwikkeling achtergebleven bij de economische groei. Hiervoor zijn meerdere oorzaken aan te wijzen. Met name de

accijnzen op lichte olie en tabak zijn achtergebleven, terwijl de accijns op overige minerale oliën wel mee is gegroeid met de economische ontwikkeling. De achterblijvende opbrengst bij de tabaksaccijns is het gevolg van een 'hamstereffect'. Vooruitlopend op de accijnsverhoging per medio 2008 is door importeurs/groothandels extra voorraad ingeslagen tegen het oude lagere tarief. Dit tariefsvoordeel leidt tot spiegelbeeldige tegenvallende opbrengsten voor de schatkist. Bij de accijnzen op lichte olie blijft de opbrengst de laatste jaren, net als overigens bij bijvoorbeeld de accijnzen op alcohol, bier en wijn achter bij de ontwikkeling van het BBP. Ook in 2008 was dit het geval. De opbrengst van de accijns op minerale oliën (diesel) steeg wel mee met het BBP. Het gebruik van diesel is veelal zakelijk en hangt daardoor meer samen met de economische groei.

Bij de overdrachtsbelasting treedt een aanzienlijke daling van de opbrengst op als gevolg van minder verkopen van tweedehands woningen. In 2008 daalde het aantal verkochte tweedehands woningen met iets meer dan 10%. De gemiddelde prijsstijging bedroeg 2,9%.

De belastingen op milieugrondslag, waarvan de energiebelasting veruit de belangrijkste is, laat een veel sterkere stijging zien dan het BBP. Over 2007 was de opbrengst juist flink tegengevallen als gevolg van een relatief warme winter (endogene daling met 14,9%). Deze tegenvaller blijkt dus vrijwel volledig incidenteel van karakter te zijn geweest, zodat de ontvangsten energiebelasting in 2008 terug is op het normale niveau van 2006.

De inkomensheffing betreft een saldo van negatieve en positieve kasontvangsten. De negatieve kasontvangsten betreffen voor een deel teruggaven over betaalde loon- en inkomensbelasting in het voorgaande jaar en voor een deel voorlopige teruggaven over het lopende jaar. De totale teruggaven zijn dus wat minder gerelateerd aan de economische ontwikkeling in het lopende jaar. De positieve kasontvangsten inkomensheffing zijn veel meer gerelateerd aan de economische ontwikkeling in lopende jaar. Deze post betreft voor het grootste deel betaalde aanslagen door zelfstandigen. Deze heeft zich in 2008 relatief gunstig ontwikkeld, zodat de totale endogene ontwikkeling minder negatief is uitgekomen.

De ontwikkeling van de loonheffing is positief onder invloed van een redelijk hoge loonontwikkeling (3,9% in de marktsector) en een stijging van de arbeidsdeelname. Door de progressie in de loonheffing leidt een stijging van de lonen tot een grotere stijging van de opbrengst van de loonheffing.

De ontwikkeling van de dividendbelasting is in 2008 uitgekomen boven de economische groei. Deze kan worden verklaard uit de relatief gunstige winstontwikkeling van met name niet-financiële bedrijven tot halverwege 2008. De dividenduitkeringen van niet-financiële bedrijven stegen in zelfs 2008 naar een recordhoogte. In eerste helft van 2008 kenden ook de financiële bedrijven nog relatief hoge dividenduitkeringen. In tweede helft van het jaar bleven de dividenduitkeringen van financiële bedrijven wel flink achter.

De oorzaak van de hogere kasontvangsten bij de vennootschapsbelasting is met onzekerheid omgeven. Het relatief lage aantal verminderingen gedurende 2008 duidt erop dat een deel van de meevaller bij de uiteindelijke aangiften weer terug zal vloeien naar het bedrijfsleven. Aan het begin van het jaar krijgen bedrijven een voorlopige aanslag opgelegd op basis van de aanslag van vorige jaren. Hierop kunnen bedrijven een verminde-

ring aanvragen als zij verwachten minder winst te zullen maken dan op de voorlopige aanslag is verondersteld. Dat hoeft echter niet. Als geen vermindering is aangevraagd, maar bij de definitieve aangifte wel blijkt dat de winst lager uitvalt, wordt het teveel betaalde door de Belastingdienst aan de bedrijven terugbetaald.

Tot slot is de opbrengst van de successierechten achtergebleven bij de economische ontwikkeling. Net als de dividendbelasting kan deze belastingen afhankelijk van incidenten over de jaren wisselen. Een afname met 4,2% past in dit beeld.

Endogene doorwerking naar 2009

De realisaties voor 2008 zijn 3,2 miljard euro lager uitgekomen dan bij de Miljoenennota 2009 werd verwacht. Voor het grootste deel heeft dit een doorwerking naar de inkomstenraming voor 2009. De cijfers worden echter vertekend door twee incidenten.

De incidenten betreffen het niet optreden van de verwachte extra incidentele opbrengst bij de loonheffing en de meevaller bij de vennootschapsbelasting ten opzichte van de Miljoenennota 2009.

Bij de loonheffing werd bij het Financieel Jaarverslag over 2007 in de doorwerking naar 2008 rekening gehouden met een incidentele extra opbrengst in 2008 vanwege van een verwachte kasschuif in de loonheffing met betrekking tot het jaar 2007. Deze kasschuif heeft zich echter niet voorgedaan. Gevolg is een incidentele tegenvaller in 2008 die niet doorwerkt naar 2009.

Voor de meevaller bij de vennootschapsbelasting is geen economische verklaring voorhanden. Het relatief lage aantal verminderingen gedurende 2008 duidt er, zoals eerder beschreven, op dat een deel van de meevaller bij de uiteindelijke aangiften weer terug zal vloeien naar het bedrijfsleven. De totale doorwerking naar 2009 bedraagt 3,9 miljard.

Tabel 3.5 Doorwerking 2008 naar 2009 (x € miljard euro)

1. Totale mutatie 2008 t.o.v. Vermoedelijke Uitkomsten	- 3,2
2. Totaaleffect van incidenten op ontvangsten 2008 (=2a)	0,2
<i>wv. incidentele meevaller vennootschapsbelasting</i>	<i>0,5</i>
<i>wv. niet optreden incidenteel effect loonheffing</i>	<i>- 0,3</i>
3. Structurele doorwerking (=1-2)	- 3,4
4. Incidentele effecten 2009 als gevolg van 2008 (=4a)	- 0,5
<i>wv. weglopen meevaller vennootschapsbelasting 2008</i>	<i>- 0,5</i>
5. Totaal doorwerking van 2008 naar 2009(=3+4)	- 3,9

Internetafbijlage 4. EMU-saldo, EMU-schuld, Sociale fondsen en Financieringsbehoefte¹

4.1 EMU-saldo en financieringsbehoefte

Tabel 4.1 EMU-saldo en financieringsbehoefte

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1 Feitelijk financieringssaldo Rijk (in % geharmoniseerd BBP)	- 10426	- 4 335	- 5 020	- 1 496	- 5 815	- 2 934	- 3 587	- 8 002	- 12 327	- 9 277	- 76	4 129	612	- 86 630
2 Financiële transacties	- 34	- 1,4	- 1,5	- 0,4	- 1,5	- 0,7	- 0,8	- 1,7	- 2,6	- 1,9	0,0	0,8	0,1	- 14,6
3 Kas-transactiever verschillen (incl. derdenrekeningen en overig)	1 166	- 617	- 2 382	- 2 471	- 964	464	2 764	1 030	- 1 278	- 646	174	- 2 282	1 555	87 629
4 Saldo Rijk (4=1+2+3)	- 1 705	- 8	276	- 403	3 440	4 066	268	2 051	1 422	1 507	156	1 484	1 309	- 5 081
5 Saldo centrale overheid, niet-Rijk	- 10 965	- 4 960	- 7 126	- 4 370	- 3 339	1 596	- 555	- 4 921	- 12 183 ²	- 8 416	254	3 331	3 476	4 082
6 Saldo centrale overheid (6=4+5)	170	73	56	203	- 18	60	- 377	- 23	- 35	69	14	40	- 11	706
(in % geharmoniseerd BBP)	- 10 855	- 4 887	- 7 070	- 4 167	- 3 357	1 656	- 932	- 5 375	- 12 218	- 8 347	268	3 371	3 465	4 188
7 Saldo lokale overheid	- 3,6	- 1,5	- 2,1	- 1,1	- 0,9	0,4	- 0,2	- 1,2	- 2,6	- 1,7	0,1	0,6	0,6	0,7
(in % geharmoniseerd BBP)	34	583	2 851	13	304	63	- 379	- 2 255	- 2 786 ³	- 966	- 874	- 118	- 40	- 3 069
8 Saldo socialeverzekeringsfondsen (in % geharmoniseerd BBP)	0,0	0,2	0,8	0,0	0,1	0,0	- 0,1	- 0,5	- 0,6	- 0,2	- 0,2	0,0	0,0	- 0,5
(in % geharmoniseerd BBP)	- 2 423	- 1 740	- 54	990	4 653	6 525	235	- 2 079	106	729	- 753	- 838	- 1 452	4938
9 EMU-saldo (9=6+7+8)	- 13 244	- 6 044	- 4 272	- 3 164	1 600	5 559	- 1 076	- 9 709	- 14 898	- 8 584	- 1 359	3 371	1 973	6 057
(in % geharmoniseerd BBP)	- 4,3	- 1,9	- 1,2	- 0,9	0,4	1,3 ⁴	- 0,2	- 2,1	- 3,1	- 1,7	- 0,3	0,6	0,3	1,0
10 Financieringsbehoefte	23 640	16 223	13 638	20 643	55 200	2 9572	2 2945	33 400	36 253	28 141	26 918	23 968	26 855	107 459
11 (waarvan aflossingen)	(1323)	(11 888)	(8 600)	(19 147)	(49 385)	(29 325)	(19 358)	(25 398)	(23 791)	(18 864)	(26 862)	(27 922)	(26 966)	(21 379)

¹ Bron voor de realisatiecijfers (1994-2008) van het EMU-saldo, de EMU-schuld en het BBP zijn het CBS en de Europese Commissie. Eventuele afwijkingen daarvan zijn toegelicht in voetnoten.

² Exclusief de kastransactiecorrectie van het BTW-compensatiefonds van 0,3% BBP.

³ Inclusief de kastransactiecorrectie van het BTW-compensatiefonds van 0,3% BBP.

⁴ Exclusief de opbrengsten van de UMITS-veiling van 0,7 procent BBP (2685 euro).

4.2 EMU-schuld

Tabel 4.2 EMU-schuld (x € miljoen en in % geharmoniseerd BBP)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1. Geharmoniseerd BBP	305 261	319 755	342 237	362 464	386 193	417 960	447 731	465 214	476 945	491 184	513 407	539 929	567 066	594 608
2. Staatsschuld (conform EMU-definitie)	181 319	185 256	185 601	189 819	191 279	182 671	185 293	193 863	205 998	215 270	222 786	213 000	25 715	299 713
(in % geharmoniseerd BBP)	59,4	57,9	54,2	52,4	49,5	43,7	41,4	41,7	43,2	43,8	43,4	39,4	38,0	50,4
3. Schuld overige overheden (in % geharmoniseerd BBP)	50 914	51 697	47 726	48 370	44 811	42 094	41 839	41 227	42 011	42 334	43 274	42 880	43 059	46 509
(in % geharmoniseerd BBP)	16,7	16,2	13,9	13,3	11,6	10,1	9,3	8,8	8,8	8,6	8,4	8,0	7,6	7,8
4. EMU-schuld (in % geharmoniseerd BBP)	232 233	236 953	233 327	238 189	236 090	224 765	227 132	235 090	248 009	257 604	266 060	255 880	258 774	346 224
(in % geharmoniseerd BBP)	76,1	74,1	68,2	65,7	61,1	53,8	50,7	50,5	52,0	52,4	51,8	47,4	45,6	58,2

p.m.

4.3 Staatsschuld naar instrument

Tabel 4.3 Staatsschuld naar instrument (x € miljard)

	1994	1995	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1. Gevestigde schuld (0-5 jaar)	163,5	174,2	181,7	184,6	174,2	174,4	172,0	182,4	197,1	202,4	197,6	192,3	209,9
(5-10 jaar)	67,6	75,2	92,5	94,7	91,9	91,7	94,6	95,5	111,2	119,0	112,8	102,0	117,2
(10-25 jaar)	69,7	69,5	68,9	67,7	63,1	63,9	59,3	68,9	67,9	59,4	55,4	57,0	59,5
(25-40 jaar)	19,1	22,4	13,4	13,3	10,3	9,9	9,2	18,0	17,9	17,9	21,5	21,3	21,2
Vloттende schuld (DTC's, ECP's)	7,1	7,1	6,9	8,9	8,9	8,9	8,9	0,0	0,1	6,1	7,9	12,0	12,0
Overig (o.a. munten)	3,4	5,7	6,8	5,1	5,5	5,8	16,1	20,4	17,8	18,1	14,0	16,8	81,3
3. Overig (o.a. munten)	0,9	1,4	1,3	1,6	3,0	5,1	5,8	3,2	0,4	2,3	1,4	6,6	8,5
4. Totale staatsschuld (conform EMU-definitie)	167,8	181,3	189,8	191,3	182,7	185,3	193,9	206,0	215,3	222,8	213,0	215,7	299,7
5. Gemiddeld resterende looptijd vaste schuld (in jaren)	6,9	6,9	6,5	6,5	6,3	6,2	6,2	6,2	5,6	6,1	6,4	7,0	6,6
6. Gemiddelde couponrente (in %)	7,6	7,6	7,3	6,6	6,1	5,7	5,6	5,3	4,8	4,4	4,1	4,1	4,1

**Tabel 4.4. ontwikkeling van de EMU-schuldquote
(in % geharmoniseerd BBP)**

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1. EMU-schuldquote	52,0	52,4	51,8	47,4	45,6	58,2
2. Effect EMU-saldo op de schuldquote	3,1	1,7	0,3	- 0,6	- 0,3	- 1,0
3. Noemereffect	- 1,3	- 1,6	- 2,3	- 2,5	- 2,2	- 2,8
4. EMU-saldo en BBP-effect	1,9	0,1	- 2,0	- 3,1	- 2,5	- 3,8
5. Financiële transacties en overig	- 0,4	0,3	1,4	- 1,3	0,7	16,4
6. Totale mutatie schuldquote	1,5	0,4	- 0,6	- 4,4	- 1,8	12,6

Internetbijlage 5. Belastinguitgaven

De informatieverstrekking van belastinguitgaven is met ingang van het begrotingsjaar 2002 geïntegreerd in de VBTB-verantwoordingsystematiek. Dit houdt in dat de budgettaire en meer algemene informatie over de belastinguitgaven wordt opgenomen in de Miljoenennota en het Financieel Jaarverslag van het Rijk. Meer specifieke informatie over belastinguitgaven wordt opgenomen in de begrotingen en jaarverslagen van de verscheidene vakdepartementen. Van een beperkt aantal belastinguitgaven zijn op dit moment voorlopige realisatiegegevens beschikbaar over 2008, namelijk van afdrachtverminderingen in de loonbelasting en van de investeringsfaciliteiten in de inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting waarvoor een aanmeldingsverplichting geldt. Deze realisaties worden vermeld in het FJR 2008. Voor de overige belastinguitgaven zal in de MN 2010 een aangepaste raming 2008 worden opgenomen op basis van de meest recente gegevens van dat moment.

5.1 Afdrachtverminderingen in de loonbelasting

Tabel 5.1 laat de voorlopige realisaties van de afdrachtverminderingen 2008 zien. De realisaties zijn gebaseerd op geaggregeerde informatie vanuit loonaangiften.

Tabel 5.1: Voorlopige realisaties afdrachtverminderingen 2008 (x € miljoen)

Afdrachtvermindering	Raming 2008 (MN 2009)	Voorlopige realisatie 2008
Onderwijs (incl WVA starters)	225	291
Zeevaart	84	82
Speur- en ontwikkelingswerk	417	445

5.2 Investeringsfaciliteiten

Tabel 5.2 bevat voorlopige realisatiegegevens over het jaar 2008 voor de investeringsfaciliteiten waarvoor een aanmeldingsverplichting geldt.

Tabel 5.2: Gegevens investeringsfaciliteiten 2008, geïnvesteerde bedragen (x € miljoen)

Regeling	Gemeld investeringsbedrag (2008)	Budget 2008 (MN 2009)	Realisatie 2008
Willekeurige afschrijving milieu-investeringen (VAMIL)	762	38	23
Energie-investeringsaftrek (EIA)	1 343	139	116
Milieu-investeringsaftrek (MIA)	817	86	50

VAMIL

Op basis van deze regeling mag willekeurig worden afgeschreven op aangewezen milieu-investeringen. Deze regeling leidt in principe, evenals de andere regelingen voor vervroegde afschrijving, voor de belastingplichtige tot een liquiditeits- en rentevoordeel. Het budgettaire beslag wordt berekend met de Netto-Contante Waarde-methode gebaseerd op het gemelde investeringsbedrag.

EIA/MIA

De budgettaire derving wordt gebaseerd op gemelde investeringsbedragen, in principe volgens de volgende formule: derving = (investeringsbedrag -/- correctiefactor) * aftrekpercentage faciliteit * gemiddeld belastingtarief.

Onderschrijving

Volgens deze realisatiecijfers kennen zowel de VAMIL, MIA als EIA een onderschrijving in verband met minder investeringen als gevolg van de kredietcrisis.

Internetbijlage 6. Vermindering van regeldruk voor bedrijven

6.1 Inleiding

In het coalitieakkoord en het constituerend beraad van het kabinet is vastgelegd dat de regeldruk voor bedrijven in deze kabinetsperiode merkbaar wordt verminderd. Wanneer wordt gesproken over regeldruk betekent dit al hetgeen dat wordt veroorzaakt door wet en regelgeving waar de ondernemer in zijn dagelijkse bedrijfsvoering mee te maken heeft. Daarbij valt te denken aan administratieve lasten, de lasten van toezicht, lasten die samenhangen met vergunningen, verkrijgingskosten, nalevingskosten van wet- en regelgeving en de kwaliteit van dienstverlening. In deze bijlage wordt een overzicht gegeven van de doelstellingen en gerealiseerde lastenreductie voor bedrijven in 2008.

6.2 Doelstellingen

Het kabinet heeft de algemene doelstellingen uit het Plan van aanpak Regeldruk Bedrijven (kamerstukken 29 515, nr. 202) nader geconcretiseerd. Dit heeft geleid tot de sleutelindicatoren in tabel 6.1 waarmee inzichtelijk wordt of het voor ondernemers nu echt merkbaar minder wordt. (Zie kamerstukken 29 515, nr. 269, november 2008)

Tabel 6.1 Doelstellingen Regeldruk Bedrijven

	Onderdeel	Doelstelling 2011	Cumulatieve stand ultimo 2008
<i>MINDER</i>	<ul style="list-style-type: none"> ● Administratieve Lasten ● Nalevingskosten 	<ul style="list-style-type: none"> ● – 25% netto ● – 15% van de gemeten bedrijfsvreemde kosten op 30 prioritaire terreinen. 	<ul style="list-style-type: none"> ● – 9,2% netto ● –
	<ul style="list-style-type: none"> ● Toezichtslasten voor 17 domeinen veroorzaakt door rijksinspecties 	<ul style="list-style-type: none"> ● – 25% 	<ul style="list-style-type: none"> ● 2,6% op de 5 gemeten domeinen
	<ul style="list-style-type: none"> ● Subsidies 	<ul style="list-style-type: none"> ● 100% van rijkssubsidies voor bedrijven lastenarm 	<ul style="list-style-type: none"> ● –
<i>MAKKELIJKER</i>	Bestendiger Transpanter	<ul style="list-style-type: none"> ● VVM rijksbreed ingevoerd ● AntwoordvoorBedrijven.nl: 1,5 mln bezoekers per jaar ● Branchewijzers voor 62 branches 	<ul style="list-style-type: none"> ● 5 departementen ● 0,9 mln bezoekers ● 32 branchewijzers
	Sneller	Verdubbeling aantal vergunningenstelsels met Lex Silencio t.o.v. 2007	0
	Betere Service	<ul style="list-style-type: none"> ● Bewijs van goede dienst bedrijven toegepast bij 200 gemeenten ● Idem bij top 10 van dienstverlenende organisaties 	–
<i>MERKBAAR</i>	Informatieverplichtingen	40% van de ondernemers geeft aan nauwelijks hinder te hebben van onnodige informatieverplichtingen	33%
	Minder kosten om te voldoen aan regelgeving	45% van de ondernemers geeft aan nauwelijks hinder te hebben van hoge kosten om te voldoen aan regels.	36%
	Toezicht	60% van de ondernemers geeft aan nauwelijks hinder te hebben van strenge eisen van toezichthouders	55%
	Bestendigheid	55% van de ondernemers geeft aan geen hinder te ondervinden van voortdurend wijzigen van wetten en regels	43%

6.3 Lastenreductie Bedrijven

In tabel 6.1 staan de beschikbare realisaties per 31 december 2008. Per onderdeel wordt een korte toelichting gegeven. Over de realisatie van de verschillende maatregelen voor bedrijven wordt halfjaarlijks (mei en november) integraal gerapporteerd aan de Tweede Kamer. Deze rapportages worden aangevuld met beknopte voortgangsrapportages op kwartaalbasis.

Minder

25% minder administratieve lasten voor bedrijven

De vermindering van administratieve lasten ligt op schema. Met de maatregelen uit de reductieplannen kan de kabinetsdoelstelling worden bereikt om in 2011 de administratieve lasten verlaagd te hebben met netto 25%. IJkpunt is de stand van de administratieve lasten per 1 maart 2007, € 8 810 mld.

In tabel 6.2 wordt de planning per jaar van de te verwachten reducties aangegeven.

Tabel 6.2: Verdeling reducties over jaren 2007–2011

	2007	2008	2009	2010	2011
€ mln	425	789	1 050	1 559	2 221
%	4,8	9,0	11,9	17,7	25,2

Minder nalevingskosten

In het voorjaar 2009 zijn op basis van onderzoeken de definitieve doelstelling geformuleerd. Op die gebieden waar volgens het bedrijfsleven de bedrijfsvreemde nalevingskosten onevenredig hoog zijn zullen deze met gemiddeld 15% gereduceerd worden.

Minder toezichtskosten

In de 5 domeinen die nu gemeten zijn is 2,6% reductie gerealiseerd. In 2011 zal een reductie van 25% op de toezichtskosten voor 17 domeinen veroorzaakt door rijksinspecties, gerealiseerd worden.

Minder lasten rond subsidies

Er is een subsidiekader ontwikkeld voor het vereenvoudigen en lastenarm inrichten van alle rijkssubsidies. Alle subsidieregelingen voor bedrijven zullen nog tijdens deze kabinetsperiode worden herzien aan de hand van dit kader. Sinds 2007 zijn de lasten een aantal subsidieregelingen reeds aanzienlijk verlaagd. Momenteel wordt geanalyseerd in hoeverre subsidieregelingen nu al aan het kader voldoen. De eerste resultaten van deze analyse laten zien dat van de 166 geanalyseerde regelingen er nu 2 aan het kader voldoen.

Makkelijker

Transpanter

Ondernemers moeten op snelle eenvoudige wijze actuele en begrijpelijke informatie vinden die op hen van toepassing is. Het kabinet wil dit met de inzet van Antwoordvoorbedrijven.nl bereiken. Het bezoekersaantal moet in 2011 gestegen zijn naar 1,5 mln. In 2008 was het bezoekersaantal ruim 0,9 mln. Bovendien moeten dan 62 branchewijzers toegankelijk zijn. Eind 2008 waren er 32 branchewijzers beschikbaar op Antwoordvoorbedrijven.nl.

Bestendiger

Onder bestendiger verstaat het kabinet dat wijzigingen in regelgeving alleen maar op twee momenten in het jaar mogelijk zijn en dat deze wijzigingen ruim vooraf bekend worden gemaakt in begrijpelijke taal. Doelstelling op dit vlak is dat in 2011 het systeem van vaste verandermomenten (VVM) rijksbreed gehanteerd wordt. Eind 2008 hanteerden 5 departementen dit systeem.

Per 1 januari 2009 is VVM definitief ingevoerd. Alle departementen passen VVM daarom toe op wetten en AMvB's met directe relevantie voor bedrijven en instellingen en publiceren deze aankomende regelgeving op Antwoordvoorbedrijven.nl.

Sneller

Een snellere besluitvorming wordt mede mogelijk gemaakt door een brede toepassing van Lex Silencio («wie zwijgt stemt toe»). In 2007 bestonden 21 vergunningstelsels waarop Lex Silencio werd toegepast. In 2011 wil het kabinet een verdubbeling ten opzichte van 2007 realiseren van het aantal vergunningstelsels waarop Lex Silencio wordt toegepast. Het kabinet heeft daarom eind 2008 besloten bij welke 24 vergunningstelsels de Lex Silencio ook ingevoerd wordt. Op verzoek van de Tweede Kamer wordt de afweging op welke vergunningsstelsels de Lex Silencio nog meer toegepast kan worden nogmaals gedaan, met als doel om op nog meer stelsels de Lex Silencio toe te passen.

Betere service

Gemeenten zijn veelal het eerste overheidsloket voor bedrijven. Daarom is voor gemeenten in 2008 een Bewijs van Goede Dienst (Normenkader voor Bedrijven) ontwikkeld. Met dit instrument kunnen gemeenten aantonen dat ze de kwaliteit van de individuele dienstverlening aan bedrijven hebben gemeten en dat ze werken aan verbetering. Maatgevend hierbij zijn normen die in overleg met vertegenwoordigers van het bedrijfsleven en van gemeenten zijn ontwikkeld.

Het Bewijs van Goede Dienst (Normenkader voor Bedrijven) voor gemeenten is eind december 2008 vastgesteld. In 2009 start een traject om andere gemeenten te stimuleren om een Bewijs van Goede Dienst te verkrijgen.

Op basis van de nulmeting administratieve lasten bedrijven 2007 is een top 10 van dienstverlenende organisaties samengesteld die, naast gemeenten, een belangrijke rol spelen bij de ervaren regeldruk voor ondernemers moeten in 2011 voldoen aan minimum kwaliteitseisen voor dienstverlening. Het kabinet wil samen met deze 10 organisaties een plan van aanpak opstellen om de doelstelling voor 2011 te bereiken.

Merkbaar

Het kabinet meet elk voorjaar in hoeverre ondernemers last hebben van regeldruk.

De in 2008 uitgevoerde belevingsmonitor dient als ijkpunt voor de doelstellingen.

Tabel 6.3 % Uitkomsten belevingsmonitor 2008

% ondernemers dat aangeeft nauwelijks of geen hinder te ondervinden van:	Doelstelling 2011	Score 2008	Score 2009	Mutatie
1. onnodige informatieverplichtingen	40	32	33	+1
2. hoge kosten om te voldoen aan regelgeving	45	36	36	0
3. strenge eisen van toezichthouders	60	52	55	+3
4. voortdurend wijzigen van wetten en regels	55	47	43	-4

Beeld van de scores op deze vier doelstellingen is dat de uitkomsten in grote lijnen overeenkomen met de scores in 2008. Wel is een positieve ontwikkeling waar te nemen bij de beleefde regeldruk vanuit toezichthouders en een negatieve bij de beleving van het veelvuldig wijzigen van

regels. Dat op twee onderdelen geen grote afwijkingen in de scores ten opzichte van vorig jaar zijn waar te nemen is goed te verklaren. Het last hebben van onnodige informatieverplichtingen wordt veroorzaakt door administratieve lasten. De grote reductiemaatregelen moeten bij dit onderdeel nog worden doorgevoerd. Dit geldt ook voor de nalevingskosten die de hoge kosten om te voldoen aan regelgeving veroorzaken. De klacht dat wetten en regels voortdurend wijzigen onderstreept het belang van de invoering van het systeem van Vaste Verander Momenten. Invoering hiervan heeft pas recent plaatsgevonden voor regelgeving die vanaf 1 januari 2009 in voorbereiding is genomen. Het is logisch te veronderstellen dat de merkbaarheid van deze maatregel pas op zijn vroegst in de loop van 2009 is waar te nemen.

Internetbijlage 7. Verticale toelichting bij Financieel Jaarverslag Rijk 2008

De verticale toelichting geeft voor alle begrotingen een overzicht van en toelichting op de belangrijkste budgettaire veranderingen, die zich sinds Miljoenennota 2008 hebben voorgedaan in het begrotingsjaar 2008. In het Financieel Jaarverslag van het Rijk zijn de toelichtingen op de sectoren Rijksbegroting in enge zin, Sociale Zekerheid en Zorg weergegeven. In deze internetbijlage wordt per begroting een cijfermatig overzicht gepresenteerd, gevolgd door de voornaamste veranderingen gedurende 2008. Voor een meer gedetailleerde toelichting op de veranderingen wordt verwezen naar de afzonderlijke departementale Jaarverslagen en de slotwetten.

De verticale toelichting onderscheidt drie categorieën mutaties:

- 1) Mee- en tegenvallers;
- 2) Beleidsmatige mutaties;
- 3) Technische mutaties.

Alle overboekingen, desalderingen, statistische correcties en mutaties die niet tot de ijklijn behoren, zijn in de laatste categorie «technische mutaties» geclusterd. Overigens hebben vrijwel alle overboekingen en desalderingen wél een beleidsmatig karakter. Dit komt tot uitdrukking in de toelichtingen. Ingeval samenhangende mutaties in meerdere categorieën voorkomen, worden deze éénmaal toegelicht.

De totalen per begroting worden in eerste instantie gepresenteerd exclusief de bedragen die onder de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) vallen. Door middel van een aansluitregel wordt het deel van de begroting dat onder HGIS valt, zichtbaar gemaakt. De laatste regel geeft per begroting de totaalstand inclusief HGIS aan. De veranderingen die optreden binnen het HGIS-deel van de begroting worden gepresenteerd en toegelicht in de verticale toelichting van alle HGIS-uitgaven.

De ondergrens voor het toelichten van mutaties is afhankelijk van de omvang van de begroting en verschilt voor de verschillende categorieën mutaties. De post diversen bevat de mutaties die onder de ondergrens vallen en wordt in principe alleen toegelicht indien zich bijzonderheden voordoen.

Huis der Koningin

I HUIS DER KONINGIN: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	6,1
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,0
	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	6,1
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	6,1

Staten-Generaal

IIA STATEN-GENERAAL: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	127,3
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 1,7
	- 1,7
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,5
	0,5
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	3,9
	3,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	2,7
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	130,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	130,0

IIA STATEN-GENERAAL: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	2,5
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,7
	0,7
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,0
	0,0
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	1,0
	1,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	1,7
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	4,2
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	4,2

Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten

IIB OVERIGE HOGE COLLEGES VAN STAAT EN KABINETTEN: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	95,3
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 1,1
	- 1,1
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	5,2
	5,2
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	2,4
	2,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	6,5
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	101,8
Totaal Internationale samenwerking	0,3
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	102,1

IIB OVERIGE HOGE COLLEGES VAN STAAT EN KABINETTEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	2,8
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,2
	0,2
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	1,0
	1,0
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,1
	0,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	1,3
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	4,1
Totaal Internationale samenwerking	
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	4,1

Algemene Zaken

III ALGEMENE ZAKEN: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	64,5
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Apparaatsuitgaven	- 6,7
Diversen	- 5,7
	- 12,4
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	2,5
	2,5
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	3,0
	3,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	- 6,9
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	57,5
Totaal Internationale samenwerking	
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	57,5

III ALGEMENE ZAKEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	1,9
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 0,2
	- 0,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	- 0,2
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	1,8
Totaal Internationale samenwerking	
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	1,8

Apparaatsuitgaven

De onderuitputting op apparaatsuitgaven wordt grotendeels veroorzaakt door onderbezetting van personeel bij de Rijksvoorlichtingsdienst (RVD) en de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR). De budgetten voor deze onderdelen zijn verhoogd in verband met de projecten ONS en 1-Logo en een herschikking van het personeel bij de WRR, terwijl de feitelijke invulling van de functies nog niet volledig is voltooid. Daarnaast is het budget voor het algemeen regeringsbeleid niet geheel tot besteding gekomen.

Koninkrijksrelaties

IV KONINKRIJKSRELATIES: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	210,3
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 14,9
	- 14,9
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Betalingsachterstand land Nederlandse Antillen, Curaçao en St. Maarten	203,0
Financiering tekorten BES-eilanden	10,4
Plant hotel	75,0
Schuldsanering Aruba	11,1
Sociaal economisch initiatief BES en Sint Maarten	- 20,0
Sociaal economisch initiatief Curaçao	10,0
Verbetering gevangeniswezen	9,1
Diversen	0,4
	299,0
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	2,2
	2,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	286,3
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	496,5
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	496,5

IV KONINKRIJKSRELATIES: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	15,3
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 1,3
	- 1,3
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,0
	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	- 1,3
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	14,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	14,0

Betalingsachterstand land Nederlandse Antillen, Curaçao en Sint Maarten
Aangezien de Algemene Maatregel van Rijksbestuur (AMvRB) Financieel Toezicht is vastgesteld, is Nederland haar toezegging nagekomen door 203 mln. ten behoeve van de sanering van de betalingsachterstanden te storten op een bestemmingsrekening bij de Bank Nederlandse Antillen. Dit is conform de afspraken zoals vastgelegd in de akkoorden in het kader van de bestuurlijke vernieuwingen.

Financiering tekorten BES-eilanden

Het was voor de BES-eilanden onhaalbaar om met ingang van 2008 sluitende begrotingen te presenteren. Er is afgesproken dat de eilanden voor de periode 2008–2010 een tekort mogen hebben van 21 mln. cumulatief. Die tekorten worden door Nederland voorgefinancierd. Voor 2008 betrof het ruim 10 mln.

Plant hotel

De totale verkoopopbrengst van het Plant hotel is in 2006 als ontvangst ingeboekt door het Rijk. In het kader van de gemaakte politieke afspraken over de verdeling van de opbrengst wordt de helft (75 mln.) overgemaakt naar Aruba.

Reservering schuldsanering Aruba (Arubadeal)

Aangezien Aruba niet aan de voorwaarde van begrotingsevenwicht heeft voldaan, zijn de gereserveerde middelen voor schuldsanering Aruba in 2007 vrijgevallen. Conform bestaande afspraken zijn deze middelen toegevoegd aan de begroting 2008. In 2008 is 11,1 mln. tot betaling gekomen. De resterende middelen (14,1 mln.) worden doorgeschoven naar latere jaren.

Sociaal Economische Initiatieven (SEI) BES en Sint Maarten

De overkoepelende programma's voor de SEI's zijn bestuurlijk vastgesteld. In 2008 kwam het beschikbare budget (20 mln.) niet volledig tot besteding, dit wordt overgeheveld naar 2009 en 2010.

Sociaal Economisch Initiatief Curaçao

Aangezien Curaçao zich heeft aangesloten bij het transitieproces, is het aandeel uit de SEI-middelen dat gereserveerd was voor Curaçao vrijgevallen. De middelen voor het SEI zijn bedoeld als investeringsimpuls voor de eilanden om met ingang van de nieuwe staatkundige verhoudingen een gezonde financiële en economische startpositie te creëren.

Verbetering gevangeniswezen

Naar aanleiding van een recent onderzoek van het VN Comité Against Torture (CAT) is duidelijk geworden dat de situatie binnen het gevangeniswezen op de Nederlandse Antillen niet volledig aan de internationale eisen voldoet. Hoewel het gevangeniswezen in eerste aanleg een verantwoordelijkheid van de Nederlandse Antillen zelf is, is besloten tot een reservering voor bijstand. Hiertoe is via de eindejaarsmarge een bedrag van 9,1 mln. meegenomen naar 2008.

Buitenlandse Zaken

V BUITENLANDSE ZAKEN: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	7 477,1
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Afdrachten aan de EU	- 82,4
	- 82,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	- 82,4
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	7 394,7
Totaal Internationale samenwerking	5 393,2
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	12 787,9

V BUITENLANDSE ZAKEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	623,6
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Perceptiekostenvergoedingen	51,1
	51,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	51,1
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	674,7
Totaal Internationale samenwerking	220,3
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	895,0

Relatie begroting Buitenlandse Zaken en de Homogene groep internationale samenwerking (HGIS)

Er zijn twee soorten uitgaven op de begroting van Buitenlandse Zaken: HGIS en niet-HGIS. Niet-HGIS uitgaven zijn de afdrachten aan de Europese Unie. De HGIS-uitgaven staan op diverse begrotingen en worden elders toegelicht; hier wordt alleen ontwikkeling van de EU-afdrachten belicht, de HGIS-uitgaven van Buza komen terug in de Verticale Toelichting voor de HGIS.

EU-afdrachten

Per saldo zijn de EU-afdrachten in 2008 82 mln. lager uitgevallen dan geraamd in de ontwerpbegroting. Dit is met name het gevolg van hogere invoerrechten en een lagere afdracht voor het vierde eigen middel (BNP-afdracht). De hogere invoerrechten zijn het gevolg van een hogere invoer dan voorzien van buiten de EU. De realisatie bij het vierde eigen middel is het saldo van een aantal ontwikkelingen, waaronder hogere afdrachten uit hoofde van nabetalingen over voorgaande jaren en lagere afdrachten in verband met het overschot op de EU-begroting in 2007.

Perceptiekostenvergoedingen

Perceptiekostenvergoedingen zijn vergoedingen die Nederland van de EU ontvangt voor het innen van landbouwheffingen en invoerrechten. De vergoeding bedraagt 25 procent van de geïnde middelen. Door hogere invoerrechten waren de perceptiekostenvergoeding in 2008 hoger dan geraamd.

Justitie

VI JUSTITIE: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	5 465,0
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Aanvulling negatief eigen vermogen IND	25,0
Daling capaciteitsbehoefte gevangeniswezen	- 42,7
Daling capaciteitsbehoefte JJl's (strafrechtelijke instellingen)	- 21,9
Hogere instroom asiel	101,4
Hogere kosten IND	25,0
Rechtsbijstand	- 16,0
Vertraging capaciteitsuitbreiding TBS-instellingen	- 16,9
Diversen	- 73,7
	- 19,8
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Activering Noorderwint	- 15,2
Dekking leges IND	32,5
Rechtsbijstand	15,0
Uitstapprogramma prostituees	15,0
Diversen	77,3
	124,6
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Loonbijstelling	130,1
Overheveling tbv forensisch psychische zorg (van VWS)	59,5
Diversen	52,1
	241,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	346,5
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	5 811,5
Totaal Internationale samenwerking	14,1
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	5 825,6

VI JUSTITIE: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	1 100,6
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Boeten & transacties	- 92,1
Diversen	64,8
	- 27,3
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
ODA-toerekening asiel	91,4
Diversen	- 22,6
	68,8
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	58,4
	58,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	99,9
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	1 200,5
Totaal Internationale samenwerking	0,9
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	1 201,3

Aanvulling negatief eigen vermogen IND

De Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) heeft het jaar 2007 afgesloten met een negatief eigen vermogen. Het negatieve eigen vermogen wordt veroorzaakt doordat de productiekosten van de IND hoger zijn dan de kostprijzen waartegen de IND wordt bekostigd. Conform de regeling Batenlastendiensten is het ministerie van Justitie verplicht het eigen vermogen aan te vullen.

Daling capaciteitsbehoefte gevangeniswezen

De vorig jaar geconstateerde afname van behoefte aan celcapaciteit heeft zich ook doorgezet in 2008. Bij de vermindering van de celcapaciteit is rekening gehouden met frictiecapaciteit die, indien nodig, snel in gebruik kan worden genomen.

Daling capaciteitsbehoefte JJI's (strafrechtelijke instellingen)

Op basis van het prognosemodel justitiële ketens is de capaciteitsraming strafrechtelijke jeugdigen structureel verlaagd met 265 plekken.

Hogere instroom asiel

Voor 2008 en 2009 is een hogere asielinstroom verwacht (van 10 500 naar 16 000). Dit leidt vooral tot hogere kosten in de opvang (COA) maar ook elders in de asielketen (o.a. IND, vreemdelingenkamers en rechtsbijstand). Verder is voor 2008 de TNV-capaciteit (tijdelijke noodvoorziening) uitgebreid van 900 naar circa 1700 plekken om pieken in de instroom op te vangen.

Hogere kosten IND

De productiekosten van de IND zijn hoger dan de kostprijzen waartegen de IND wordt bekostigd. Oorzaak is voornamelijk dat de IND meer tijd

nodig heeft voor de behandeling van aanvragen dan was voorzien bij het vaststellen van de kostprijzen. De kostprijzen IND zullen dit jaar worden herijkt.

Rechtsbijstand

In 2008 zijn veel asielzoekers onder het categoriaal beschermingsbeleid gevallen en hebben via een relatief snelle procedure een tijdelijke verblijfsvergunning verkregen. Ook is een deel van de asielinstroom over 2008 niet in behandeling genomen vanwege beperkte capaciteit bij de IND. Er is daarom minder beroep op de rechtsbijstand gedaan dan geraamd.

Vertraging capaciteitsuitbreiding TBS-instellingen

In 2008 is het gerealiseerde aantal nieuwe TBS-plaatsen achtergebleven bij de aanvankelijke planning. Het lagere aantal plaatsen wordt mede veroorzaakt door bouwvertragingen vanwege aangescherpte brandveiligheidseisen. Hierdoor komt een aantal projecten, in tegenstelling tot de eerdere ramingen, pas in 2009 gereed. De capaciteit is voor het jaar 2008 neerwaarts bijgesteld met 100 plaatsen. Deze middelen zijn daarom incidenteel vrijgevallen.

Diversen

Een aantal projecten op het gebied van het Jeugdbeleid vergt meer voorbereiding dan vooraf is voorzien, waaronder het programma aanpak jeugdcriminaliteit, nazorg en -reclassering (ca. 11,5 mln.). Binnen de post diversen valt ook de schuif van de middelen voor het uitstapprogramma prostituees (14 mln.). Dit jaar is er slechts 1 mln. uitgegeven, de overige 14 mln. zijn doorgeschoven naar 2009 (7 mln.) en 2010 (7 mln.). Daarnaast is er bij de Raad voor de Rechtspraak sprake van een meevaller van 9 mln. Dit komt doordat de instroom rechtbank civiel, bestuur en belastingzaken lager is dan verwacht. Ten slotte is er bij slotwet nog een aantal kleine meevallers aangemeld van in totaal 10,4 mln. Bij de tegenvallers doet de grootste mutatie zich voor bij het COA. De afbouw van de asielcapaciteit van het COA verloopt in 2008 in een trager tempo dan voorzien. Dit leidt tot een tegenvaller van 4,8 mln. Daarbij gaan de uitgaven van het COA met 9,5 mln. omhoog als gevolg van de loon- en prijsbijstelling.

Activering Noorderwint

De financieringswijze voor ICT-project Noorderwint is gewijzigd door het activeren van de immateriële kosten. Dit betekent dat de oorspronkelijke investeringen zijn omgezet in een lening met ingang van 2008. Om de exploitatielasten te kunnen dekken (als gevolg van afschrijvings- en rentekosten) is de begroting in de volgende jaren verhoogd met het bedrag van de lening.

Dekking leges IND

De legesopbrengsten, zoals die geraamd zijn in de begroting, worden niet gerealiseerd. De oorzaken hiervan zijn onder andere dat er sprake is van ramingsbijstellingen, doordat bijvoorbeeld de geraamde ontvangsten voor naturalisatie achterblijven en er in de begroting onvoldoende rekening is gehouden met vrijstellingen voor bepaalde groepen, zoals slachtoffers van geweldsmisdrijven. Deze derving van ontvangsten bij de IND wordt nu gecompenseerd door een verhoogde bijdrage vanuit Justitie.

Rechtsbijstand

De taakstelling uit het Coalitieakkoord op de rechtsbijstand is incidenteel voor 15 mln. verlaagd in 2008.

Uitstapprogramma's prostituees

Als gevolg van het amendement-Anker is er 15 mln. ingezet als eenmalige impuls voor de totstandkoming van een uitstapprogramma voor prostituees. In de beleidsbrief evaluatie opheffing bordeelverbod is melding gemaakt van het kabinetsvoornemen om voor gemeenten een format te laten ontwikkelen voor het begeleiden van prostituees die uit de prostitutie willen. Inmiddels heeft een kasschuif plaatsgevonden op dit dossier (zie diversen uitgaven/mee- en tegenvallers).

Diversen

De post diversen bij de beleidsmatige mutaties resulteert in een uitgavenstijging van 77,3 mln. De grootste mutaties worden hier toegelicht. De aanscherping van de beveiliging bij de burgerluchthavens heeft geleid tot extra uitgaven van 10,5 mln. in het jaar 2008. Het gaat dan om de overbruggingsperiode tot 1 juli 2008 voor de luchthaven Schiphol en tot 1 november 2008 voor de regionale burgerluchthavens (vanaf respectievelijk 1 juli en 1 november geldt de 100%-controle en zijn de kosten onderdeel van de luchthaventarieven). Verder is er sprake van extra uitgaven bij de forensische zorg van 11,1 mln., doordat er sprake is van een sterk groeiende capaciteit. Daarnaast zijn er aanvullende middelen ingezet voor de aanpak van de jeugdcriminaliteit (12 mln.). Ten slotte is er 10,4 mln. extra gegaan naar de dekking voor uitgaven aan schadeloosstellingen in verband met onder andere onterechte detentie, TBS-passanten, maar ook schade veroorzaakt door bijvoorbeeld de politie als onderdeel van de opsporing.

Boeten en Transacties

Als gevolg van o.a. de politieacties begin 2008 en onderhoud aan trajectcontroles zijn de ontvangsten uit Boeten en Transacties lager dan oorspronkelijk geraamd.

Diversen

De diversenpost van de mee- en tegenvallers bij de ontvangsten resulteert dit jaar in een positief saldo van 64,8 mln. De grootste mutaties worden hier toegelicht. Bij de ODA-ontvangsten leiden technische correcties tot een mutatie van 9,1 mln. Dit betreft de afrekening over de reeds toegekende ODA-gelden en het daadwerkelijke aantal asielzoekers in de eerstejaarsopvang. De PlukZe-ontvangsten zijn hoger dan geraamd. Dit heeft tot een meeropbrengst geleid van 10,6 mln. Daarnaast is er nog een verhoging van de ontvangsten van 7,9 mln. door een terugontvangst van middelen bij DJI.

ODA-toerekening asiel

Door een hogere asielinstroom in 2008 vallen ook de kosten voor eerstejaars asielopvang die aan ODA worden toegerekend hoger uit.

Diversen

Bij de beleidsmatige mutaties op de ontvangstenkant staat er – 22,6 mln. op de post diversen. Deze is opgebouwd uit een tegenvaller van 11 mln. bij de griffierechten als gevolg van een lagere instroom dan oorspronkelijk geraamd. Daarnaast kan de beleidsmatige prijsverhoging van de Boeten en Transacties in 2008 niet tijdig gerealiseerd worden, wat heeft geleid tot een besparingsverlies van 10 mln.

Binnenlandse Zaken

VII BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	5 689,0
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Overeenkomst over tappen van informatie	15,4
Diversen	- 13,0
	2,4
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
CAO politie	93,8
CAO politie (EJM)	22,4
Compensatie post actieve ambtenaren	- 21,8
Financiering GBO.Overheid	16,7
Investeringsimpuls e-overheid	18,0
Diversen	68,1
	197,2
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Loonbijstelling	136,7
Diversen	100,4
	237,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	436,8
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	6 125,7
Totaal Internationale samenwerking	0,5
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	6 126,2

VII BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	31,9
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 0,3
	- 0,3
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 0,7
	- 0,7
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	47,8
	47,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	46,8
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	78,6
Totaal Internationale samenwerking	
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	78,6

Overeenkomst over tappen van informatie

Zowel de overheid als de providers hebben een eigen verantwoordelijkheid als het gaat om tappen (van onder andere telefoongesprekken) en informatieverstrekking. Waar deze taken en verantwoordelijkheden elkaar raken, moeten afspraken worden gemaakt. Eind 2008 is voor een periode tot en met 2010 een overeenkomst gesloten met de providers over de vergoeding van hun dienstverlening ten behoeve van opsporing en veiligheid.

CAO politie

Om de incidentele meerkosten van de politie CAO in 2008 en 2009 te financieren is een intertemporele compensatie van 150 mln. noodzakelijk. Compensatie vindt plaats in de jaren 2010 t/m 2014.

CAO politie (ejm)

In 2008 is 22,4 mln. van de eindejaarsmarge incidenteel ingezet om een deel van de CAO politie te bekostigen.

Compensatie post-actieve ambtenaren

De tegemoetkomingsregelingen voor de ziektekosten voor postactieve ambtenaren zijn afgeschaft. Om de afbouw geleidelijker te laten verlopen, is destijds voorzien in een compensatieregeling voor de periode 2007–2009. Vanwege lagere aantallen en een lagere gemiddelde uitkering dan eerder verondersteld, is het budget in 2008 niet volledig uitgeput.

Financiering GBO.overheid

Voor de dekking van de exploitatie- en beheerkosten van generieke basisvoorzieningen die op dit moment bij GBO. overheid in beheer zijn (Digid, ODP, OTP, PKI, forum standaardisatie en Govcert) was 33,4 mln. nodig in

2008. 16,7 mln. is toegevoegd uit de algemene middelen; de andere helft is bijgedragen uit de technische mutaties.

Investeringsimpuls e-overheid

In 2008 is 18 mln. ingezet voor investeringen in de gemeenschappelijke machtigingsvoorziening (GMV), het overheidsdienstenplatform (ODP), de registratie niet-ingezetenen (RNI) en de persoonlijke internet pagina (PIP).

Diversen (beleidsmatige mutaties)

Deze post diversen wordt ondermeer verklaard door een intensivering van het programma i-teams van 7,4 mln. I-teams helpen gemeenten bij het implementeren van de bouwstenen van de e-overheid. Verder is 7,5 mln. aan de begroting van BZK toegevoegd voor de bestrijding van zware criminaliteit (motie-Van Geel). Deze middelen zijn ingezet ter versterking van het programma «Veiligheid begint bij Voorkomen». Tevens is er 7 mln. toegevoegd voor het afsluiten van convenanten met de veiligheidsregio's en 14,6 mln. voor het compenseren van de stijging in de ziektekostenpremies van politiepersoneel.

Diversen (technische mutaties)

Voor de dekking van de exploitatie- en beheerkosten van generieke basisvoorzieningen die op dit moment bij GBO.overheid in beheer zijn was 33,4 mln. nodig. Structurele dekking is voor de helft gevonden binnen de begroting van Financiën (9B) (zie Financiering GBO.overheid).

Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

VIII ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	32 515,0
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Bijstelling autonome raming studiefinanciering	- 91,7
Kinderopvang: autonome ontwikkeling	868,6
Leerlingen- en studentenaantallen	35,1
Meerjarige kasschuif	- 53,0
Verlenging leerplicht	- 47,8
Diversen	- 136,6
	574,6
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Brand TU Delft	25,0
Eindejaarsmarge	190,3
Eindejaarsmarge: inzet begrotingsproblematiek	- 57,0
Fusieprikkels	28,0
Intertemporele compensatie WTOS	40,0
OV-jaarkaart	185,2
Schoolboeken	174,1
Verwerken achterstanden restauratie monumenten	50,0
Diversen	- 23,5
	612,1
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
FES beroepsonderwijs in bedrijf	73,9
Loonbijstelling tranche 2008	765,6
Prijsbijstelling tranche 2008	165,0
Diversen	- 2,6
	966,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	2 152,8
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	34 667,8
Totaal Internationale samenwerking	65,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	34 732,8

VIII ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	1 207,8
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Autonome raming 2008 kinderopvang	32,0
Diversen	92,8
	124,8
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 3,3
	- 3,3
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
FES beroepsonderwijs in bedrijf	73,9
Diversen	34,1
Niet tot een ijklijn behorend	
Niet relevant afrekeningen 2008	57,7
Werkgeversbijdrage kinderopvang	641,0
Diversen	- 13,2
	793,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	915,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	2 122,9
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	2 122,9

Bijstelling autonome raming studiefinanciering

De uitgaven voor de studiefinanciering vallen lager uit dan geraamd. Er is onder meer minder gebruik gemaakt dan geraamd van de aanvullende beurs. Dit hangt mede samen met de sterker dan geraamde stijging van de inkomens van ouders. Omdat de aanvullende beurs inkomensafhankelijk is, konden studenten daardoor namelijk minder aanspraak maken op deze regeling dan geraamd.

Meerjarige kasschuif

In augustus is een meerjarige kasschuif opgevoerd. Deze schuif maakt het meerjarige budgettaire beeld sluitend en heeft voornamelijk te maken met bedragen die in 2008 niet meer tot besteding komen. Deze betalingsverplichtingen schuiven nu enkele jaren op.

Kinderopvang: autonome ontwikkeling

De groeicijfers van het kinderopvanggebruik lagen hoger dan geraamd. Het kabinet heeft daarom afgelopen voorjaar extra middelen voor de kinderopvangregeling uitgetrokken. Om bij te dragen aan de houdbaarheid van het kinderopvangstelsel voor de langere termijn is het afgelopen jaar een pakket aan maatregelen samengesteld.

Leerlingen- en studentenaantallen

Als gevolg van demografische ontwikkelingen stegen afgelopen voorjaar de leerlingaantallen met name in het primair en voortgezet onderwijs. In

het voortgezet onderwijs stegen de uitgaven dit voorjaar daarnaast, omdat een groter aantal leerlingen dan geraamd kiest voor het HAVO/VWO. Binnen het middelbaar beroepsonderwijs is dit voorjaar de raming voor de beroepsopleidende leerweg verlaagd en voor de beroepsbegeleidende leerweg verhoogd. De HBO-raming is dit voorjaar verlaagd vanwege een lager aantal studenten dan geraamd. Bij het wetenschappelijk onderwijs zien we de omgekeerde beweging.

Verlenging leerplicht

In het kader van de verlenging van de leerplicht is het macrobudget voor het MBO enkele jaren geleden opgehoogd. Omdat de effecten hiervan zich nog niet volledig hebben voorgedaan, zijn in het jaar 2008 incidenteel minder middelen noodzakelijk voor de opvang van langer studerende jongeren.

Diversen

Het gaat hier om budgetten die dit jaar niet meer tot besteding zijn gekomen. Een deel daarvan zal pas in 2009 betaald worden. De niet-bestede budgetten liggen vooral binnen het primair onderwijs (36 mln.), het bestuursdepartement (21 mln.), de bve-sector (14 mln.) en het cultuurdomein (8 mln.).

Brand TU Delft

In verband met de brand op de Technische Universiteit Delft in mei, is besloten om incidenteel 25 mln. bij te dragen aan de kosten voor de nieuwbouw van de faculteit bouwkunde.

Eindejaarsmarge

OCW heeft in 2008 ruim 190 mln. ontvangen aan overgehevelde middelen van 2007 naar 2008 (eindejaarsmarge). Het overgrote deel daarvan wordt ingezet voor overlopende verplichtingen; het restant (57 mln.) is in het voorjaar aangewend voor begrotingsproblematiek.

Fusieprikkels

Bij het Coalitieakkoord is een bezuiniging ingeboekt voor het wegnemen van fusieprikkels in het voortgezet onderwijs. In verband met de motie-Van Geel zijn de hiermee gemoeide middelen weer structureel toegevoegd aan de OCW-begroting.

Intertemporele compensatie WTOS

Een kasversnelling van 2009 naar 2008 van 40 mln. bij de uitvoering van de Wet tegemoetkoming onderwijsbijdragen en schoolkosten (WTOS) houdt verband met de schoolboekenvergoeding aan ouders met recht op WTOS. Om voorfinanciering van schoolboeken door deze groep ouders te voorkomen – deze vergoeding is namelijk eerst in december 2008 uitgekeerd –, is het deel van de WTOS voor het schooljaar 2008/2009 dat was gereserveerd voor 2009 reeds in augustus 2008 uitgekeerd.

OV-jaarkaart

Om het meerjarig kasritme van de staat te optimaliseren is een deel van de betaling van de OV-jaarkaart van 2009 al in 2008 uitgevoerd (omvang 185,2 mln.). Bij de Najaarsnota was nog uitgegaan van een bedrag van 300 mln.

Schoolboeken

De motie-Slob vroeg om volledige invoering van 'gratis schoolboeken' voor het schooljaar 2008/2009 in plaats van het schooljaar 2009/2010, zoals voorzien in de begroting. Als gevolg daarvan zijn gelden naar voren gehaald.

Inloop achterstanden restauratie monumenten

Bij behandeling van de Voorjaarsnota is een amendement ingediend. Dit amendement strekt ertoe om een eenmalige impuls te geven bij het wegwerken van achterstanden in restauratie van monumenten.

FES beroepsonderwijs in bedrijf

De aan de OCW-begroting toegevoegde FES-middelen voor het project «Beroepsonderwijs in bedrijf» zijn ingezet voor onder andere docentstages in het bedrijfsleven, EVC (elders verworven competenties)-procedures en lesmateriaal in het kader van competentiegericht onderwijs.

Bijstelling autonome raming studiefinancieringsbeleid

Naar aanleiding van minder gebruik van de aanvullende beurs dan geraamd en een op de raming achterlopend gebruik van de basisbeurs zijn de niet-relevante uitgaven voor rentedragende leningen lager dan geraamd.

Ontvangsten kinderopvang

Afrekeningen over voorgaande jaren hebben geleid tot meer ontvangsten dan geraamd.

Technische mutaties/werkgeversbijdrage kinderopvang (ontvangsten)

De kosten van kinderopvang worden deels gedragen door de overheid, deels door de ouders en deels door de werkgevers. Deze werkgeversbijdrage nu wordt meerjarig toegevoegd aan de OCW-begroting.

Nationale Schuld

IXA NATIONALE SCHULD (TRANSACTIEBASIS): UITGAVEN

	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	13 819,8
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	11,7
	11,7
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,4
Niet tot een ijklijn behorend	
Leningen kasbeheer	775,0
Mutaties rekening courant	3 014,9
Rente FES	- 589,7
Wijziging geldmarktberoep en rente	111,3
Diversen	- 84,0
	3 227,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	3 239,5
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	17 059,2
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	17 059,2

IXA NATIONALE SCHULD (TRANSACTIEBASIS): NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	1 814,7
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 11,0
	- 11,0
Technische mutaties	
Niet tot een ijklijn behorend	
Mutaties rekening courant	- 396,9
Rente sociale fondsen	- 131,1
Wijziging geldmarktberoep en rente	654,7
Diversen	19,6
	146,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	135,4
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	1 950,1
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	1 950,1

Leningen kasbeheer

Gewijzigd leengedrag van RWT's (Rechtspersonen met een wettelijke taak) en baten-lastendiensten leidt tot een aanpassing van de uitgaven leningen kasbeheer.

Mutaties rekening courant/rente sociale fondsen

De inleg van de sociale fondsen is gewijzigd als gevolg van (onder meer) mutaties in de premieontvangsten en de premiegefinancierde uitgaven. Hierdoor verandert ook de rentevergoeding over de inleg.

Rente FES

Vanaf 2008 zijn de rentelasten komen te vervallen vanwege verandering in de voeding van het FES. Conform afspraken in het Coalitieakkoord is vanaf 2008 sprake van een vaste FES-voeding waarbij de voeding uit aardgasbaten bij begrotingswet wordt vastgesteld. Door deze manier van vaststellen van de gasbatenvoeding van het fonds is de FES-voeding uit rentebaten niet meer relevant.

Wijziging geldmarktberoep en rente

De totale rentelasten over de vlottende schuld zijn in 2008 hoger uitgevallen dan geraamd. Dit werd voornamelijk veroorzaakt door het extra beroep op de geldmarkt voor de financiering van de maatregelen die genomen zijn in verband met de onrust op de financiële markten. Hierdoor is de vlottende schuld toegenomen. Doordat de rente op de geldmarkt lager was dan de rekenrente, is de totale tegenvaller in de rentelasten over de vlottende schuld, ondanks de forse stijging van het geldmarktberoep toch beperkt gebleven. Daarnaast waren ook de rentebaten op de vlottende schuld hoger dan geraamd. Dit werd voornamelijk veroorzaakt door de rentebaten op de leningen aan Fortis Bank Nederland.

Financiën

IXB FINANCIEN: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	3 716,4
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Anticiperende aankopen	- 24,6
Apparaatsuitgaven	- 20,8
EU-subsidies en BTW	35,3
Heffings- en invorderingsrente	115,1
Schadeuitkering EKV	- 83,0
Diversen	28,9
	50,9
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Belastingdienst toeslagen	51,0
CDS	20,2
Fiscale wetsvoorstellen	21,0
GBO.overheid	16,7
Diversen	13,0
	121,9
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
EU -subsidies en BTW	- 35,3
Loonbijstelling	64,9
Diversen	36,9
Niet tot een ijklijn behorend	
Depositogarantiestelsel	1 236,2
Kapitaalinjectie Aegon	2 998,1
Kapitaalinjectie ING	10 000,0
Kapitaalinjectie SNS Reaal	750,0
Verwerving belang RFS	6 540,0
Verwerving Fortis/ABN Amro	16 800,0
Diversen	1,7
	38 392,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	38 565,2
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	42 281,6
Totaal Internationale samenwerking	118,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	42 399,6

IXB FINANCIEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

2008

Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	3 245,0
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Dividend staatsdeelnemingen	113,6
EKV provenu's	92,5
Heffings- en invorderingsrente	199,9
Holland Casino	- 20,0
Ontvangsten domeinen	25,0
Verkoop landbouwgronden	50,0
Winstafdracht DNB	- 18,7
Diversen	33,0
	475,3
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Kosten vervolging	37,4
Premies EKV	25,0
Superdividend Schiphol	379,0
Verkoop onroerende zaken	20,0
Diversen	6,2
	467,6
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	35,6
Niet tot een ijklijn behorend	
Diversen	1,3
	36,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	979,7
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	4 224,7
Totaal Internationale samenwerking	17,9
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	4 242,6

Anticiperende aankopen

De leenfaciliteit voor anticiperende aankopen is niet volledig benut. Daarom is het resterende budget vrijgevallen.

Apparaatsuitgaven

Wegens de verhuizing aan het eind van 2008 zijn veel facturen betreffende de nieuwe huisvesting- en ICT-voorzieningen pas betaald in 2009. Tevens zijn in 2008 de Bekkergelden voor Sociaal Flankerend Beleid en de RAD slechts gedeeltelijk besteed.

EU-subsidies en BTW

Na de introductie van het BTW-compensatiefonds heeft de EC geoordeeld dat BTW voor lagere overheden geen kostenpost betreft. De EC heeft deze kosten derhalve als niet subsidiabel beoordeeld. Het ministerie van Financiën had reeds in dit risico voorzien en heeft zich garant gesteld richting lagere overheden voor de bedragen die zij eventueel zouden mislopen. Deze overboeking betreft het bedrag van de garantstelling van Financiën voor verrekenbare BTW van EFRO-projecten, dat onterecht gedeclareerd is bij Brussel.

Heffings- en invorderingsrente

Voor de verdeling van de heffings- en invorderingsrente over de inkomstenbelasting en premies volksverzekering wordt een verdeelsleutel gehanteerd. De definitieve verdeelsleutel tussen het Rijk en de Sociale Fondsen, die eind 2008 is vastgesteld, week af van de voorlopige (geraamde) verdeelsleutel. Daarnaast zijn de rentetarieven gestegen. Dit had een stijging van zowel de uitgaven als de ontvangsten tot gevolg.

Schade-uitkering Export Krediet Verzekeringen (EKV)

In 2008 zijn aanzienlijk minder claims op de verzekeringsportefeuille ingediend, waardoor er minder schades zijn uitgekeerd dan verwacht.

Belastingdienst Toeslagen

De Belastingdienst heeft meer in haar ICT-systeem geïnvesteerd voor de uitvoering van de Toeslagen. Daarnaast werden aanvragen die niet door het systeem konden worden verwerkt, handmatig verwerkt door uitzendkrachten. Dit heeft tot extra uitgaven geleid.

Credit Default Swap (CDS)

Er zijn uitgaven gedaan voor een CDS waarmee een gedeelte van het uitstaande risico op Indonesië in de markt is weggezet.

Fiscale wetsvoorstellen

De Belastingdienst had extra kosten in verband met de uitvoering van het Belastingplan 2008 en het pakket Overige Fiscale Maatregelen. Het ging onder andere om de invoering van de verpakkingbelasting en de vliegbelasting.

GBO.overheid

De kosten voor beheer van generieke basisvoorzieningen die bij GBO in beheer zijn, werden voor 50 procent gedekt binnen de begroting van BZK en voor 50 procent binnen de begroting van Financiën.

Depositogarantiestelsel

Dit betreft de uitkeringen aan de gedupeerde Icesave-spaarders uit hoofde van de depositogarantieregeling. Een groot deel van deze betalingen zal in 2009 bij IJsland en de Nederlandse banken teruggevorderd worden.

Kapitaalinjectie Aegon

Aegon heeft gebruik gemaakt van het Fonds voor financiële structuurversterking. De Staat heeft voor een bedrag van 3 mld. securities verworven in Aegon, waarmee Aegon haar kapitaalpositie heeft versterkt.

Kapitaalinjectie ING

ING heeft gebruik gemaakt van het Fonds voor financiële structuurversterking. De Staat heeft voor een bedrag van 10 mld. securities verworven in ING, waarmee ING haar kapitaalpositie heeft versterkt.

Kapitaalinjectie SNS Reaal

SNS Reaal heeft gebruik gemaakt van het Fonds voor financiële structuurversterking. De Staat heeft voor een bedrag van 750 mln euro securities verworven in SNS REAAL, waarmee SNS Reaal haar kapitaalpositie heeft versterkt.

Verwerving belang RFS

Dit betreft het rechtstreekse belang dat de Staat heeft verkregen in het Fortis-belang van RFS Holding, bestaande uit ABN AMRO Nederland, ABN AMRO Private Banking en de International Diamond and Jewelry Group.

Verwerving Fortis en ABN AMRO

Dit betreft de aankoop van Fortis Bank Nederland Holding N.V., Fortis Verzekeringen Nederland N.V., Fortis Corporate Insurance N.V. en het door Fortis gekochte deel van ABN AMRO.

Defensie

X DEFENSIE: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	7 853,6
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
LCF	– 30,0
NH90	– 34,0
Infanterie gevechtsvoertuigen	40,0
Inzet prijsbijstelling	42,6
Koersverschillen	16,6
NAVO-bijdragen	– 15,9
Pensioenen en wachtgelden	– 21,3
Project FG-BADS	17,0
Diversen	– 16,7
	– 1,7
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
4e kwartaalbetaling DVD-diensten	49,6
Alexanderkazerne	42,0
Brandstof	25,0
Correctie IV-budget	56,8
Doorwerking ontvangstenramingen	– 25,1
Eindejaarsmarge Defensie 2007	– 30,1
Herfasering investeringen	– 39,8
Herschikking artikelen	– 62,6
Materiële exploitatie	– 21,0
Motie-Van Geel c.s.	50,0
Operationele gereedstelling	30,0
Personele exploitatie	– 96,4
SAC C-17	90,0
Vertraging infrastructuurprojecten	– 15,9
Diversen	19,4
	71,9
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Uitdeling loonbijstelling	162,5
Uitdeling prijsbijstelling	72,8
Diversen	– 0,9
Niet tot een ijklijn behorend	
Diversen	– 14,6
	219,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	290,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	8 143,6
Totaal Internationale samenwerking	344,7
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	8 488,3

X DEFENSIE: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	625,5
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Bijstelling verkoopopbrengsten	- 45,0
Diversen	10,3
	- 34,7
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Ontvangstenramingen	- 25,1
Diversen	0,7
	- 24,4
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,0
	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	- 59,1
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	566,4
Totaal Internationale samenwerking	12,4
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	578,8

LCF

In de laatste fase van het project Lucht en Commando Fregatten (LCF) is er vertraging opgetreden. Dit betreft onder andere de integratie van het Sirius infrarood detectiesysteem, het geïntegreerd Electronic Countermeasures systeem en de levering van twee trainingssystemen die aan de wal worden opgesteld.

NH-90

Er is vertraging bij het project NH-90 helikopter. Als gevolg hebben er in 2008 minder betalingen plaatsgevonden. In augustus 2008 is met NH-Industries een nieuwe overeenkomst gesloten, hierin is een nieuw betaalschema opgenomen.

Infanterie Gevechtsvoertuigen

Wijzigingen in de leverings- en betalingscondities van het hoofdcontract voor de levering van de Infanterie gevechtsvoertuigen (IGV) hebben geleid tot een hogere realisatie bij dit project. Dit is voornamelijk het gevolg van in 2007 geconstateerde aanloopproblemen bij de leverancier, waardoor de voor 2007 geprognostiseerde betalingen in 2008 zijn uitgevoerd.

Inzet prijsbijstelling

Het betreft hier een herschikking van het saldo van de realisatie bij de defensieonderdelen ten laste van de beschikbare middelen voor prijsbijstelling.

Koersverschillen

Het betreft hier de totale doorbelasting van de koersverschillen en de kosten van het internationale betalingsverkeer van Defensiebrede (kleinere projecten) naar één verzamelpost.

NAVO-bijdragen

De lagere bijdragen aan de NAVO worden voornamelijk veroorzaakt door het niet meer tot betaling komen van NAVO infrastructuurprojecten en vertragingen bij het NAVO Veiligheids- en Investeringsprogramma.

Pensioenen en wachtgelden

Het betreft hier een onderuitputting op de subartikelen voor «pensioenen en uitkeringen» en «wachtgelden, inactiviteitsweddens en SBK-uitgaven». Er is een vertraging opgetreden bij de verwerking van pensioen gerelateerde uitgaven, wachtgelden, het Sociaal Beleidskader en wachtgeldfacturen.

Project FGBADS

Gezien de voortgang van het project «Future Ground Based Air Defence System» (FGBADS) zijn de uitgaven gepland voor 2009 in 2008 uitgevoerd.

4e kwartaalbetaling DVD-diensten

De Dienst Vastgoed Defensie wordt per kwartaal betaald voor geleverde diensten door het ministerie van Defensie. In 2006 en 2007 is de betaling van het vierde kwartaal uitgesteld tot het eerste kwartaal in het daaropvolgende jaar. Het gewenste ritme wordt in 2008 weer hersteld.

Alexanderkazerne

Voor het Internationaal Strafhof wordt nieuwbouw gerealiseerd op het terrein van de Alexanderkazerne. Defensie heeft vanuit de HGIS een compensatie van 42 mln. ontvangen om de op de Alexanderkazerne gehuisveste functies elders onder te brengen.

Brandstof

De uitgavenramingen voor brandstof zijn na besluitvorming binnen Defensie bij de Defensie Materieel Organisatie naar boven bijgesteld.

Correctie IV-budget

Dit betreft een budgettaire correctie zodat uitgaven betreffende informatievoorziening (IV) per werkplek goed aansluiten bij de gemaakte kosten per organisatieonderdeel.

Doorwerking ontvangstenramingen

De met de ontvangsten samenhangende uitgaven worden naar beneden bijgesteld. Dit is een gevolg van naar beneden bijgestelde ontvangstenraming voor teruggevorderde BTW en een gewijzigde berekenings-systematiek van betalingen met de Amerikaanse overheid voor voornamelijk onderhoudscontracten en reserveonderdelen (case closures Foreign Military Sales). Hierdoor vindt een deel van de ontvangsten niet meer in 2008 plaats.

Eindejaarsmarge Defensie 2007

In 2007 heeft Defensie zijn budget overschreden. Deze overschrijding wordt in 2008 gecompenseerd.

Herfasering investeringen

De faseringen van enkele investeringsprojecten zoals MTADS (Modernised Target Acquisition and Designation Sight, Apache helikopters) en de versterking van manoeuvrebataljons Korps Mariniers zijn aangepast.

Herschikking artikelen

Deze post betreft een groot aantal herschikkingen tussen verschillende artikelonderdelen. Deze herschikkingen vloeien onder meer voort uit de maatregelen aangekondigd in het Defensieplan 2009–2018 en het Defensie Investeringsplan.

Materiele exploitatie

Bij het Operationeel Commando Landstrijdkrachten treden besparingen op, onder andere bij het goedkoper huren van oefenterreinen en een lager verbruik van voeding en materieel.

Motie-Van Geel c.s.

Er zijn extra middelen aan de Defensiebegroting toegevoegd vanwege de noodzakelijke vroegtijdige vervanging van materieel dat wordt ingezet tijdens de operatie ISAF Stage III (Kamerstuk 2007–2008, 31 200 X, nr. 43).

Operationele gereedstelling

Om de nadelige effecten vanwege de missie in Afghanistan op de gereedheid van niet-uitgezonden eenheden te ondervangen wordt 2 keer 30 mln. aan de Defensiebegroting toegevoegd.

Personele exploitatie

Het tekort aan personeel bij Defensie resulteert in minder personele uitgaven. De budgettaire ruimte die hierdoor ontstaat, wordt ingezet ter compensatie van incidentele extra uitgaven voor de inhuur van externen en extra maatregelen ten behoeve van Werving en Selectie. Ook worden incidentele budgettaire knelpunten elders op de begroting opgelost.

SAC C-17

Nederland neemt deel aan het Strategic Airlift Capability (SAC) C-17 initiatief van de NAVO. Hiermee wordt de strategische luchttransportcapaciteit van Nederland vergroot. De eenmalige investeringskosten voor Nederland bedragen in totaal 130 mln. Deze worden geacommodeerd binnen de begrotingen van Defensie en Buitenlandse Zaken, verspreid over enkele jaren. Deze post betreft deels de bijdrage van het ministerie Buitenlandse Zaken en een deel van het vrijgemaakte budget binnen de Defensiebegroting.

Vertraging infrastructuurprojecten

Een aantal infrastructuurprojecten zijn vertraagd. De twee voornaamste posten zijn hier de verbouwing van het Plein-Kalvermarktcomplex en het project Landelijke Overkappingen.

Bijstelling verkoopopbrengsten

Er zijn tegenvallende ontvangsten bij de verkoopopbrengsten vanwege een vertraging met betaling inzake de verkoop van M-fregatten aan Portugal en een fasering van de verkoop van onroerende goederen.

Ontvangstenramingen

De ontvangstenramingen worden naar beneden bijgesteld. Dit is een gevolg van naar beneden bijgestelde ontvangstenraming voor teruggevorderde BTW en een gewijzigde berekeningssystematiek van betalingen

met de Amerikaanse overheid voor voornamelijk onderhoudscontracten en reserveonderdelen (case closures Foreign Military Sales). Hierdoor vindt een deel van de ontvangsten niet meer in 2008 plaats.

Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu

XI VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING EN MILIEUBEHEER: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	1 236,0
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	16,3
	16,3
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Afvalfonds	- 53,7
Flankerend beleid	- 7,3
Knelpuntenpot prijsbijstelling	5,9
WABO	12,4
Diversen	33,4
	- 9,3
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
FES birk projecten	- 48,2
FES bodemsanering	- 11,5
FES luchtkwaliteit	- 25,1
FES NSP	41,1
FES vertraging enveloppe luchtkwaliteit lokale maatregelen	- 39,6
WABO	- 15,0
Diversen	26,5
	- 71,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	- 64,8
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	1 171,2
Totaal Internationale samenwerking	44,9
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	1 216,1

XI VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING EN MILIEUBEHEER: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	372,6
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Rijksgebouwendienst	- 6,9
Diversen	- 4,2
	- 11,1
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	13,1
	13,1
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
FES BIRK projecten	- 48,2
FES bodemsanering	- 11,5
FES luchtkwaliteit	- 25,1
FES NSP	41,1
FES vertraging enveloppe luchtkwaliteit lokale maatregelen	- 39,6
Diversen	12,3
Niet tot een ijklijn behorend	
Niet relevante boeking, vrijval voorziening planmatig onderhoud	153,0
	82,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	84,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	456,6
Totaal Internationale samenwerking	
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	456,6

Afvalfonds

In 2008 staat 115 mln op de VROM-begroting voor de aanpak van de verpakkingenproblematiek, zoals overeengekomen in een raamovereenkomst die is ondertekend door Rijk, VNG en bedrijfsleven. Het is de bedoeling geweest dat VROM dit bedrag overmaakt naar de Stichting Afvalfonds. Vooruitlopend op de oprichting van de Stichting Afvalfonds heeft VROM reeds betalingen verricht. Als gevolg van de vertraagde oprichting van de Stichting Afvalfonds blijft echter onbedoeld een bedrag van 53,7 mln. staan op de VROM begroting 2008. Conform de raamovereenkomst moet dit bedrag behouden blijven voor de aanpak van de verpakkingenproblematiek. Dit zal alsnog in 2009 aan het fonds worden toegevoegd.

Flankerend beleid

Een deel van de ontvangen middelen voor sociaal flankerend beleid zijn niet in 2008 ingezet. Daarnaast is er voor 5,0 mln. aan vertraagde uitgaven in investeringen voor nieuw meubilair, interne aanpassingen Rijkspas, netwerkbekabeling continuïteitsmanagement, informatiebeveiliging en ICT-projecten. Tot slot wordt 0,9 mln. vertraagd omdat de interne verhuizing pas in 2009 plaatsvindt.

Knelpuntenpot prijsbijstelling

Door het niet uitkeren van de prijsbijstelling 2008 zijn knelpunten ontstaan. Om dit te voorkomen is er een knelpuntenpot ingesteld waaruit VROM in 2008 5,9 mln. heeft ontvangen.

WABO (beleidsmatige mutatie)

De WABO (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) regelt de omgevingsvergunning. Dit is één geïntegreerde vergunning voor o.a. wonen en bouwen wat tot minder administratieve lasten voor burger en bedrijven moet leiden. Op de aanvullende post zijn hiervoor middelen gereserveerd.

FES Birk projecten

In 2008 zijn enkele projecten op grond van het Budget Investeringen Ruimtelijke Kwaliteit (Birk) verstraagd. De niet-bestede middelen uit het Fonds Economische Structuurversterking (FES) worden weer toegevoegd aan de budgetten in 2009. De grootste vertragingen doen zich voor op het project Hart van Dieren en Zaltbommel. Omdat de middelen na realisatie van de uitgaven van het FES worden ontvangen, wordt ook de ontvangstenraming aangepast.

FES Bodemsanering

Door vertraging in de toekenning van subsidies voor urgente bodemsaneringsgevallen is er minder besteed in 2008. De niet-bestede middelen uit het Fonds Economische Structuurversterking (FES) worden toegevoegd aan de budgetten in 2009. Omdat de middelen na realisatie van de uitgaven van het FES worden ontvangen, wordt ook de ontvangstenraming aangepast.

FES luchtkwaliteit

In 2008 moesten nieuwe regelingen voor specifieke categorieën auto's worden opgesteld (de regelingen emissie-verminderde voorzieningen voertuigen, regeling voor motorrijtuigen met emissie-arme dieselmotoren en regeling programma retrofit mobiele voertuigen). De hierdoor veroorzaakte latere start heeft tot vertraging geleid bij de uitvoering van deze verkeersmaatregelen. Omdat de middelen na realisatie van de uitgaven van het FES worden ontvangen, wordt ook de ontvangstenraming aangepast.

FES Nieuwe sleutelprojecten (NSP)

In 2008 zijn enkele nieuwe sleutelprojecten verstraagd. De niet-bestede middelen uit het Fonds Economische Structuurversterking (FES) worden weer toegevoegd aan de budgetten in 2009. Het overgrote deel van de vertragingen doet zich voor op het project Amsterdam Zuidas. Deze subsidie kan pas worden toegekend bij formele oprichting van de Zuidas-onderneming. Deze oprichting is nu voorzien in het eerste half jaar van 2009. De andere NSP-projecten hebben vertragingen opgelopen De onderhandelingen tussen de gemeentes, Rijk en NS duren langer dan voorzien. Omdat de middelen na realisatie van de uitgaven van het FES worden ontvangen, wordt ook de ontvangstenraming aangepast.

FES vertraging enveloppe luchtkwaliteit lokale maatregelen

Medio 2008 is een nieuwe regeling Nationale samenwerking luchtkwaliteit (NSL) van kracht geworden. Als gevolg hiervan moest een gedegen toets aan criteria plaatsvinden wat heeft geleid tot vertraging in de uitvoering. Omdat de middelen na realisatie van de uitgaven van het FES worden ontvangen, wordt ook de ontvangstenraming aangepast.

WABO (technische mutaties)

Er vindt een overboeking naar Gemeentefonds plaats van 15 mln. als eerste deel van de VROM-bijdrage in de kosten met betrekking tot de invoering van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (WABO). Een bedrag van 10 mln stond daarvoor gereserveerd op de aanvullende post op de begroting van het ministerie van Financiën.

Rijksgebouwendienst

Het pakket van diensten dat de RGD afneemt van VROM is duurder dan de beschikbare 21 mln. dat de RGD beschikbaar heeft. Het inflatieresultaat van de RGD is daarom ingezet als dekking van een deel van dit tekort. Normaal wordt het inflatieresultaat afgedragen aan het moederdepartement. Omdat het ditmaal niet gebeurd is, zien we een afboeking bij VROM.

Vrijval voorziening planmatig onderhoud

De voorziening planmatig onderhoud van de Rijksgebouwendienst (RGD) is opgeheven. Het planmatig onderhoud wordt, conform de wens van het Rijkshuisvestingberaad, vanaf nu vormgegeven via een omslag-systematiek. De voorziening valt vrij, maar is niet volledig liquide, omdat de voorziening bij de openingsbalans van de RGD is gebruikt voor het financieren van panden. De volledige vrijval van de voorziening en het volledig afkomen van deze dotatie aan het eigen vermogen leidt bij de RGD tot liquiditeitsproblemen. Daarom is een deel van de voorziening, een bedrag van 153 mln. omgezet in een lening. Zodoende wordt afroeping van het vrijgevalen bedrag jaarlijks via de betaling van rente- en aflossing gerealiseerd. Het betreft een technische mutatie.

Wonen, Wijken en Integratie

XVIII WONEN, WIJKEN EN INTEGRATIE: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	4 014,5
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Huurtoeslag	256,8
Diversen	- 23,1
	233,7
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Afkoop Budget Locatiegebonden Subsidies	90,0
Huisvesting gehandicapten: afkoop	45,0
Kasschuif ISV-budget	34,6
Wijkenaanpak	42,0
Wijkenaanpak: bewonersinitiatieven	20,0
Diversen	- 50,9
	180,7
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Aan BZK/Gemeentefonds, wijkenbudget	- 40,0
BDU-SIV	102,7
Diversen	- 34,3
Niet tot een ijklijn behorend	
Diversen	- 25,4
	3,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	417,5
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	4 432,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	4 432,0

XVIII WONEN, WIJKEN EN INTEGRATIE: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	1 070,9
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Huurtoeslag	77,9
Diversen	- 9,7
	68,2
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Wetsvoorstel interimwet betaalbaarheidsheffing	- 355,4
Diversen	3,6
	- 351,8
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
BSU-SIV	102,7
Diversen	9,0
Niet tot een ijklijn behorend	
Diversen	- 6,7
	105,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	- 178,5
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	892,4
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	892,4

Huurtoeslag

Door autonome ontwikkelingen doet zich in 2008 per saldo een tegenvaller voor bij de huurtoeslag. Vooruitlopend op beleidsinformatie van de Belastingdienst is de tegenvaller structureel opgenomen. Hiervoor zijn middelen beschikbaar gesteld. Daarnaast zijn in 2006 en 2007 onverschuldigde betalingen aan de ontvangers van huurtoeslag (een bedrag van 36 mln.) door de Belastingdienst niet doorbelast aan WWI, maar op een verschillenrekening geparkeerd. De Belastingdienst heeft in 2008 uitgezocht wat wel en wat niet teruggevorderd kan worden. Het saldo van uitgaven en ontvangsten op de verschillenrekening uit 2006 en 2007 is in 2008 doorbelast aan WWI.

Budget Locatiegebonden Subsidies: afkoop

Het kabinet heeft in 2008 besloten tot afkoop van deze specifieke uitkering op de begroting van WWI. Hiervoor zijn generale middelen beschikbaar gesteld. In latere jaren wordt hierdoor het beeld ontlast.

Huisvesting gehandicapten: afkoop

Het kabinet heeft in 2008 besloten tot afkoop van deze specifieke uitkering op de begroting van WWI. Hiervoor zijn generale middelen beschikbaar gesteld. In latere jaren wordt hierdoor het beeld ontlast.

Kasschuif investeringsbudget stedelijke vernieuwing

Om specifieke problematiek op de WWI-begroting op te lossen is besloten tot een schuif in de tijd bij het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV-budgetten).

Wijkenaanpak

Hiervoor is 165 mln. beschikbaar op de begroting van WWI. De fasering van de voor de wijkenaanpak beschikbare budgetten wordt aangepast conform het verdelingsvoorstel, verwoord in brief 30 995, nr. 47. I.c. wordt 123 mln. doorgeschoven. In 2008 komt 42 mln. tot besteding.

Wijkenaanpak: bewonersinitiatieven

Voor 2008–2011 wordt jaarlijks 20 mln. via de decentralisatie-uitkering van het Gemeentefonds beschikbaar gesteld voor bewonersinitiatieven bij de wijkenaanpak. Voor 2008 als gevolg van de motie-Van Geel (TK 2007–2008, 31 200, nr. 16) en voor de jaren 2009–2011 als invulling van de motie-Depla c.s. (TK 2007–2008, 31 200, nr. 26).

Aan BZK/gemeentefonds, wijkenbudget

Voor de medefinanciering van de wijkactieplannen in de 40 aandachts-wijken, komen via de decentralisatie-uitkering van het Gemeentefonds middelen ter beschikking voor de betrokken gemeenten.

Brededoeluitkering Sociaal Integratie Veiligheid (BDU SIV)

Deze bedragen komen tot stand door hogere uitgaven voor maatschappelijke opvang, vrouwenopvang en verslavingsbeleid en hogere uitgaven voor onderwijsachterstanden (voor- en voerschoolse educatie). Hier tegenover staan hogere ontvangsten van bijdragende departementen (OCW en VWS). Het betreft daarmee een desaldering.

Huurtoeslag

De Belastingdienst stelt aan de periode 2008 t/m 2013 meer aan terugvorderingen in en gaat in tegenstelling tot voorgaande jaren ervan uit dat er minder rekening behoeft te worden gehouden met een percentage oninbaar. Daarnaast treedt er een vertraging op bij de ontvangsten huurtoeslag. Dit komt doordat de terugvorderingen door de Belastingdienst later in het jaar worden ingesteld en doordat meer debiteuren gebruik maken van een terugbetalingsregeling zodat een gemiddeld langere incassoperiode per terugvordering ontstaat. De nog niet-ontvangen ontvangsten van 2008 zullen naar verwachting in 2009 en volgende jaren binnenkomen.

Huurtoeslag

In de maand december is 45 mln. ontvangen aan huurtoeslag. Dit bedrag was niet geraamd en bij slotwet verwerkt.

Wetsvoorstel interimwet betaalbaarheidsheffing

Het kabinet heeft het wetsvoorstel interim-wet betaalbaarheidsheffing ingetrokken bij brief van 6 juni 2008 (EK 30 410, H).

Verkeer & Waterstaat

XII VERKEER EN WATERSTAAT: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	8 167,3
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Vertraging geluidsisolatie Schiphol	- 15,7
Diversen	- 32,6
	- 48,3
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Beroep op de eindejaarsmarge	25,5
BTW Betuweroute	23,0
BTW HSL	20,0
Diverse kasschuiven	- 100,0
Geluidsisolatie Schiphol (GIS)	- 20,5
Voordelig saldo Infrastructuurfonds 2007	- 783,5
Diversen	51,5
	- 784,0
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
DBFM-reeks 2de Coentunnel	- 199,8
Loonbijstelling tranche 2008	71,8
Prijsbijstelling Infrastructuurfonds	95,5
Diversen	- 1,3
Niet tot een ijklijn behorend	
Diversen	14,2
	- 19,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	- 852,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	7 315,3
Totaal Internationale samenwerking	17,5
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	7 332,8

XII VERKEER EN WATERSTAAT: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	90,6
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	2,1
	2,1
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	23,8
	23,8
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 2,4
Niet tot een ijklijn behorend	
Diversen	- 0,8
	- 3,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	22,7
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	113,3
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	113,3

Vertraging Geluidsisolatie Schiphol (GIS)

Er zijn lagere uitgaven binnen het project GIS 3. Dit betreft regelingen voor het verminderen van geluidshinder bij Schiphol in 2008. Er is vertraging opgetreden bij het ontwerp van geluidwerende voorzieningen door mislukte aanbestedingen. Daarnaast hebben ingenieursbureaus moeite om de werkzaamheden kwalitatief goed uit te voeren binnen de contractueel overeengekomen tijd. Het budget schuift door naar latere jaren.

Beroep op de eindejaarsmarge

De in 2007 niet tot betaling gekomen middelen op de VenW begroting zijn doorgeschoven naar het jaar 2008.

BTW Betuweroute en Hogesnelheidslijn (HSL)

De BTW-uitgaven (43 mln.) die samengaan met de aanleg van de HSL en de Betuweroute worden gecompenseerd door het ministerie van Financiën. De compensatie vindt plaats via een verhoging van de voeding van het Infrastructuurfonds op begrotingshoofdstuk XII.

Diverse kasschuiven Infrastructuurfonds

De totale kasbehoefte van het Infrastructuurfonds is ten tijde van de Voorjaarsnota aangepast naar actuele inzichten. Hierdoor neemt de totale begroting van het Infrastructuurfonds in 2008 in grootte af met 100 mln. Dit wordt gecompenseerd met een groei van het Infrastructuurfonds in de jaren 2009 en 2010 met 50 mln. per jaar.

Voordelig saldo Infrastructuurfonds 2007

Het voordelig saldo 2007 van het Infrastructuurfonds dat toegevoegd is in het jaar 2008 wordt door middel van kasschuiven over de jaren 2015–2020 verdeeld. De voeding van het Infrastructuurfonds wordt hierop aangepast.

Diversen

De grootste beleidsmatige mutaties binnen deze post zijn bijdragen aan het Infrastructuurfonds in het kader van de amendementen 31 474 XII, nr. 10 (10 mln.) en 31 474 XII, nr. 11 (10 mln.). De amendementen hebben betrekking op de generieke verbetering van de OV-kwaliteit en op werkzaamheden aan de keersluis van Zwartsluis. Daarnaast zijn er generale middelen toegevoegd (10 mln.) ten behoeve van het Leefbaarheidsfonds Schiphol.

DBFM-reeks 2de Coentunnel

Het omzetten van het budget voor de 2de Coentunnel naar een DBFM-constructie heeft een wijziging van het kasritme tot gevolg.

Economische Zaken

XIII ECONOMISCHE ZAKEN: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	2 432,3
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
MEP	- 103,4
Vertraging diverse innovatieprogramma's en -regelingen	- 93,0
Diversen	- 68,5
	- 264,9
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Gebiedsgerichte regionale ondersteuning	37,0
Intertemporele compensatie t.b.v. MEP/SDE	- 246,5
Invullen restant taakstelling VPB	18,9
Diversen	33,5
	- 157,1
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
FES-middelen t.b.v. MEP (vjn 2008)	35,9
Warmtekrachtkoppeling	40,0
Diversen	- 61,3
Niet tot een ijklijn behorend	
Diversen	- 23,3
	- 8,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	- 430,8
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	2 001,5
Totaal Internationale samenwerking	139,7
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	2 141,2

XIII ECONOMISCHE ZAKEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

2008

Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	7 688,5
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diverse ontvangsten DG ET	- 21,6
Ontvangsten NMa	- 37,4
Ruimtelijk economisch beleid	- 18,7
Diversen	- 8,3
	- 86,0
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diverse ontvangsten energie	- 55,0
Terugontvangsten IPR-decentraal noorden	16,0
Terugontvangsten Novem bv	22,3
Diversen	12,2
	- 4,5
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Mutatie FES artikel 4 (energie)	- 40,7
Ontvangsten vanuit FES t.b.v. MEP en transitie management	70,1
Stadsverwarmingsleningen t.b.v. warmtekrachtkoppeling	40,0
Diversen	- 90,0
Niet tot een ijklijn behorend	
Aardgasbaten	1 269,7
Afdracht FES	- 262,7
Diversen	16,5
	1 002,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	912,2
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	8 600,7
Totaal Internationale samenwerking	15,2
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	8 616,0

MEP

EnerQ keert als uitvoerder van de Milieukwaliteit Elektriciteitsproductie (MEP)-regeling subsidies uit. Er is in 2008 een lager bedrag aan voorschotten uitgekeerd aan EnerQ en daardoor is de rijksbijdrage voor de MEP lager dan geraamd.

Vertraging diverse innovatieprogramma's en -regelingen

Een aantal (maatschappelijke) innovatieprogramma's en innovatieregelingen komt trager op gang dan verwacht. De middelen die in 2008 niet zijn uitgegeven, zijn ingezet ter compensatie van de niet ontvangen opbrengsten, als gevolg van het niet doorgaan van de CO₂-veiling, en ingezet om de resterende verplichtingen bij het programma Kompas van het Noorden in één keer af te betalen. Op die wijze komen de thans overblijvende middelen beschikbaar voor de financiering van de vertraagde innovatieprogramma's en -regelingen in komende jaren.

Diversen

Deze post bestaat grotendeels uit aanpassingen van kasramingen. Jaarlijks wordt beoordeeld of de kasramingen op aangegane, nog openstaande verplichtingen juist is. Dit kan leiden tot gewijzigde kasramingen.

Daarom worden voor allerlei instrumenten en regelingen de ramingen middels deze (technische) mutaties aangepast.

Gebiedsgerichte regionale ondersteuning

Voor Kompas van het Noorden geldt dat dit programma t/m 2006 heeft gelopen en uitfinanciering van de aangegane verplichtingen t/m ca. 2011 zou lopen. Omdat het hier nog slechts om het uitfinancieren van oude verplichtingen gaat, zijn de resterende verplichtingen in één keer bevoor-schot, om op die manier de bestuurlijke lasten terug te dringen.

Intertemporele compensatie t.b.v. MEP/SDE

Vanuit de MEP vallen de eerstkomende jaren middelen in de kas vrij. Deze vrijvallende middelen worden aan de reeds beschikbare middelen voor de SDE toegevoegd. Daarnaast komen de voor SDE beschikbare middelen later tot betaling dan geraamd.

Invullen restant taakstelling Vpb

Het Vpb-tarief is in het verleden verlaagd om het ondernemersklimaat in Nederland te stimuleren en als ruil daarvoor is er een taakstelling Vpb aan de EZ-begroting (op ondernemerssubsidies) toegeedeeld. Middels deze mutatie wordt het restant van deze taakstelling ingevuld.

Diversen

De kosten voor het aanhouden van noodvoorraden aardolieproducten door het Centraal Orgaan Voorraadvooring Aardolieproducten (COVA) zijn hoger uitgevallen dan geraamd, omdat er meer aardolieproducten zijn ingevoerd.

In 2006 heeft een overschrijding op de MEP plaatsgevonden. Om deze overschrijding te dekken, is destijds besloten tot een taakstellende onder-uitputting op de EZ-begroting voor de periode 2007 – 2009. Het restant van deze taakstelling is nu ingevuld.

Verder is de eindejaarsmarge 2007 opgevraagd en ingezet voor de BSRI (Besluit Subsidies Regionale Innovatie).

Tenslotte zijn bij Voorjaarsnota 2008 extra middelen aan de EZ-begroting toegevoegd om de uitgroei van Antwoord voor Bedrijven tot hét digitale overheidsloket voor ondernemersvragen op alle overheidsterreinen mogelijk te maken.

FES-middelen t.b.v. MEP (VJN 2008)

Niet opgevraagde FES-middelen voor de MEP zijn bij Voorjaarsnota 2008 opnieuw aan de EZ-begroting toegevoegd uit het FES.

Warmtekrachtkoppeling (WKK)

Het aantal aanvragen voor de subsidieregeling WKK was in 2007 zo groot, dat het subsidieplafond werd overtekend. Er is besloten om toch alle aanvragen te honoreren en daartoe is het WKK-budget in 2008 aangevuld met 40 mln. Ter dekking zijn de terugontvangsten van de stadsverwarmings-projecten aangewend (zie ook ontvangstenkant).

Diversen

Deze technische diversenpost bestaat voornamelijk uit het doorschuiven van FES-middelen uit 2007 naar 2008 voor verschillende FES-projecten (zoals CTMM (Center for Translational Molecular Medicine), BMM (Biomedical Materials), Water- en Scheidingstechnologie, Holst Centre), de onder-uitputting die zich bij FES-projecten voordoet en daarnaast een herschik-king van deze middelen. De niet gedeclareerde (maar wel geraamde) FES-middelen uit 2007 zijn bij Voorjaarsnota 2008 weer aan de

EZ-begroting toegevoegd. Deze middelen zijn in 2008 niet geheel uitgeput. Tegelijkertijd heeft er een herverdeling over de jaren plaatsgevonden. Zie ook de technische diversenpost aan de ontvangstenkant.

Diversen

Er is vertraging opgetreden in het Airbus 350-project. Daardoor is het beroep van de Nederlandse vliegtuigbouwindustrie op de luchtvaartkredietregeling lager dan verwacht. Omdat deze kredietregeling niet relevant is voor het EMU-saldo en uitgavenkader, behoort het niet tot een ijklijn. Bovendien is in 2008 een andere kredietregeling, namelijk de Uitdagingsfaciliteit, omgezet van niet relevant naar wel relevant voor het uitgavenkader.

Diverse ontvangsten DG ET

Dit betreft voornamelijk niet ontvangen bedragen van Novem BV. Bij Voorjaarsnota 2008 zijn de ontvangsten in verband met de in het verleden door Novem BV verstrekte bedragen ten behoeve van energiebesparingsprojecten ingeboekt (zie ook ontvangstenkant beleidsmatige mutaties). Deze ontvangsten zijn echter niet binnengekomen in 2008 en zullen in 2009 worden gerealiseerd.

Ontvangsten NMa

Als gevolg van bezwaar- en beroepsprocedures zijn in 2008 in diverse zaken de oorspronkelijk opgelegde boetes verlaagd. Derhalve is de ontvangstenraming in 2008 bijgesteld. Tevens is bij de overgang in 2008 op een andere ramingsmethode een dubbeltelling in de ontvangstenraming ontstaan, waardoor de raming 2008 niet geheel gerealiseerd is.

Ruimtelijk Economisch Beleid

De lager dan geraamde ontvangst wordt met name veroorzaakt doordat EZ met het Noorden nog geen overeenstemming heeft kunnen bereiken over de eindafrekening van een afgerond regionaal programma.

Diversen

Als gevolg van de voorzichtige start van de Groeifaciliteit zijn zowel de ontvangsten als de schade-uitgaven lager dan geraamd. Daarnaast zijn er geen ontvangsten m.b.t. de JSF binnengekomen in 2008, omdat er over het jaar 2007 nog geen omzet is gemaakt door het deelnemende bedrijfsleven.

Diverse ontvangsten energie

De voorgenomen veiling van CO₂-emissierechten in 2008 is tot nader orde uitgesteld in verband met de zienswijzen van elektriciteitsproducenten op het ontwerp van het nationaal toewijzingsbesluit. Derhalve is de ontvangstenraming in 2008 met 55 mln. neerwaarts bijgesteld, waarbij ervan wordt uitgegaan dat deze ontvangst zich alsnog in 2009 zal voordoen.

Terugontvangsten IPR-decentraal Noorden

In 2008 zou 16 mln. aan middelen terugontvangen worden van het Noorden in verband met de eindafrekening van het programma IPR-decentraal. Deze middelen zijn echter niet ontvangen, omdat EZ nog geen overeenstemming heeft kunnen bereiken met het Noorden (zie ook bij Ruimtelijk Economisch Beleid).

Terugontvangsten Novem BV

Bij Voorjaarsnota 2008 zijn de ontvangsten in verband met de in het verleden door Novem BV verstrekte bedragen ten behoeve van energiebesparingsprojecten ingeboekt. Deze ontvangsten zijn echter niet binnengekomen in 2008 (zie ook ontvangstenkant mee- en tegenvallers) en zullen in 2009 worden gerealiseerd.

Diversen

Van de Dienst Domeinen van het ministerie van Financiën is 5 mln. ontvangen uit hoofde van de verkoop van gronden Vliegveld Beek. Een tweede element in deze diversenpost is dat de omvang van het eigen vermogen van een aantal batenlastendiensten in 2007 groter was dan de maximale 5 procent van de gemiddelde omzet van de afgelopen drie jaar. Dit surplus is afgeroomd in 2008 en toegevoegd aan de begroting van het moederdepartement EZ.

Tenslotte is wegens liquidatie van de stichting Industriefaciliteit het restant van de in het verleden door EZ beschikbaar gestelde middelen teruggestort naar de begroting van EZ.

Mutaties FES artikel 4

Een aantal FES-projecten waarvan de middelen geraamd staan op artikel 4 van de EZ-begroting (waaronder de Unieke Kansen Regeling) heeft vertraging opgelopen. Daarom zijn er dit jaar minder FES-middelen opgevraagd. Deze middelen blijven binnen het FES beschikbaar voor latere jaren.

Ontvangsten vanuit FES t.b.v. MEP en Transitie management

Deze mutatie bestaat deels uit het doorschuiven van FES-middelen uit 2007 naar 2008 (MEP en Transitie management) en voor het overige deel uit het toevoegen van het budget voor Transitie management (besparingstender Unieke Kansen Regeling) aan de EZ-begroting vanuit het FES.

Stadsverwarmingsprojecten t.b.v. Warmtekrachtkoppeling (WKK)

Het aantal aanvragen voor de subsidieregeling WKK was in 2007 zo groot, dat het subsidieplafond werd overtekend. Er is besloten om toch alle aanvragen te honoreren en daartoe is het WKK-budget in 2008 aangevuld met 40 mln. Hiervoor zijn de terugontvangsten van de stadsverwarmingsprojecten aangewend (zie ook uitgavenkant).

Aardgasbaten

Als gevolg van met name de hogere olieprijs in 2008 zijn de aardgasbaten hoger uitgevallen dan van te voren was geraamd.

Afdracht FES

Voor het jaar 2008 en later is sprake van een vaste FES-voeding uit gasbaten. De mutatie betreft de aanpassing van de raming afdracht FES zodat de in 2008 gerealiseerde FES-uitgaven gedekt kunnen worden.

Diversen

Door hogere invoer van aardolieproducten is het volume waarover de COVA-heffing wordt geheven hoger dan geraamd. De heffingen dienen ter dekking van de kosten voor het aanhouden van noodvoorraden aardolieproducten door COVA (zie ook beleidsmatige diversenpost uitgavenkant). De terugontvangsten van stadsverwarmingsprojecten zijn voor een deel wel relevant voor het EMU-saldo en uitgavenkader (zie bij Stadsverwarmingsprojecten t.b.v. Warmtekrachtkoppeling) en voor een deel niet relevant voor het EMU-saldo en uitgavenkader. Het gedeelte dat niet relevant

is voor het EMU-saldo en uitgavenkader wordt hier verantwoord binnen de categorie «niet tot een ijklijn behorend».

Landbouw, Natuur en voedselkwaliteit

XIV LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKwaliteit: UITGAVEN	
2008	
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	2 295,0
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Bevorderen duurzame productiemethoden	- 14,7
DICTU	5,8
Dienst regelingen	23,1
Onderzoeksprojecten	- 5,8
Regelingen groen onderwijs	- 13,5
Toevoeging aan interne begrotingsreserve landbouw	14,6
Toevoeging aan interne begrotingsreserve visserij	19,7
Verduurzaming noordzeevisserij	- 11,8
Verwerven EHS	- 5,8
Weidevogels	- 6,9
Diversen	3,7
	8,4
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Blauwtong, vrijwillige vaccinatie	11,7
Grondprijscompensatie	13,1
Maatregelen VWA	10,0
Nota van Wijziging-sanering Noordzeevisserij	20,0
Nota van Wijziging-voorzieningsniveau platteland	5,0
Projecten veenweidegebieden	10,0
Transitie noordzeevisserij	10,0
Diversen	23,4
	103,2
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Correctie ILG en BTW-compensatiefonds	15,3
DLO subsidieafrekening	18,3
FES greenports	11,9
Gratis schoolboeken	10,5
Interne begrotingsreserve borgstellingsfonds	40,0
Interne begrotingsreserve O&S landbouw	13,4
Interne begrotingsreserve O&S visserij	13,9
Loonbijstellingstranche 2008	45,7
VWA-bijdrage VWA	14,8
Diversen	35,2
Niet tot een ijklijn behorend	
Diversen	0,7
	219,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	331,4
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	2 626,5
Totaal Internationale samenwerking	29,2
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	2 655,7

XIV LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKWALITEIT: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	630,9
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Borgstellingsfonds	6,4
Diversen	5,0
	11,4
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
EU-ontvangsten Aviaire Influenza	5,7
Diversen	4,5
	10,2
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
DLO subsidieafrekening	18,3
FES greenports	11,9
Interne begrotingsreserve borgstellingsfonds	40,0
Interne begrotingsreserve O&S landbouw	13,4
Interne begrotingsreserve O&S visserij	13,9
Diversen	21,1
Niet tot een ijklijn behorend	
Landbouwheffingen	- 73,8
Diversen	13,8
	58,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	80,2
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	711,2
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	711,2

Bevorderen duurzame productiemethoden

Bij de glastuinbouwregelingen Marktintroductie Energie-innovatie (MEI), de Investeringsregeling energiebesparing (IRE), de subsidieregeling lucht-wassers en diverse andere innovatieregelingen doen zich vertragingen voor. Deze vertragingen houden verband met het achterblijvende investeringstempo van de sector.

DICTU

Er doen zich tegenvallers voor bij de Dienst ICT Uitvoering (DICTU). Deze worden veroorzaakt door de afwikkeling van niet door te belasten crediteurensaldi, de passivering van verlofuren en extra uitgaven in verband met het reorganisatietraject als gevolg van de krimpstaakstelling van het Coalitieakkoord.

Dienst Regelingen

Vanwege tegenvallers bij Dienst Regelingen (DR) is het tarief naar een kostendekkend niveau gebracht. Hierdoor en door extra opdrachten (waaronder Programma beheer en Natura 2000) aan DR, valt de bijdrage van LNV aan DR hoger uit.

Onderzoeksprojecten

De lagere uitgaven zijn met name het gevolg van vertraging bij het formuleren van programma's van eisen voor de in 2008 aangemelde projecten. Ook is na beoordeling minder toegekend aan projectvoorstellen dan was voorzien.

Regelingen groen onderwijs

De onderuitputting is met name het gevolg geweest van vertragingen die zijn opgetreden bij de openstelling van regelingen, zoals de regeling innovatie groen onderwijs. De prognose blijkt te positief geraamd.

Toevoeging aan interne begrotingsreserve landbouw

De onderuitputting op de diverse glastuinbouwregelingen zijn in de interne begrotingsreserve gestort. Door vertraging van achterblijvende vraag vanuit de sector (mede als gevolg van de kredietcrisis) vallen de uitgaven lager uit.

Toevoeging aan interne begrotingsreserve visserij

Omdat de Europese Commissie het Operationeel Programma nog niet heeft vastgesteld kunnen de middelen nog niet uitgegeven worden. De onderbesteding is toegevoegd aan de interne begrotingsreserve en komt in latere jaren tot uitbetaling als onderdeel van de nationale co-financiering voor het Europees Visserij Fonds (EVF 2007–2013).

Verduurzaming Noordzeevisserij

De maatregelen op het terrein van de verduurzaming van de Noordzeevisserij in het kader van het Europees Visserij Fonds leiden in 2008 niet tot uitgaven. Het Operationeel Programma is later dan gedacht door de Europese Commissie vastgesteld. De uitgaven vinden plaats vanaf 2009.

Verwerven EHS

Omdat particuliere natuurbeschermingsorganisaties later dan voorzien leningen voor de aankoop van natuurgebieden zijn aangegaan, vallen de uitgaven op het onderdeel rente en aflossing lager uit.

Weidevogels

De Europese Commissie heeft in het kader van het Plattelandsontwikkelings Programma (POP2) de subsidie voor Ganzenbeheer goedgekeurd als onderdeel van de Subsidie Agrarische Natuur (SAN). In 2008 deed zich de mogelijkheid voor een EU bijdrage voor Ganzenbeheer te ontvangen. In verband hiermee is de bijdrage van LNV aan Ganzenbeheer lager uitgevallen. Voorts zijn er minder uitgaven gedaan aan weidevogelprojecten als gevolg van vertraging in de afrekening.

Blauwtong, vrijwillige vaccinatie

Om dieren te vaccineren tegen blauwtong zijn in 2008 vaccins aangeschaft. De uitgaven hiervan (11,7 mln.) worden bij de EU gedeclareerd (9,1 mln.). Hiervoor wordt, rekening houdend met voorfinanciering, een tegemoetkoming van per saldo 2,6 mln. verstrekt.

Grondprijscompensatie

Het ministerie van LNV wordt, conform en afhankelijk van de bestaande financieringsafpraak, gecompenseerd voor gestegen grondprijzen voor verwerving van gebieden voor de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en Recreatie om de Stad (RodS).

Maatregelen VWA

Het rapport-Hoekstra maakt intensiveringen in de sfeer van handhaving en toezicht noodzakelijk. Ook moeten nog tekorten worden opgelost. Ten behoeve hiervan wordt een generale tegemoetkoming verstrekt.

Nota van Wijziging – sanering Noordzeevervisserij

Naar verwachting zullen de visquota de komende jaren fors dalen. Het aantal gespecialiseerde platviskotters is te groot in relatie tot de vangstmogelijkheden. Om tot vernieuwing, verduurzaming en sanering van de visserij te komen wordt extra geld beschikbaar gesteld.

Nota van Wijziging – voorzieningenniveau platteland

Ten behoeve van de leefbaarheid wordt er geïnvesteerd in het voorzieningenniveau in kleine kernen op het platteland. LNV zal een beperkt aantal projecten ondersteunen die bijdragen aan de versterking van de sociale samenhang en de werkgelegenheid in het landelijk gebied.

Projecten Veenweidegebieden

In het kader van het Programma Groene Hart worden in de veenweidegebieden projecten gestart om bodemdaling tegen te gaan. Hierdoor blijven specifieke culturele en natuurwaarden behouden.

Transitie Noordzeevervisserij

Hiermee wordt geïnvesteerd in nieuwe, ecologisch vriendelijke vistechnieken. Ook worden innovaties ondersteund gericht op meer duurzaamheid, energiebesparing en samenwerking in de keten en het bereiken van een betere balans tussen de vangstmogelijkheden en capaciteit.

Correctie ILG en BTW-Compensatiefonds

Bij de Voorjaarsnota 2007 is 113 mln. van de LNV-begroting overgeheveld naar het BTW-compensatiefonds. Dit betrof 3,7 procent van het totale Investeringsbudget Landelijk Gebied voor de periode 2007 t/m 2013. Hierop vindt thans een correctie plaats voor het deel dat door de provincies niet declarabel is bij het BTW-compensatiefonds.

DLO subsidieafrekening

Deze afrekening betreft de technische/administratieve verwerking die de Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO) in 2007 heeft gerealiseerd met betrekking tot het nog uit te voeren onderzoek (NUTO).

FES Greenports

Vanuit het FES worden middelen naar de LNV-begroting overgeheveld ten behoeve van de Greenports. Dit zijn integrale ruimtelijke glastuinbouwprojecten met name in de zuidvleugel van de Randstad, waarmee een impuls wordt gegeven aan een duurzame, vitale en gevarieerde inrichting.

Gratis schoolboeken

Met deze mutatie wordt invulling gegeven aan het besluit om per schooljaar 2008–2009 schoolboeken gratis aan te bieden. Dit geldt derhalve ook voor het groen onderwijs.

Interne begrotingsreserves

Met ingang van 2008 zijn op de LNV-begroting interne begrotingsreserves ingesteld. Dit gebeurt door het omzetten van de garantievermogens van een drietal ZBO's, te weten het Ontwikkeling en Saneringsfonds voor de Landbouw, het Ontwikkeling en Saneringsfonds voor de Visserij en het Borgstellingsfonds.

Loonbijstellingstranche 2008

Dit betreft de uitdeling van de loonbijstelling tranche 2008.

VWS-bijdrage VWA

In verband met de fusie van de drie inspectiediensten (Voedsel- en Warenautoriteit, Algemene Inspectiedienst en de Plantenziektkundige Dienst) wordt de huisvesting geconcentreerd. Voor de afstootkosten van de huisvesting wordt een voorziening opgenomen (op de balans van de VWA). Hiervoor levert VWS naar rato van opdrachtgeverschap een bijdrage.

Borgstellingsfonds

De hogere ontvangsten worden voornamelijk veroorzaakt door niet geprognosticeerde premies voor de regeling Borgstellingsfonds.

EU-ontvangsten Aviaire Influenza

Van de EC zijn middelen ontvangen voor bestrijding van vogelgriep. Deze generaal voorgefinancierde ontvangsten komen ten gunste van het generale beeld.

Landbouwheffingen

De lagere ontvangsten landbouwheffingen zijn met name het gevolg van een afname van de importvolumes.

Sociale Zaken en Werkgelegenheid

XV SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	23 858,3
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 20,7
Sociale zekerheid	
Aanpassing LPO 2008	- 56,6
Re-integratietrajecten	- 15,4
Toerekening REA	25,0
Uitdeling nominale bijstelling	211,4
Uitvoering bijstand zelfstandigen	43,0
Uitvoering IOAW	- 21,9
Vervallen ESF risicovoorziening 2008	- 121,0
Wajong prijs	19,4
Wajong volume	47,2
Diversen	- 29,6
	80,8
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Amendement schuldhulpverlening	50,0
Diversen	2,2
Sociale zekerheid	
Algemeen keten overleg	15,0
Correctie onderwijsvoorzieningen	18,0
Dekking uit LPO	- 55,0
Partneralimentatie	20,0
Transitiekosten fusie UWV/CWI	107,1
Diversen	19,5
	176,8
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Amendement schuldhulpverlening naar GF	- 50,0
Diversen	12,4
Sociale zekerheid	
Loon- en prijsbijstelling	154,9
Diversen	- 5,3
Niet tot een ijklijn behorend	
Premiebrief BIKK ANW	- 174,5
Rijksbijdrage ouderdomsfonds	- 2 214,4
Diversen	49,0
	- 2 227,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	- 1 970,2
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	21 888,1
Totaal Internationale samenwerking	0,7
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	21 888,9

XV SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	501,4
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	1,1
Sociale zekerheid	
Anticumulatiebaten WSW	16,4
Kasschuif ontvangsten agenda vd toekomst	- 22,5
Restituties ioav/z, bbz en WWIK	47,6
Restituties W-deel en agvdt	61,8
Diversen	70,9
	175,3
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	5,0
Sociale zekerheid	
Anticumulatiebaten WSW	20,0
Diversen	13,7
	38,7
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,5
	0,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	214,5
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	715,9
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	715,9

Aanpassing LPO 2008

De begroting 2008 (inclusief het meerjarig beeld) was opgesteld in loonprijsniveau van het jaar 2007. Conform de gebruikelijke systematiek zijn bij Voorjaarsnota de middelen toegedeeld om de ramingen op te hogen naar prijsniveau 2008. We stellen nu vast dat het daadwerkelijke uitgavenverloop in 2008 is achtergebleven bij de ramingen. Hierdoor is 56,6 mln. vrijgevallen.

Re-integratietrajecten

Voor 2008 komen de uitgaven voor re-integratietrajecten en werknemersvoorzieningen ten laste van het begrotingsdeel van het re-integratie arbeidsgehandicaptenbudget (REA) volgens UWV 15,4 mln. lager uit dan eerder geraamd. In de vorige raming was het aandeel van de (groeierende) Wajong-populatie in de totale REA-uitgaven overschat.

Toerekening REA

De mutatie betreft een technische correctie van de toerekening van de uitgaven re-integratie Wajongers (REA-uitgaven).

Uitdeling nominale bijstelling

Dit is een overboeking van het begrotingshoofdstuk «koppeling uitkeringen» naar de begroting van SZW. Hiermee worden de begrotingsgefinancierde uitkeringen op de begroting van SZW op prijspeil 2008 gebracht.

Uitvoering bijstand zelfstandigen

Het geraamde volume en de gemiddelde uitkering zijn opwaarts bijgesteld op basis van uitvoeringsinformatie. Daarnaast heeft in 2008 een nabetaaling over 2007 plaatsgevonden, omdat de bevoorschotting te laag is gebleken.

Uitvoering IOAW

Het geraamde volume en de gemiddelde uitkering zijn neerwaarts bijgesteld op basis van uitvoeringsinformatie.

Vervallen ESF risicovoorziening 2008

De afwikkeling van de ESF-programma's ESF3 (2000–2006) en Equal bevindt zich in de eindfase. Van de risicovoorziening ESF van 190 mln. voor 2008 komt een bedrag van 69 mln. voor rekening van SZW en valt derhalve een bedrag van 121 mln. vrij. Dat hangt vooral samen met het intrekken van subsidieaanvragen, het afwijzen van verzoeken tot verlenging of tot andere wijzigingen van projecten en door lagere realisaties in het algemeen.

Wajong Prijs

De mutatie vloeit hoofdzakelijk voort uit een opwaartse bijstelling van de gemiddelde uitkering als gevolg van de verhoging van de uitkering voor volledig arbeidsongeschikten van 70 procent naar 75 procent halverwege 2007.

Wajong volume

Uit de realisaties van 2007 van het UWV bleek dat sprake is van een toename van de instroom van de Wajong. Omdat de uitstroom uit de Wajong beperkt is, leidt een hogere instroom tot een groter Wajongvolume en hogere uitkeringslasten. Omdat verwacht wordt dat de instroom ook in 2008 nog zal groeien en dit instroomniveau zich de komende jaren handhaaft, nemen de uitgaven meerjarig toe.

Amendement Schuldhulpverlening naar Gf

Als gevolg van het amendement van de kamerleden Spekman en Tang bij de Voorjaarsnota zijn er t.o.v. het Coalitieakkoord extra middelen beschikbaar gesteld voor armoedebeleid. Deze middelen zijn bij de Najaarsnota na afspraken met de gemeenten overgeboekt naar het Gemeentefonds.

Algemeen keten overleg

Als bijdrage aan het oplossen van de incidentele transitieproblematiek bij UWV/CWI is 15 mln. bijgedragen voor het invoeren van een zogenoemde Algemeen Keten Overleg. De middelen worden voornamelijk ingezet voor het invoeren van de Integrale Dienstverlening.

Correctie onderwijsvoorzieningen

De verantwoordelijkheid voor de verstrekking van onderwijsvoorzieningen aan jongeren met een handicap zal worden neergelegd bij de minister van OCW. Voorafgaand aan de overheveling van de daarvoor bestemde middelen naar de OCW-begroting vindt een voor het SZA-kader neutrale

verschuiving van deze middelen van de premiegefinancierde re-integratiemiddelen naar de begrotingsgefinancierde re-integratiemiddelen.

Dekking uit LPO

De loon- en prijsbijstelling is ingezet ter dekking van tegenvallers en intensiveringen.

Partneralimentatie

De concrete invulling van de bij Coalitieakkoord voorgenomen maatregel terzake van partneralimentatie levert een lagere besparing op de bijstands-uitgaven op dan was ingeboekt.

Taakstelling fusie UWV/CWI

Het meerjarig budget voor transitiekosten fusie UWV/CWI, dat op de aanvullende post was opgenomen, is overgeboekt naar de begroting van SZW.

Amendement Schuldhulpverlening naar Gf

Als gevolg van het amendement van de kamerleden Spekman en Tang bij de Voorjaarsnota zijn er t.o.v. het Coalitieakkoord extra middelen beschikbaar gesteld voor armoedebeleid. Deze middelen zijn bij de Najaarsnota na afspraken met de gemeenten overgeboekt naar het gemeentefonds.

Loon- en prijsbijstelling

De begroting 2008 (inclusief het meerjarig beeld) was opgesteld in loon-prijsniveau van het jaar 2007. Conform de gebruikelijke systematiek zijn bij Voorjaarsnota de middelen toegedeeld om de ramingen op te hogen naar prijsniveau 2008.

Premiebrief BIKK/ANW

De ANW-premie is bij de definitieve vaststelling op een ander niveau vastgesteld dan bij de begroting was geraamd. Door de premie mutatie wijzigt ook de verdeling van de kosten van de heffingskortingen. Dit leidt tot een lagere rijksbijdrage.

Rijksbijdrage ouderdomsfonds

De raming Rijksbijdrage Ouderdomsfonds is geactualiseerd op basis van de geraamde premieopbrengsten in de MEV 2009.

Anticumulatiebaten Wsw

De anticumulatiebaten Wsw zijn de vrijvallende Wajong- en WAO-uitkeringen van personen met een WSW-dienstverband. Op grond van de reguliere actualisatie van de ramingen zijn de anticumulatiebaten vanaf 2008 verhoogd.

Kasschuif ontvangsten Agenda van de Toekomst

Terugontvangsten in het kader van de Agenda voor de Toekomst, die waren verwacht voor 2008, zijn in 2007 versneld ontvangen.

Restituties ioaw/z, bbz en wwik

Dit betreffen terugontvangsten in verband met te hoge bevoorschotting inzake de inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers /zelfstandigen, bijstand zelfstandigen en de wet werk en inkomen kunstenaars.

Restituties w-deel en agvdt (agenda van de toekomst)

Gemeenten hebben minder uitgegeven aan met name re-integratie van bijstandsgerechtigden dan waar in de raming vanuit is gegaan. Uit dien hoofde hebben er terugbetalingen plaatsgevonden.

Anticumulatiebatens Wsw

Als gevolg van de verhoging van de Wajong-uitkering naar 75% WML zijn de anticumulatiebatens in de Wsw ook verhoogd.

Volksgezondheid, Welzijn en Sport

XVI VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT: UITGAVEN

	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	13 837,4
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Onderuitputting kwalitatief goede zorg	- 31,8
Ramingsbijstelling mantelzorgcompliment	- 34,0
Realisatie b32	- 196,7
Realisatie b32 TBU	265,5
Diversen	- 54,1
Zorg	
Realisatie b32	- 779,7
Realisatie b32 opleidingsfonds	779,8
	- 51,0
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Invullen taakstellende onderuitputting VJN 2006	23,7
Invullen taakstellende onderuitputting VJN 2007	15,0
Kadercorrectie mantelzorg	65,7
Kasschuif CIS	24,0
Motie-Van Geel/thuiszorg	40,0
Uitdelen eindejaarsmarge	15,7
Diversen	35,4
Zorg	
Opleidingsfonds	- 18,3
Diversen	- 4,0
	197,2
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Loonbijstelling tranche 2008	60,3
Diversen	- 29,6
Zorg	
Diversen	32,4
Niet tot een ijklijn behorend	
Bijstelling bikk awbz	193,4
Bijstelling zorgtoeslag	- 81,5
Bijstelling zorgtoeslag nav cmev	- 55,4
Kadercorrectie mantelzorg	- 65,7
Realisatie b32	- 10 393,7
Realisatie b32 bikk	4 676,1
Realisatie b32 zorgtoeslag en rijksbijdrage 18-	5 912,1
Diversen	2,2
	250,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	396,9
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	14 234,3
Totaal Internationale samenwerking	13,1
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	14 247,5

XVI VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	62,9
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Realisatie b32	15,5
Diversen	4,4
Zorg	
Realisatie b32 opleidingsfonds	15,8
	35,7
Beleidsmatige mutaties	
Zorg	
Terugontvangsten opleidingsfonds	23,2
	23,2
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 9,1
Niet tot een ijklijn behorend	
Realisatie b32 zorgtoeslag	353,3
	344,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	403,1
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	466,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	466,0

Onderuitputting kwalitatief goede zorg

Binnen de operationele doelstelling «kwalitatief goede zorg» (OD3) van artikel 43 is ruimte ontstaan door een aantal (incidentele) meevallers. Allereerst zijn er minder subsidieaanvragen op het gebied van mentor-schap en cliëntondersteuning (ca. 4 mln.). Daarnaast is er sprake van een aangepaste planning van de onderzoeksagenda van ZonMw (ca 7,5 mln.). Het ontwerpen van een geschikte regeling voor kleinschalig wonen heeft meer tijd gekost door overleg met veldpartijen (ca. 15 mln.). Het restant betreft lagere uitgaven bij verschillende kleinere projecten (ca. 3 mln.).

Ramingsbijstelling mantelzorgcompliment

Volgens de meest recente ramingen is het aantal te verstrekken mantel-zorgcomplimenten lager dan geraamd (34 mln.). Met deze boeking is de raming van de uitgaven aan het mantelzorgcompliment verlaagd.

Mee- en tegenvallers/Rijksbegroting/realisatie

De categorie realisatie b32 is een verzamelpost van diverse kleine meeval- lers op verschillende artikelen en operationele doelstellingen binnen het uitgavenkader Rijksbegroting in enge zin.

Mee- en tegenvallers/Rijksbegroting/diversen

De diversenpost bevat meerdere kleine meevallers die zich voordoen op verschillende artikelen, waaronder een vertraagde opstart van projecten binnen het budget voor beroepen en opleidingen (ca. 9 mln.), uitstel van de inwerkingtreding van het wetsvoorstel medisch noodzakelijke zorg aan illegalen tot 1 januari 2009 (ca. 12 mln.), vertraging bij ontwikkelings-

subsidies voor patiënten- en gehandicaptenorganisaties (ca 7,6 mln.) en bij een aantal projecten op het terrein van de maatschappelijke opvang en vrouwenopvang (ca 5,5 mln.), het naar beneden bijstellen van uitgavenramingen ten behoeve van de Wet buitengewoon pensioen verzetsdeelnemers en de Wet uitkeringen vervolgingslachtoffers (ca 6 mln.), het vrijvallen van het waakvlambudget ten behoeve van rampen en crises (ca 3,5 mln.) en het niet aannemen van de Wet tijdelijk huisverbod in 2008 (ca 2,6 mln.).

Zorg/realisatie opleidingsfonds

Deze boeking betreft een technische overboeking van het opleidingsfonds tussen twee operationele doelstellingen (OD's) binnen hetzelfde artikel 42 en is abusievelijk niet als technische mutatie gemerkt.

Invullen taakstellende onderuitputting

Deze boekingen betreffen de invulling van de taakstellende onderuitputting. Bij Voorjaarsnota 2006 en Voorjaarsnota 2007 is op de VWS begroting een taakstelling ingeboekt, die is ingevuld uit de gedurende het jaar opgetreden onderuitputting.

Kadercorrectie mantelzorg

Met deze mutatie is het totaalbedrag mantelzorg ondergebracht onder het uitgavenkader Rijksbegroting in enge zin.

Kasschuif CIZ

Het CIZ (Centrum Indicatiestelling Zorg) verwachtte dat het aantal indicatieaanvragen zou stijgen. In 2008 is uitgegaan van een stijging van 850 000 naar 950 000 indicatieaanvragen met een bijbehorende kostenpost van circa 24 mln. euro. Dit is intertemporeel gedekt, uit de opbrengst van lopende investeringen in automatisering en in het verbeteren van de bedrijfsvoering.

Motie-Van Geel/thuiszorg

Naar aanleiding van de motie-Van Geel zijn er extra middelen beschikbaar gesteld om thuiszorgmedewerkers voor de zorg te behouden.

Uitdelen eindejaarsmarge

De totale eindejaarsmarge voor VWS betrof 31 mln. Hiervan is een deel direct toebedeeld aan de artikelen waarop zich de eindejaarsproblemen voordeden. Deze boekingen zijn relatief klein en vallen onder de post diversen. Deze mutatie betreft het restant van de eindejaarsmarge.

Beleidsmatige mutaties/rijksbegroting/diversen

Naast diverse kleine mutaties, bestaat de diversenpost uit eindejaarsmargeproblematiek (15 mln.) en uit een overheveling van 10 mln. (vanaf 2008) vanuit het Budgettair Kader Zorg (premie-uitgaven) naar de begroting voor kwaliteitsbeleid medisch specialisten.

Beleidsmatige mutaties/zorg/opleidingsfonds

De uitgaven voor de subsidies uit het opleidingsfonds, vooral de opleidingen tot medisch-specialist, zijn lager uitgevallen dan geraamd.

Technische mutaties/rijksbegroting/diversen

Naast enkele kleine mutaties, bestaat de diversenpost uit een incidentele terugboeking van financiële middelen van de begroting naar het premiegefinancierde budgettair kader zorg. Omdat de invoering van de Wet regeling medisch noodzakelijke zorg aan illegalen is vertraagd, is deze

zorg voornamelijk uit het ziekenhuisbudget onder het BKZ bekostigd. De middelen hiervoor waren, vooruitlopend op de invoering van de wet, al naar de begroting overgeboekt, en zijn teruggeboekt naar het BKZ (23 mln.).

Technische mutaties/zorg/diversen

Naast enkele kleine mutaties, bestaat de diversenpost zorg uit de loonbijstelling tranche 2008 (22 mln. in 2008) en de prijsbijstelling tranche 2008 (6 mln. in 2008).

Bijstelling BIKK AWBZ

De rijksbijdrage BIKK (bijdrage in de kosten van kortingen) compenseert de premiederving bij onder andere de AWBZ, die ontstaan is door de grondslagverkleining voor de premieheffing. Deze grondslagverkleining trad op na de invoering van het nieuwe belastingstelsel in 2001. De hoogte van de BIKK is afhankelijk van de mate waarin heffingskortingen leiden tot reductie van de premieontvangsten bij het Algemene Fonds Bijzondere Ziektekosten (AFBZ). Gedurende het jaar wordt op basis van de cMEV, kMEV en MEV van het Centraal Planbureau de BIKK voor de AWBZ bijgesteld.

Bijstelling zorgtoeslag

De zorgtoeslag dient als tegemoetkoming in de kosten van de nominale zorgpremie. Gedurende het jaar wordt de raming voor de zorgtoeslag bijgesteld op basis van de kMEV, cMEV en MEV van het Centraal Planbureau.

Technische mutaties/realisatie

Deze boeking betreft een technische overboeking van het budget voor Zorgtoeslag, Rijksbijdrage 18- en de BIKK AWBZ tussen verschillende operationele doelstellingen (OD's) binnen hetzelfde artikel.

Technische mutaties/realisatie BIKK

Deze boeking betreft een technische overboeking van het budget voor de BIKK AWBZ tussen twee operationele doelstellingen (OD's) binnen hetzelfde artikel 43.

Technische mutaties/realisatie Zorgtoeslag en Rijksbijdrage 18-

Deze boeking betreft een technische overboeking van het budget voor Zorgtoeslag en Rijksbijdrage 18- tussen twee operationele doelstellingen (OD's) binnen hetzelfde artikel 42. De uiteindelijke realisatie van het budget is gelijktijdig geboekt.

Jeugd en Gezin

XVII JEUGD EN GEZIN: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	5 836,8
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 1,2
	- 1,2
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Motie-Van Geel/wachlijsten jeugdzorg	40,0
Tekort kindgebonden budget	80,0
Vraagontwikkeling jeugdzorg	49,0
Diversen	16,1
	185,1
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Loonbijstelling tranche 2008	54,5
Diversen	- 18,9
	35,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	219,5
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	6 056,4
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	6 056,4

XVII JEUGD EN GEZIN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	21,5
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	18,9
	18,9
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	- 8,0
	- 8,0
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	2,2
	2,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	13,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	34,6
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	34,6

Motie-Van Geel/wachlijsten jeugdzorg

Als gevolg van de Motie-Van Geel c.s. is in 2008 40 mln. extra uitgetrokken voor het terugbrengen van de wachtlijsten in de jeugdzorg.

Tekort kindgebonden budget

Op basis van gegevens van de Belastingdienst over reeds verstrekte voorschotten voor het kindgebonden budget werd in 2008 een tegenvaller verwacht van 80 mln.

Vraagontwikkeling jeugdzorg

Om de toenemende vraagontwikkeling in de jeugdzorg op te kunnen vangen, werden extra middelen beschikbaar gesteld voor het zorgaanbod.

Diversen (uitgaven beleidsmatig)

De post diversen bevat onder andere de inzet van 6 mln. voor eindejaarsmargeproblematiek en een intensivering van 10 mln. om de kwaliteit van de gesloten jeugdzorg te verbeteren.

Diversen (ontvangsten; mee- en tegenvallers)

De diversenpost bij de ontvangsten mee- en tegenvallers bestaat uit een aantal kleinere mutaties: onder andere een bijstelling van de verwachte AKW ontvangsten van 5 mln. op basis van de nieuwste uitvoeringsinformatie. Ook is er een meevaller van 12 mln. bij de realisatiecijfers.

Gemeentefonds

B GEMEENTEFONDS: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	16 040,2
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Wijziging betalingsverloop	120,0
Diversen	- 10,7
	109,3
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Motie-Van Geel armoedebestrijding kinderen	40,0
Terugdraaien halvering behoedzaamheidsreserve	- 98,7
Diversen	- 8,6
	- 67,3
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Armoedebestrijding	50,0
Nacalculatie accres 2007 korting 2008	- 39,8
Structurele doorwerking nacalculatie accres 2007	- 185,7
Uitdeling accres tranche 2008	128,7
Wijkactieplannen	40,0
Diversen	135,6
Zorg	
Diversen	35,6
	164,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	206,4
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	16 246,6
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	16 246,6

Wijziging betalingsverloop

De algemene uitkering uit het gemeentefonds was in 2007 niet helemaal uitgekeerd. De middelen zijn toegevoegd aan de algemene uitkering voor 2008.

Armoedebestrijding kinderen (motie-Van Geel)

Om de armoede bij kinderen tegen te gaan is er bij nota van wijziging op de ontwerpbegroting van het gemeentefonds 80 mln. aan het gemeentefonds toegevoegd, waarvan 40 mln. in 2008. Hiermee is uitvoering gegeven aan de motie-Van Geel c.s. (Kamerstukken II 2007/2008, 31 200, nr. 16).

Terugdraaien halvering behoedzaamheidsreserve

In het Bestuurlijk overleg financiële verhoudingen van mei 2007 is afgesproken om met ingang van 2008 de behoedzaamheidsreserve te halveren. Aangezien is gebleken dat aan de voorwaarde van budgetneutraliteit niet voldaan kan worden, is besloten van de halvering af te zien. Met deze mutatie zijn de middelen afgeboekt die eerder vanwege de halvering aan het Gemeentefonds waren toegevoegd.

Armoedebestrijding

Bij de behandeling van de Voorjaarsnota heeft de Tweede Kamer via het amendement-Tang/Spekman extra middelen voor armoedebestrijding beschikbaar gesteld. Het budget is overgeheveld van de begroting van SZW naar het Gemeentefonds. SZW heeft afspraken gemaakt met de gemeenten over de besteding van de middelen.

Nacalculatie accres 2007, korting 2008

Uit de nacalculatie van het accres 2007 op basis van de realisatie van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven is gebleken dat het accres uitkomt op 571 mln. Ten tijde van de Voorjaarsnota 2007 werd op grond van de toen beschikbare gegevens een accres geraamd van 819 mln. Het negatieve verschil van 248 mln. is verrekend met de behoedzaamheidsreserve 2007 van 208 mln. Het verschil van -39,8 mln. is bij Voorjaarsnota 2008 ingehouden op de algemene uitkering 2008.

Structurele doorwerking nacalculatie accres 2007

Uit de nacalculatie van het accres 2007, op basis van de realisatie van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven, is gebleken dat het accres structureel 248 mln. te hoog was vastgesteld. In de Ontwerpbegroting 2008 van het gemeentefonds was de tranche 2007 van het accres vastgesteld op 62,8 mln. structureel. Deze mutatie was gebaseerd op de stand Miljoenennota 2008. Bij Voorjaarsnota 2008 is de omvang van het gemeentefonds met 185,7 mln. structureel neerwaarts bijgesteld (62,8 mln. minus 248,5 mln.).

Uitdeling accres tranche 2008

Het betreft de reguliere bijstelling van het accres 2008. De bijstelling is op basis van de ontwikkeling in de netto-gecorrigeerde rijksuitgaven stand Voorjaarsnota 2008.

Wijkactieplannen

Voor de medefinanciering van de wijkactieplannen in de 40 aandachtswijken, zoals benoemd in het Actieplan Krachtwijken, zijn via de decentralisatie-uitkering in het Gemeentefonds middelen beschikbaar gekomen voor de betrokken gemeenten.

Diversen

Dit betreft onder andere de toevoeging van middelen voor de WABO (Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht) aan het Gemeentefonds. De WABO wordt uitgevoerd door gemeenten en regelt de omgevingsvergunning. Dit is één geïntegreerde vergunning voor o.a. wonen en bouwen wat tot minder administratieve lasten voor burger en bedrijf moet leiden.

Provinciefonds

C PROVINCIEFONDS: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	1 210,4
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Terugdraaien halvering behoedzaamheidsreserve	- 8,2
Diversen	- 0,4
	- 8,6
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Structurele doorwerking nacalculatie accres 2007	- 15,4
Uitdeling accres tranche 2008	11,2
Diversen	7,4
	3,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	- 5,3
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	1 205,1
Totaal Internationale samenwerking	
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	1 205,1

Terugdraaien halvering behoedzaamheidsreserve

In het Bestuurlijk overleg financiële verhoudingen van mei 2007 is afgesproken om met ingang van 2008 de behoedzaamheidsreserve te halveren. Aangezien is gebleken dat aan de voorwaarde van budgetneutraliteit niet voldaan kan worden, is besloten van de halvering af te zien. Met deze mutatie zijn de middelen afgeboekt die eerder vanwege de halvering aan het Provinciefonds waren toegevoegd.

Structurele doorwerking nacalculatie accres 2007

Uit de nacalculatie van het accres 2007, op basis van de realisatie van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven, is gebleken dat het accres structureel 20 mln. te hoog was vastgesteld. In de Ontwerpbegroting 2008 van het provinciefonds was de tranche 2007 van het accres op - 4,6 mln. structureel vastgesteld. Deze mutatie was gebaseerd op de stand Miljoenennota 2008. Bij Voorjaarsnota 2008 is de omvang van het provinciefonds met 15,4 mln. structureel neerwaarts bijgesteld (4,6 mln. minus 20 mln.).

Uitdeling accres tranche 2008

Het betreft de reguliere bijstelling van het accres 2008. De bijstelling is op basis van de ontwikkeling in de netto-gecorrigeerde rijksuitgaven stand Voorjaarsnota 2008.

Infrafonds

A INFRASTRUCTUURFONDS: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	7 193,7
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Beheer en onderhoud hoofdwegennet	35,1
Benutting hoofdwegennet	- 18,3
Dieselakkoorden	- 17,9
Kasschuif programma hoogfrequent spoor (PHS)	- 19,5
Lagere uitgaven hoofdwatersystemen	- 39,3
Regionale mobiliteitsfondsen	- 39,6
Vertraging spoorwegprojecten	- 104,9
Diversen	- 11,5
	- 215,9
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
A2-projecten	306,2
Aanleg spoor/risicoreservering grote projecten	- 90,7
Actieplan spoor	25,0
Agentschapsbijdrage Rijkswaterstaat	200,0
Amendement samson	15,0
Beheer en onderhoud hoofdwegennet	121,0
Beschikking prorail	- 270,0
Betuweroute	- 70,0
Diverse kasschuiven	- 915,5
Hogesnelheidslijn (HSL)	- 100,0
HSL risicoreservering	30,0
Noordvleugel	- 24,2
Normenkader veilig werken aan spoor en btw gebruiksvergoeding	41,5
Onderhoud vaarwegenbudget	155,8
Programma hoogfrequent spoor (PHS)	30,0
Project Leiderdorp	24,2
Projecten Haringvliet en Stuwen Lek	36,2
Regionale mobiliteitsfondsen	- 20,0
Toedeling voordelig saldo 2007	815,7
Tweede Maasvlakte	16,0
Vertragingen binnenvaartprojecten	- 27,0
Zuidas	- 147,3
Zwartsluis en toekomstvisie Waal	- 23,1
Diversen	15,4
	144,2
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Anders betalen voor mobiliteit	- 69,7
DBFM-reeks 2de Coentunnel	- 199,8
Diverse kasschuiven	- 100,0
Mobiliteitsprojecten	80,0
Prijsbijstelling tranche 2008	95,5
Project verbeteren doorstroming a10	- 31,7
Diversen	176,6
Niet tot een ijklijn behorend	
Diversen	1,4
	- 47,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	- 119,4
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	7 074,2
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	7 074,2

A INFRASTRUCTUURFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

2008

Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	7 191,1
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Afkoop erfpacht 2de Maasvlakte	19,2
Bijdrage derden HSL en Betuweroute	23,6
Diversen	- 3,8
	39,0
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Bereikbaarheid/voorfinanciering 12 mrd pakket	200,0
Diverse kasschuiven	- 70,7
Ontvangsten railwegen	- 45,6
Schuldsanering/concessieprijs/leenfacaliteit	30,0
Toedeling voordelig saldo 2007	32,2
Diversen	- 5,2
	140,7
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Anders betalen voor mobiliteit	- 69,7
DBFM-reeks 2e Coentunnel	- 199,8
Diverse kasschuiven	- 100,0
Mobiliteitsprojecten	80,0
Prijsbijstelling tranche 2008	95,5
Project verbeteren doorstroming A10	- 31,7
Diversen	176,6
Niet tot een ijklijn behorend	
Diversen	1,4
	- 47,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	132,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	7 323,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	7 323,0

Beheer en onderhoud hoofdwegennet

Het gaat hier om onderhoud dat versneld is uitgevoerd. Hierdoor is er minder budget nodig in latere jaren.

Benutting hoofdwegennet

Het project «benutting A1/A6/A9» is vertraagd. Het budget komt in latere jaren tot besteding.

Dieselakkoorden

In 2008 is het zogenoemde dieselakkoord gesloten tussen Verkeer en Waterstaat en de transportsector. De sector wordt via het akkoord gecompenseerd voor onder andere een schoner wagenpark. In het kader hiervan zijn middelen gereserveerd voor logistieke innovatie. Aan de hand van de concrete uitwerking van maatregelen zullen de middelen niet tot betaling komen in 2008, maar in 2009.

Kasschuif Programma Hoogfrequent Spoor (PHS)

Het Programma Hoogfrequent Spoor bevindt zich momenteel in planstudiefase waardoor het budget van 30 mln. niet volledig uitgeput is in 2008.

Lagere uitgaven hoofwatersystemen

Er zijn lagere uitgaven gedaan in 2008 voor het project Zwakke Schakels (10 mln.), het Hoogheemraadschap Delfland (8 mln.) en het Nationaal Bestuursakkoord Water (10 mln.). Door de overdracht van de uitvoering van de projecten aan de waterschappen is vertraging opgetreden. De middelen zullen tot besteding komen in latere jaren.

Regionale mobiliteitsfondsen

De regionale mobiliteitsfondsen zijn niet volledig uitgeput in 2008. Ook het amendement-Cramer (TK 2008/2009, 31 474, nr. 10), voor generieke kwaliteit in het openbaar vervoer, leidt in 2009 en latere jaren tot betalingen. Mobiliteitsfondsen worden ingezet voor het realiseren van regionale openbaar vervoer projecten. Deze fondsen worden gevoed uit financiële impulsen vanuit het Infrastructuurfonds. Een deel van de projecten uit deze fondsen wordt medegefinancierd door regionale overheden.

Vertraging spoorwegprojecten

Een aantal spoorprojecten is niet concreet uitgewerkt in 2008. De uitgaven voor deze projecten zijn niet tot besteding gekomen. Dit geldt onder andere voor de projecten «Actieplan groei spoor» (24 mln.), «Stille treinen» (5 mln.), «Internet in de trein» (15 mln.), «Extra toegankelijkheid» (8 mln.).

A2-projecten

Een aantal grote infrastructuur-projecten is in realisatie en vereist in 2008 meer budget dan geraamd. Het gaat hier vooral om versnelling van de realisatie van A2-projecten: Holendrecht–Oudenrijn (150 mln.), rondweg 's-Hertogenbosch (15 mln.) en Tangent Eindhoven (100 mln.).

Aanleg spoor/Risicoreservering grote projecten

Deze lagere uitgaven worden voornamelijk veroorzaakt doordat er op de risicoreservering voor grote projecten in 2008 geen verder beroep wordt gedaan (70 mln.). Daarnaast zijn de projecten Spoorse Doorsnijdingen en Nationale Sleutelprojecten Utrecht voor een deel vertraagd. Deze middelen schuiven door naar 2009.

Actieplan spoor

Het «Actieplan 5% groei op het spoor» betreft een aantal concrete maatregelen dat ertoe moet leiden dat in deze kabinetsperiode de groei op het spoor met 5 procent per jaar toeneemt. Hiervoor is een budget van 25 mln. gereserveerd in 2008.

Agentschapsbijdrage Rijkswaterstaat

Er wordt een uitgave van 200 mln. ten behoeve van het basispakket Beheer en Onderhoud Hoofdwegennet in 2008 voldaan. Deze uitgaven waren voorzien in 2009. Hierdoor ontstaat in 2009 budgettaire ruimte voor de financiering van de werktijdverkorting.

Amendement Samsom

Het amendement-Samsom (TK 2007/2008, 31 200 A, nr. 38) uit december 2007 voorziet in het aanbieden van internet in de trein. Deze middelen zijn niet geheel tot besteding gekomen in 2008.

Beheer en onderhoud hoofdwegennet

Het budget van het hoofdwegennet wordt overschreden met circa 120 mln. bij het onderhoud van de hoofdrijbanen. De prijsontwikkeling is in de wegensector sterker geweest dan voorzien. Dit heeft een extra druk op de budgetten gelegd.

Beschikking ProRail

De beschikking van ProRail is lager vastgesteld in 2008 doordat ProRail niet alle geplande werkzaamheden heeft kunnen uitvoeren in 2008. ProRail had bovendien een forse overloop van werkzaamheden uit 2007 die nog in 2008 tot uitvoering moesten gekomen.

Betuweroute

Dit betreft de vertragingen in de oplevering van projecten bij de Betuweroute. Het gaat hier voornamelijk om het A15-tracé en de ombouw van de Havenspoorlijn. Het budget en de werkzaamheden worden verschoven naar 2009.

Diverse kasschuiven

Het betreft het saldo van diverse kasschuiven die samenhangen met de programmering van infrastructuur en toedeling van het voordelig saldo 2007 ad 783 mln. aan latere jaren.

Hogesnelheidslijn (HSL)

De Kamer is geïnformeerd door middel van voortgangsrapportages dat de realisatie van de HSL is vertraagd. De realisatie wordt naar verwachting in 2009 voltooid. Dit heeft als gevolg dat circa 100 mln. aan middelen wordt verschoven naar 2009.

HSL Risicoreservering

De risicoreservering HSL wordt conform de voortgangsrapportage opgehoogd. Er wordt een schadevergoeding uitbetaald in verband met vertraging van de aanvangsdatum van 1 april 2007 naar 1 oktober 2008.

Noordvleugel

Er worden FES-middelen in het Infrastructuurfonds uit latere jaren naar 2008 geschoven voor de A6/A9. De middelen, die in eerste instantie gereserveerd stonden binnen het Infrastructuurfonds in 2008 voor de A6/A9, worden doorgeschoven naar latere jaren. Hiermee sluit de raming binnen het Infrastructuurfonds voor de A6/9 aan op de reserveringen binnen het FES.

Normenkader veilig werken aan spoor en BTW gebruiksvergoeding

De implementatie van het Normenkader Veilig werken aan spoor leidt tot extra kosten voor het Rijk, omdat niet alle kosten kunnen worden doorberekend aan de vervoerders. Daarnaast betaalt het Rijk de BTW over de kosten die via de gebruiksvergoeding worden doorberekend aan de vervoerders.

Onderhoud vaarwegenbudget

Voor de uitvoering van beheer en onderhoud is een verhoging van het budget noodzakelijk in 2008. Hiervan is een deel bestemd voor het versneld inlopen van achterstalling onderhoud. Het restant is voornamelijk bestemd voor regulier onderhoud dat in latere jaren stond gepland.

Programma Hoogfrequent Spoor (PHS)

Het Programma Hoogfrequent Spoor moet leiden tot een hogere frequentie van treinen op de drukste trajecten in de Randstad. In de voorbereidende fase zijn 30 mln. aan uitgaven geraamd voor 2008. Dit budget is niet geheel tot besteding gekomen in 2008 en schuift door naar latere jaren.

Project Leiderdorp

Het A4-project Leiderdorp wordt gefinancierd uit het FES. Er wordt circa 24 mln. aan uitgaven opgeboekt op het Infrastructuurfonds. Deze middelen worden met een technische mutatie doorgeschoven naar latere jaren. Hiermee sluit het kasritme van middelen op de FES-begroting aan op de projectraming van ABvM zoals opgenomen in de ontwerpbegroting van het Infrastructuurfonds 2009.

Projecten Haringvliet en stuwen Lek

Voor het versneld inhalen van achterstallig onderhoud worden er 60 mln. aan middelen uit latere jaren naar 2008 gehaald. Daar tegenover staan lagere uitgaven als gevolg van vertragingen. Het project Stuwen Lek heeft aanbestedingsproblemen. Het project Haringvliet is vertraagd omdat de voorbereidingen van de aannemer nog niet voltooid zijn.

Toedeling voordelig saldo 2007

De resterende middelen van 2007 uit het Infrastructuurfonds worden toegedeeld aan verschillende begrotingsartikelen in 2008. De middelen worden vervolgens doorgeschoven naar latere jaren door middel van diverse kasschuiven.

Tweede Maasvlakte

Het betreft een aanvullende betaling voor de aanleg van openbare infrastructuur op de Tweede Maasvlakte.

Vertragingen binnenvaartprojecten

Het budget wordt niet uitgeput in 2008. Hiervoor zijn een aantal oorzaken aan te wijzen. Het project Zuid Willemsvaart is vertraagd doordat het onroerend goed nog niet is aangekocht en de grondaankopen uitblijven. Het project Walradar Kanaal ondervindt vertraging omdat er nog geen bestuurlijke overeenkomst is getekend. Ten slotte wordt het bestemmingsplan voor het Wilhelminakanaal gewijzigd waardoor ook dit project vertraagt.

Zuidas

De oprichting van de Zuidas onderneming is vertraagd, ten opzichte van de verwachtingen in het voorjaar. Hierdoor blijft in 2008 circa 147 mln. onbested.

Zwartsluis en Toekomstvisie Waal

De toevoeging van middelen met het amendement-Cramer en Van Hijum (TK 2008/2009, 31 474, nr. 11) voor de keersluis bij Zwartsluis komt niet in 2008 tot besteding. Verder is binnen het project Toekomstvisie Waal de aanleg van de overnachtinghaven Lobith vertraagd. De oorzaken van deze vertraging zijn de aanvullende eisen voor natuurmaatregelen.

Anders Betalen voor Mobiliteit

Door vertraging bij het afsluiten van convenanten met de regio's schuift circa 70 mln. aan FES-middelen door naar 2009 en latere jaren. Hiermee

sluit het kasritme van middelen op de FES-begroting aan op de projectraming van ABvM zoals opgenomen in de ontwerpbegroting van het Infrastructuurfonds 2009.

DBFM-reeks 2de Coentunnel

De conversie van de 2de Coentunnel naar een DBFM-constructie heeft een wijziging van het kasritme tot gevolg.

Diverse kasschuiven

Met name om de FES-bijdrage, voor infraprojecten in het kader van bereikbaarheid, in overeenstemming te brengen met de financieringsbehoefte binnen het Infrastructuurfonds wordt een kasschuif vanuit 2008, 2009 en 2010 naar 2011 aangebracht.

Mobiliteitsprojecten

Vanaf 2009 starten mobiliteitsprojecten in zes stedelijke gebieden om, vooruitlopend op de invoering van de kilometerprijs, de bereikbaarheid te verbeteren en ervaring op te doen met de satelliettechniek en de gedragingen van weggebruikers. Om deze projecten te financieren wordt een rijksbijdrage van 100 mln. beschikbaar gesteld, waarvan 80 mln. in 2008.

Project verbeteren doorstroming A10

Het overschot komt voornamelijk door vertraging van het deelproject «Verbeteren doorstroming ring A10» binnen het programma Filevermindering. Tegenover de lagere uitgaven staat een lagere bijdrage uit het FES.

Afkoop erfpacht 2de Maasvlakte

Er zijn meer middelen van Domeinen ontvangen met betrekking tot de afkoop erfpacht van de 2de Maasvlakte.

Bijdrage derden HSL en Betuweroute

De hogere ontvangsten worden voornamelijk veroorzaakt doordat de bijdrage uit 2007 van de Europese Unie aan de Betuweroute pas in 2008 wordt ontvangen.

Bereikbaarheid/voorfinanciering 12 mrd. pakket

Het kabinet heeft besloten om in 2008 200 mln. toe te voegen aan het «Bereikbaarheid/voorfinanciering 12 mld. pakket» op het Infrastructuurfonds vanuit het FES.

Ontvangsten Railwegen

In verband met de naar 2009 opgeschoven aanvangsdatum zal de High Speed Alliance (HSA) nog geen ontvangsten genereren in 2008.

Schuldsanering, concessieprijs, leenfaciliteit

Om de ambities voor het Programma Hoogfrequent Spoor te kunnen realiseren is voor een bedrag van 2 mld. aanvullende dekking gevonden waarvan 30 mln. is geraamd voor het jaar 2008. De dekkingsbronnen in voorkeursvolgorde zijn: rentevrijval, schuldreductie ProRail, benutten leenfaciliteit ProRail, concessieprijs en gebruiksvergoeding.

Toedeling Voordelig Saldo 2007

De resterende middelen van 2007 uit het Infrastructuurfonds zijn te herleiden naar afzonderlijke artikelen binnen het Infrastructuurfonds (zowel aan de uitgaven- als de ontvangstenkant). Doormiddel van deze mutatie worden de middelen weer toegedeeld aan artikelen in 2008.

Fonds Economische Structuurversterking

D FONDS ECONOMISCHE STRUCTUURVERSTERKING: UITGAVEN

	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	2 710,0
Technische mutaties	
Niet tot een ijklijn behorend	
Bereikbaarheid/voorfinanciering 12 mrd pakket	200,0
Beroepsonderwijs in bedrijf	- 49,4
Budget investeringen in ruimtelijke kwaliteit (BIRK) saneringsregeling	- 48,2
Duurzaamheid reservering	- 33,2
Duurzaamheid unieke kansenregeling	- 32,7
Enveloppe luchtkwaliteit	- 39,8
Integrale gebiedsopgaven	- 75,3
Kaderrichtlijn water	- 31,9
Milieu, energie en procesinnovatie (MEP)	35,9
Project verbeteren doorstroming A10	- 31,7
Reservering noordvleugelmiddelen	- 133,0
Sleutelprojecten	41,1
Diversen	- 128,9
	- 327,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	- 327,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	2 383,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	2 383,0

D FONDS ECONOMISCHE STRUCTUURVERSTERKING: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	2 710,0
Technische mutaties	
Niet tot een ijklijn behorend	
Aardgasbaten	262,7
Rentebaten	- 589,7
	- 327,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	- 327,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	2 383,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	2 383,0

Bereikbaarheid/voorfinanciering 12 mrd. pakket

Het kabinet heeft besloten om in het jaar 2008 200 mln. toe te voegen aan het «Bereikbaarheid/voorfinanciering 12 mld. pakket» (impuls 1998) op het Infrastructuurfonds vanuit het FES.

Beroepsonderwijs in Bedrijf

Deze reserveringen binnen het FES worden verdeeld over de begrotingen van OCW en EZ. Dit zijn bijdragen in het kader van kennis en innovatie en zijn voor de projecten: *Leerwerktrajecten voor jongeren op maat*, *Beroeps-*

onderwijs in bedrijf (Leren en Werken), Erkennen Verworven Competenties (EVC) trajecten en procedures, Docentstages in het bedrijfsleven, Leermateriaal en examenmateriaal van OCW en Fonds «versterking beroepsonderwijs-bedrijfsleven» van EZ.

Budget investeringen in ruimtelijke kwaliteit (BIRK) saneringsregeling
Dit FES-project bestaat uit tal van kleinere projecten op de begroting van VROM. Die projecten zijn vertraagd. De gesubsidieerde partijen zijn primair verantwoordelijk voor de sturing en de realisatie van de projecten. Er is gebleken dat het niet mogelijk was om een goede inschatting te maken van het uitgavenpatroon. De projecten worden op voortgang bewaakt met voortgangsrapportages van de subsidieontvangers aan de uitvoeringsorganisatie SenterNovem. Het budget blijft beschikbaar voor latere jaren.

Duurzaamheid Reservering

Vanuit de Borssele enveloppe zijn minder middelen overgeboekt naar de EZ-begroting voor onder andere de Unieke Kansen Regeling (UKR). Deze middelen blijven gereserveerd voor latere jaren.

Duurzaamheid Unieke Kansenregeling

De middelen voor een groot aantal projecten die onder de Unieke Kansen Regeling (UKR) valt, zoals de vierde tender en het project voor CO₂-afvang-technologie, worden verantwoord op de begroting van EZ. De uitvoerende partijen hebben echter een achterstand opgelopen in de oorspronkelijke planning. Het overschot aan FES-middelen in 2008 blijft beschikbaar voor latere jaren.

Enveloppe luchtkwaliteit

Om te voldoen aan de herziene Europese richtlijn luchtkwaliteit is een Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) opgesteld. In dit NSL zijn maatregelen opgenomen die door alle overheden worden uitgevoerd om te voldoen aan de milieunormen (fijnstof en stikstofdioxide) in 2010 en 2015. De subsidieregeling NSL is later dan verwacht gereed gekomen, waardoor de toekenning van FES-middelen niet meer mogelijk was in 2008. Dit zal in 2009 plaatsvinden.

Integrale gebiedsopgaven

Deze middelen blijven gereserveerd in het FES voor latere jaren, omdat de kosten-batenanalyses van de concrete projectvoorstellen niet voltooid zijn. De uitkomst van deze analyses weegt mee in de toekenning van FES-middelen aan de departementale begrotingen.

Kaderrichtlijn Water

Middelen ten behoeve van de innovatieregeling Kaderrichtlijn Water zullen in 2009 tot besteding komen in plaats van in 2008.

Milieu, energie en procesinnovatie (MEP)

De Rijksbijdrage aan de MEP is in 2007 lager uitgevallen dan geraamd. Daarom schuift de FES-bijdrage ter grootte van 35,9 mln. door naar 2008.

Project verbeteren doorstroming A10

De laatste inzichten leiden tot een raming van circa 32 mln. aan onderuitputting in het jaar 2008. Deze vertraging wordt voornamelijk veroorzaakt door het bestuurlijke afstemmingsproces met de regio over de te

nemen maatregelen. Daarnaast schuiven er ook een groot aantal betalingen voor (kleinere) projecten, zoals de aanpassing van bewegwijzering, door naar het jaar 2009.

Reservering Noordvleugelmiddelen

Deze reservering binnen het FES is voornamelijk bestemd voor de infrastructuur in het project Zuidas. Door vertragingen in de realisatie van dit project worden deze middelen in 2008 niet overgeboekt naar het Infrastructuurfonds. De middelen blijven gereserveerd voor latere jaren.

Sleutelprojecten

Het gaat om FES-projecten op de begroting van VROM die bijdragen aan de ontwikkeling van stedelijke gebieden van nationaal belang. Het bedrag zal in plaats van in 2008 naar verwachting in 2009 tot betaling komen. Hiervan is circa 131,7 mln. gereserveerd voor de Zuidas, waarvan de realisatie vertraagd is. De andere NSP-projecten hebben vertragingen opgelopen doordat onderhandelingen tussen de gemeenten, Rijk en NS langer duren dan voorzien.

Diversen

De post diversen bestaat uit projecten die weliswaar zijn toegevoegd aan departementale begrotingen, maar nog niet tot besteding zijn gekomen (kasschuiven). De kasschuiven treden onder andere op bij de projecten *A4 Leiderdorp* van VenW, dat is vertraagd doordat het traceebesluit opnieuw moet worden opgesteld en het project *VMBO/Funderend onderwijs* van OCW, waar gemeenten meer tijd wordt gegeven om op zorgvuldige wijze hun aanvragen op te stellen. Alle niet bestede middelen worden doorgeschoven naar 2009 of latere jaren.

Daarnaast wordt er circa 24 mln. aan FES-middelen op het Infrastructuurfonds, voor het project *Infrastructuur Noordvleugel*, uit latere jaren naar 2008 geschoven.

Aardgasbaten

De mutatie betreft een aanpassing van de voeding van het FES die nodig is vanwege het nieuwe kasritme van de FES-uitgaven. De omvang en het kasritme van de uitgavenraming binnen het FES zijn leidend voor de voeding van het fonds, conform de nieuwe voedingssystematiek. De voeding is niet afhankelijk van de totale aardgasopbrengsten van het Rijk.

Rentebaten

Vanaf 2008 is conform de afspraken in het Coalitieakkoord sprake van een vaste FES-voeding waarbij de voeding uit gasbaten bij begrotingswet wordt vastgesteld. Het in de begrotingsstaat (artikel 21) opgenomen bedrag komt overeen met de totale uitgaven in de begroting 2009. Door deze manier van vaststellen van de gasbatenvoeding van het fonds is de FES-voeding uit incidentele baten niet meer relevant en is deze derhalve komen te vervallen.

AOW-spaarfonds

E AOW-SPAARFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	4 488,2
Technische mutaties	
Niet tot een ijklijn behorend	
Diversen	2,1
	2,1
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	2,1
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	4 490,3
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	4 490,3

Diergezondheidsfonds

F DIERGEZONDHEIDSFONDS: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	25,2
Technische mutaties	
Niet tot een ijklijn behorend	
Aansluiting slotwet 2008	- 14,5
Blauwtong	19,2
Overheveling eindsaldo 2007	10,8
	15,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	15,5
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	40,7
Totaal Internationale samenwerking	
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	40,7

F DIERGEZONDHEIDSFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	9,2
Technische mutaties	
Niet tot een ijklijn behorend	
Blauwtong	19,2
Diversen	4,3
	23,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	23,5
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	32,7
Totaal Internationale samenwerking	
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	32,7

Blauwtong

In 2008 zijn vaccins aangekocht voor blauwtong. De hiermee gemoeide uitgaven en ontvangsten ten behoeve van de vaccinatie, de uitvoering en monitoring leidt tot een verhoging van het uitgaven en ontvangsten-budget.

Overheveling eindsaldo 2007

In 2007 zijn niet alle restantuitgaven gedaan uit hoofde van eerdere dierziektecrises, zoals Aviaire Influenza en Blauwtong. Hierdoor is in 2007 op de begroting van het Diergezondheidsfonds een positief eindsaldo ontstaan. Dit bedrag wordt in 2008 aan de DGF-begroting toegevoegd.

BTW-compensatiefonds

G BTW-COMPENSATIEFONDS: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	2 236,8
Technische mutaties	
Niet tot een ijklijn behorend	
Realisatie	111,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	111,6
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	2 348,4
Totaal Internationale samenwerking	
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	2 348,4

Op basis van de realisatiecijfers van de Belastingdienst is het uitgavenbedrag van het BTW-compensatiefonds hoger ten opzichte van het bedrag dat in de begroting 2008 werd geraamd. Dit komt doordat gemeenten, provincies en wgr-plusregio's circa 112 mln. meer hebben gedeclareerd dan oorspronkelijk werd verwacht. Deze extra uitgaven zijn overigens het resultaat van een even grote extra ontvangst, aangezien de ontvangsten en uitgaven binnen het BTW-compensatiefonds aan elkaar gelijk zijn.

Accres GF/PF

ACCRES GEMEENTEFONDS/PROVINCIEFONDS: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008	0,0
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Accres 2008	139,6
Incidentele vrijval nacalculatie 2007	- 41,6
Structurele reeks 2007 nacalculatie vrijval	- 201,1
Diversen	- 7,7
	- 110,8
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Overboeking aanvulling tranche 2008	- 128,4
Verwerking nacalculatie	225,4
Diversen	13,8
	110,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008	0,0

Accres gemeente- en provinciefonds

Om provincies en gemeenten te compenseren voor de wijzigingen in hun uitgaven ten gevolge van prijsstijgingen en maatschappelijke en politieke ontwikkelingen ontvangen zij een accres. Het accres wordt afgeleid van de ontwikkeling van de netto-gecorrigeerde rijksuitgaven («gelijk de trap op en af»). Als gevolg van wijzigingen in de netto gecorrigeerde rijksuitgaven en de nacalculatie 2008 is het accres van het gemeente- en provinciefonds voor 2008 bijgesteld.

Accres: uitdelen tranche 2008

Het accres over 2008 is structureel overgeheveld naar het gemeente- en provinciefonds

Waddenfonds

H WADDENFONDS: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	33,9
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Subsidies	- 36,8
	- 36,8
Technische mutaties	
Niet tot een ijklijn behorend	
Diversen	7,3
	7,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	- 29,4
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	4,5
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	4,5

H WADDENFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	33,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	33,9
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	33,9

Subsidies

Per 1 mei 2008 is aan 19 projecten subsidie toegekend voor in totaal circa 40 mln. (o.a voor het vergroten/versterken van natuur- en landschapswaarden van het Wad en voor het verduurzamen van de economische ontwikkeling en energiehuishouding). Op deze projecten is voor in totaal circa 3 mln. aan voorschot verzoeken gehonoreerd. Vanwege het feit dat een aantal projecten nog niet in de uitvoeringsfase zijn, is op die projecten geen voorschot verzoek gedaan. Dit verklaart de lager dan geraamde uitgaven.

Prijsbijstelling/indexering WSF

PRIJSBIJSTELLING/INDEXERING WSF: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008	465,1
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Nominale ontwikkeling	28,3
Sociale zekerheid	
Diversen	- 1,2
Zorg	
Diversen	0,5
	27,6
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Uitdeling tranche 2008	- 400,3
Diversen	- 0,5
Sociale zekerheid	
Uitdeling tranche 2008	- 37,6
Diversen	0,5
Zorg	
Diversen	- 6,0
Niet tot een ijklijn behorend	
Uitdeling tranche 2008	- 46,4
Diversen	- 2,4
	- 492,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	- 465,1
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008	0,0

Prijsbijstelling

Op de aanvullende post Prijsbijstelling worden de middelen gereserveerd die worden gebruikt om de prijsgevoelige uitgaven op de diverse begrotingen te compenseren voor de prijsontwikkeling. Deze compensatie wordt jaarlijks uit deze aanvullende post overgeboekt naar de departementale begrotingen. Binnen het kader RBG-eng hebben de ministeries van Defensie en OCW en het Infrastructuurfonds hun tranche over het jaar 2008 ontvangen. De ministeries van BZK en Justitie hebben een deel van die tranche gekregen. De prijsbijstelling over de kaders SZA, BKZ en voor de posten die niet relevant zijn voor enig kader zijn in hun geheel uitgekeerd.

Indexering WSF

Op de aanvullende post Indexering WSF wordt de prijsbijstelling over de uitgaven voor de studiefinanciering gereserveerd. Het betreft uitgaven die voor een deel relevant en voor een deel niet relevant zijn voor het uitgavenkader. Gedurende het begrotingsjaar wordt de indexering van de uitgaven voor de studiefinanciering aangepast aan de macro-economische ontwikkelingen.

Arbeidsvoorwaarden

ARBEIDSVOORWAARDEN: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	1 955,2
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
Nominale ontwikkeling	- 191,3
Sociale zekerheid	
Diversen	- 12,5
Zorg	
Diversen	0,6
	- 203,2
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Leerkracht van Nederland	- 34,5
	- 34,5
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Loonbijstelling tranche 2008	- 1 560,9
Nominale ontwikkeling	45,5
Diversen	- 6,4
Sociale zekerheid	
Loonbijstelling tranche 2008	- 125,5
Nominale ontwikkeling	- 45,5
Zorg	
Diversen	- 22,7
Niet tot een ijklijn behorend	
Diversen	- 2,0
	- 1 717,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	- 1 955,2
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	0,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	0,0

Nominale ontwikkeling

Als gevolg van nieuwe inzichten in de ontwikkeling van de lonen en de sociale werkgeverslasten is de uitgavenraming voor de loonbijstelling bijgesteld.

Leerkracht van Nederland

In het kader van Actieplan Leerkracht van Nederland waar het kabinet in het voorjaar 2008 over heeft besloten, is 34,5 mln. vanuit de incidentele loonontwikkeling ingezet voor de financiering van Actieplan Leerkracht van Nederland.

Loonbijstelling tranche 2008

Op basis van stand Centraal Economisch Plan 2008 is de loonbijstelling tranche 2008 overgeboekt naar de departementale begrotingen. Alle loon-gerelateerde uitgaven zijn hiermee op het loonniveau 2008 gebracht.

Algemeen

ALGEMEEN: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	1 108,9
Mee- en tegenvallers	
Sociale zekerheid	
Diversen	4,0
Beleidsmatige mutaties	4,0
Rijksbegroting in enge zin	
Behoedzaamheidsreserve gf/pf	- 52,6
Bos-gelden missie Afghanistan	- 50,0
Diverse vrijval	- 81,2
Flankerend beleid Vernieuwing Rijksdienst	- 80,6
Investeringsimpuls e-overheid	- 18,0
Knelpuntenreserve prijsbijstelling	- 45,0
Pijler 2: uitdeling enveloppen coalitieakkoord	- 33,0
Ramingstechnische veronderstelling in=uit	113,0
Reservering wet betaalbaarheidshheffing	- 350,0
Schuldsanering Antillen	- 275,0
Diversen	- 27,4
Sociale zekerheid	
Taakstelling fusie UWV/CWI	- 170,0
Diversen	- 17,9
	- 1 087,7
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	0,6
Sociale zekerheid	
Diversen	5,2
Niet tot een ijklijn behorend	
BTW compensatie HSL en Betuweroute	- 34,1
Diversen	3,1
	- 25,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	- 1 108,9
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	0,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	0,0

ALGEMEEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	- 48,2
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Dividendderving	52,2
Diversen	- 4,0
	48,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	48,2
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	0,0
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	0,0

Behoedzaamheidsreserve gemeente-/provinciefonds

Jaarlijks wordt ten behoeve van de behoedzaamheidsreserve een bedrag ingehouden op het gemeentefonds en op het provinciefonds. Deze reserve wordt tijdelijk geparkeerd op de aanvullende post Algemeen. Op grond van de nacalculatie wordt de behoedzaamheidsreserve over het jaar 2007 niet uitgekeerd aan gemeenten en provincies. Voorts zijn de middelen uit hoofde van de afspraak in het Bestuurlijk overleg financiële verhoudingen van mei 2007 om met ingang van 2008 de behoedzaamheidsreserve te halveren, tegengeboekt. Er is gebleken dat aan de voorwaarde van budgetneutraliteit niet voldaan is, daarom is de halvering niet doorgegaan.

Bos-gelden missie Afghanistan

Op de aanvullende post Algemeen waren middelen gereserveerd ten behoeve van de missie in Afghanistan (zgn. «Bos-gelden»). In het licht van de verlenging van deze missie zijn deze middelen voor 2010 en 2011 toegevoegd aan de Defensie-begroting (TK 2007–2008, 27 925, nr. 279).

Flankerend beleid vernieuwing Rijksdienst

Voor de vernieuwing van de Rijksdienst zijn in het Coalitieakkoord voor de periode t/m 2011 middelen gereserveerd. Deze middelen zijn bedoeld voor de benodigde investeringen (bijvoorbeeld in ICT) en voor sociaal flankerend beleid. Het budget voor 2008 is niet volledig aangewend. Ca. 22 mln. is ingezet voor investeringen, ca. 24 mln. voor sociaal flankerend beleid. Het budget is overgeveeld naar de desbetreffende departementale begrotingen. Het resterend budget (ca 56 mln.) wordt doorgeschoven naar latere jaren.

Knelpuntenreserve prijsbijstelling

Op de aanvullende post was een knelpuntenreserve opgenomen voor problematiek die ontstaat door het niet (volledig) uitkeren van de prijsbijstelling tranche 2008. Bij Voorjaarsnota zijn deze middelen overgeveeld naar verschillende begrotingen.

Uitdeling enveloppen Coalitieakkoord

De intensiveringsenveloppen uit het Coalitieakkoord zijn in eerste instantie geplaatst op de aanvullende post Algemeen. Overeenkomstig de

afspraken in het Coalitieakkoord wordende enveloppen «tranchegewijs» aan de departementale begrotingen toegevoegd.

Ramingstechnische veronderstelling in=uit

Bij Voorjaarsnota wordt de eindejaarsmarge uitgekeerd naar de departementale begrotingen. Als tegenhanger hiervan wordt de ramingstechnische veronderstelling «in=uit» op de aanvullende post verwerkt. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat de onderuitputting die zich in 2007 heeft voorgedaan ook in 2008 zal optreden.

Reservering Wet Betaalbaarheidshoofden

Het Kabinet heeft het voorstel voor de Interimwet Betaalbaarheidshoofden ingetrokken. Daarmee kunnen de op de WWI-begroting oorspronkelijk geraamde ontvangsten uit hoofde van deze wet niet worden gerealiseerd. Hiervoor was reeds een reservering getroffen op de aanvullende post.

Schuldsanering Antillen

Op basis van nieuw beschikbare gegevens is een nadere duiding gemaakt van de kosten van de schuldsanering van de Nederlandse Antillen. De raming van de reservering op de aanvullende post is dienovereenkomstig aangepast (ad 72 mln.). Daarnaast is de Algemene Maatregel van Rijksbestuur (AMvRB) Financieel Toezicht vastgesteld. Daarom is Nederland haar toezegging nagekomen door 203 mln. ten behoeve van de sanering van de betalingsachterstanden te storten op een bestemmingsrekening bij de Bank Nederlandse Antillen. Dit is conform de afspraken zoals vastgelegd in de akkoorden in het kader van de bestuurlijke vernieuwingen.

Ramingstechnische veronderstelling in=uit

Bij Voorjaarsnota is de eindejaarsmarge uitgekeerd naar de departementale begrotingen. Als tegenhanger hiervan is de ramingstechnische veronderstelling in=uit op de aanvullende post verwerkt. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat de onderuitputting die zich in 2007 heeft voorgedaan, ook in 2008 zal optreden. Bij Najaarsnota wordt een deel van in=uit-taakstelling ingevuld.

BTW-compensatie HSL en Betuweroute

Er is afgesproken om de BTW-uitgaven die samen gaan met de aanleg van de HSL en de Betuweroute te compenseren. Hiervoor is een reservering opgenomen op de aanvullende post. Deze middelen zijn overgeboekt aan de V&W-begroting.

Dividendderving

Op de aanvullende post was een reservering opgenomen voor dividendderving als gevolg van de verkoop van staatsdeelnemingen. Deze reservering is tegengeboekt.

Consolidatie

CONSOLIDATIE: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008 (excl. IS)	- 9 042,2
Beleidsmatige mutaties	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	937,6
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (excl. IS)	- 8 104,6
Totaal Internationale samenwerking	0,0
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008 (incl. IS)	- 8 104,6

De post Consolidatie wordt gebruikt voor het corrigeren van de Rijksbegroting voor dubbelstellingen die ontstaan door het «bruto-boeken» van bijdragen. Het bruto-boeken houdt in dat zowel het departement dat bijdraagt, als het departement dat ontvangt de uitgaven op zijn begroting opneemt. Het ontvangende departement raamt daarnaast de te ontvangen bijdragen ook aan de ontvangstenkant van de begroting. Hierdoor wordt het rekenkundig niveau van de totale rijksuitgaven en de rijksontvangsten hoger dan het feitelijk niveau. Door de post Consolidatie wordt hiervoor gecorrigeerd. De hoogte van de post wordt in belangrijke mate bepaald door de bijdragen via de begrotingen van Verkeer en Waterstaat en het FES aan het Infrastructuurfonds.

HGIS

HOMOGENE GROEP INTERNATIONALE SAMENWERKING: UITGAVEN	
	2008
Stand Miljoenennota 2008	5 847,7
Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
BNP-aanpassing	129,1
Diversen	0,2
	129,3
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Aanpassing ritme HGIS	- 20,0
Alexanderkazerne	- 42,0
Apparaatsuitgaven	- 17,2
Armoedebestrijding	- 241,1
Asielzoekers	91,4
Clean Development Mechanism	- 31,5
Crisisbeheersingsoperaties	- 26,2
Eindejaarsmarge HGIS	101,5
Europees Ontwikkelingsfonds (EOF)	- 22,5
Goed bestuur	16,9
Handels- en financieel systeem	- 29,2
Humanitaire hulpverlening	135,6
Joint implementation	- 19,2
Milieu en water	- 47,3
Mult. ontw banken- en fondsen	64,6
Onderwijs	- 128,9
Participatie civil society	46,3
Regionale stabiliteit en crisisbeheersing	103,3
Reproductieve gezondheid	17,7
SAC C-17	- 20,0
Schuldkwijtschelding	242,0
Diversen	11,9
	186,1
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	17,9
	17,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	333,3
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008	6 181,0

HOMOGENE GROEP INTERNATIONALE SAMENWERKING: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2008
Stand Miljoenennota 2008	169,1
Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Koersverschillen	43,9
Diversen	35,8
	79,7
Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
Diversen	17,9
	17,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2008	97,7
Stand Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008	266,7

De Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) is een aparte budgettaire constructie waarin de uitgaven aan Internationale Samenwerking van de verschillende departementen worden gebundeld. Het uitgavenniveau van de HGIS wordt aangepast voor macro-economische ontwikkelingen. Het ODA-deel van de HGIS is gekoppeld aan het bruto nationaal product (BNP) en wordt gecorrigeerd voor veranderingen van het BNP. Het non-ODA deel van de HGIS wordt gecorrigeerd voor prijsveranderingen. Het merendeel van de HGIS-uitgaven wordt via de begroting van Buitenlandse Zaken verantwoord.

BNP-aanpassing

Als gevolg van macro-economische ontwikkelingen is de omvang van de HGIS bijgesteld.

Aanpassing ritme HGIS

De uitgaven van de HGIS zijn in 2008 verlaagd en met hetzelfde bedrag in 2012 verhoogd. Dit wordt veroorzaakt door een aanpassing in de verwachte uitgaven voor internationaal milieubeleid (Clean Development Mechanism). Daarom is budget uit 2008 naar 2012 geschoven.

Alexanderkazerne

Voor het Internationaal Strafhof wordt nieuwbouw gerealiseerd op het terrein van de Alexanderkazerne. Defensie heeft vanuit de HGIS een compensatie ontvangen om de op de Alexanderkazerne gehuisveste functies elders onder te brengen.

Apparaatsuitgaven

Het apparaatsbudget is in eerste instantie verhoogd voor investerings- en beheerskosten op consulaire terrein (onder meer in verband met de invoering van biometrie). Daarnaast is er sprake van investeringen op bouwkundig terrein en ICT. Bij Najaarsnota zijn geplande uitgaven voor een aantal omvangrijke ICT projecten, zoals Rijkswerkplek 2.0 zijn naar 2009 doorgeschoven. Daarnaast vinden uitgaven die samenhangen met de introductie van biometrie in reisdocumenten en visa, zoals de aanschaf van hardware en verbouwingen aan kanselarijen, in 2009 plaats. Verder is

sprake van lagere personeelskosten vanwege een lagere bezetting dan gepland en is er vertraging bij huisvestingsgerelateerde projecten.

Armoedebestrijding

De neerwaartse mutatie betreft een saldo dat zeer sterk wordt beïnvloed door het gebruikelijke parkeerarakter van dit artikel. Er is 20 mln. extra bijgedragen voor schuldverlichtingsinitiatieven, waaronder het *Multilateral Debt Relief Initiative*. Verder is extra bijgedragen aan het *Early Transitions Country Fund* bij de *European Bank for Reconstruction and Development*. De begrotingssteun aan Nicaragua is gehalveerd, onder meer vanwege de uitsluiting van twee politieke partijen van de lokale verkiezingen. Daarnaast is er per saldo minder betaald aan UNDP, wegens vertraging in het tot stand komen van het arrangement tussen Nederland en de VN voor het *One-UN programme*. Verder is het UN-HABITAT programma neerwaarts bijgesteld. Bij Oeganda is sprake van een verlaging van de algemene begrotingssteun met circa 17 mln., vanwege de verschuiving naar sectorale begrotingssteun om de accountability en de sectordialoog te verbeteren. Ook bij Vietnam is de begrotingssteun verlaagd met 6 mln; dit hangt samen met de status van Vietnam als categorie-3 land (brede relatie).

Asielzoekers

De kosten van eerstejaarsopvang van asielzoekers uit DAC-landen worden volgens internationale afspraken toegerekend aan ODA. Door een hogere asielinstroom in 2008 vielen ook de kosten voor eerstejaars asielopvang die aan ODA worden toegerekend, hoger uit.

Clean Development Mechanism

Bij het Clean Development Mechanism is sprake van vertraging en uitvallende projecten.

Eindejaarsmarge HGIS

Middels de HGIS-eindejaarsmarge is een deel van het budget uit 2007 uitgedeeld in 2008.

Europees Ontwikkelingsfonds (EOF)

De ramingen voor Europees Ontwikkelingsfonds (EOF) zijn aangepast, omdat er sprake is van een overheveling van 2008 naar 2011. Dit is het gevolg van vertragingen bij de uitvoering van lopende programma's.

Goed bestuur

De verhoging komt enerzijds door intensiveringen in onder meer Afghanistan, Oeganda, Tanzania, Pakistan en Indonesië. Daarnaast zijn de centrale middelen op het gebied van goed bestuur opgehoogd, onder andere voor de *International Development Law Organization* (IDLO), de *Governance Partnership Facility* bij de Wereldbank en het *New Partnership for Africa's Development* (NEPAD).

Handels- en financieel systeem

De verlaging wordt enerzijds veroorzaakt door lagere rentesubsidies op OS-leningen als gevolg van een afnemende leningenportefeuille. Daarnaast was er minder aanspraak op garantiemiddelen door een verbeterde terugbetaling van de debiteurenlanden.

Humanitaire hulpverlening

Er is circa 118 mln. extra aangewend in verband met acute noodhulp ten behoeve van Soedan (Darfur), Congo, Irak, Afghanistan en Zimbabwe.

Daarnaast is ook de bijdrage aan UNHCR en UNRWA met respectievelijk verhoogd. Ook is de bijdrage aan het Wereldvoedselprogramma is verhoogd. Tenslotte is sprake van een verhoging in verband met de financiering van de uitzending van een Nederlands fregat ter bescherming van voedseltransporten naar Somalië.

Joint Implementation

De uitfinanciering van de verschillende projecten is trager verlopen dan geraamd. Deze is afhankelijk van declaraties van derden en zal in latere jaren plaatsvinden.

Milieu en water

De verlaging kan grotendeels worden toegeschreven aan een vertraagde start van het programma voor hernieuwbare energie. Deze is het gevolg van juridische problemen en vertraagde besprekingen over de opzet. Ook zijn er vertragingen in een aantal landenprogramma's voor milieu, onder andere in Mongolië, Bolivia, Pakistan, Vietnam en Senegal.

Multilaterale ontwikkelingsbanken en -fondsen

De uitgaven voor multilaterale ontwikkelingsbanken en -fondsen zijn in 2008 hoger uitgekomen dan geraamd door het naar voren halen van een betaling uit 2009 vanwege intertemporeel kasmanagement binnen ODA-budget.

Onderwijs

De voorgenomen bijdrage van 110 mln. aan het *Education for All/Fast Track Initiative (EFA/FTI) Catalytic Fund* is niet doorgegaan. Bij het *Catalytic Fund* bleek een lagere behoefte aan liquide middelen te bestaan, mede als gevolg van trage goedkeuringsprocessen bij de landenallocaties. Verder is er door vertraging een verlaging in het UNICEF *Education in Emergency* programma. De algemene bijdrage aan UNICEF is daarentegen verhoogd. Tenslotte zijn de uitgaven in verscheidene landenprogramma's op het gebied van onderwijs per saldo verlaagd.

Participatie civil society

Deze verhoging is een saldo en hangt met name samen met de bevoorschotting van organisaties (onder andere Novib) die een subsidie krijgen onder het Medefinancieringsstelsel (66 mln.). Verder is er meer uitgegeven aan het thema «cultuur en ontwikkeling». Ook is er geïntensiveerd ten behoeve van de Twinningfaciliteit Suriname. De bijdrage aan SNV is daarentegen verlaagd als gevolg van vertraging bij programma's. Ook de uitgave aan PSO is verlaagd wegens lagere liquiditeitsbehoefte.

Regionale stabiliteit en crisisbeheersing

De verhoging betreft onder meer een ophoging van het Stabiliteitsfonds met 23 mln. en een hoger dan geraamde contributie aan de Verenigde Naties voor crisisbeheersingsoperaties. Daarnaast is zowel via centrale programma's als via de landenprogramma's circa 60 mln. toegekend ten behoeve van fragiele staten. Het gaat hierbij met name om de partnerlanden Afghanistan (onder meer infrastructuur), Soedan (de zogenoemde «drie gebieden»: Abyei, Zuid-Kordofan en Blue Nile) en de Palestijnse Autoriteiten (met name Pegase, ten behoeve van de uitbetaling van salarissen in de publieke sector). Tot slot is extra bijgedragen aan programma's op het gebied van vredesopbouw (onder andere in Bosnië Herzegovina en Guatemala).

Reproductieve gezondheid

De verhoging is met name een gevolg van de verhoging bij de landenprogramma's op het gebied van basisgezondheidszorg (o.a. Tanzania, Zambia en Burkina Faso) en reproductieve gezondheid (o.a. Bamako en Mali). Daarnaast is sprake van een lichte verhoging van de uitgaven aan de SALIN partners.

SAC C-17

Deze mutatie betreft een overboeking van Buitenlandse Zaken naar Defensie in 2008 ten behoeve van het Strategic Airlift Capability C-17 NAVO initiatief om de strategische luchttransportcapaciteit te vergroten. De eenmalige investeringskosten voor Nederland bedragen in totaal 130 mln. verspreid over enkele jaren. Deze worden geacommodeerd binnen de begrotingen van Defensie (70 mln.) en Buitenlandse Zaken (60 mln.).

Schuldkwijtschelding

De schuld van de Democratische Republiek Congo (198 mln.) is niet in 2008 kwijtgescholden, maar is vertraagd. Dat geldt ook voor de aanzienlijk kleinere schulden van Ivoorkust (36 mln.) en Togo (8 mln.). Omdat schuldkwijtschelding meetelt voor de ODA-prestatie van 0,8% BNP, wordt het budget voor ontwikkelingssamenwerking aangepast.

Koersverschillen

Als gevolg van een lagere dollarkoers ten opzichte van de gehanteerde *corporate rate* in euro's, is er een positief saldo koersverschillen ontstaan.

Internetbijlage 8. Realisatie Netto Gecorrigeerde Rijksuitgaven ten behoeve van de Accresberekening

Het gemeente- en provinciefonds is een belangrijke inkomstenbron voor respectievelijk gemeenten en provincies. Gemeenten en provincies zijn binnen de kaders van wet- en regelgeving vrij in hun besteding van de middelen uit het gemeente- en provinciefonds, in tegenstelling tot inkomsten uit bijvoorbeeld specifieke uitkeringen of bestemmingsheffingen. In 1994 is tussen het Rijk, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Interprovinciaal Overleg (IPO) de afspraak gemaakt dat de ontwikkeling van het gemeente- en provinciefonds gelijke tred zou houden met de netto gecorrigeerde rijksuitgaven. Deze afspraak, die de normeringssystematiek wordt genoemd (in meer populaire bewoordingen «gelijk-trap-op-gelijk-trap-af») wordt vierjaarlijks geëvalueerd.

De laatste evaluatie heeft in 2006 plaatsgevonden. Het rapport van de werkgroep is in het najaar van 2006 aan de Tweede Kamer aangeboden¹. De conclusie van de werkgroep was dat de normeringssystematiek nog steeds een adequate invulling was van het uitgangspunt dat de fondsen zich evenredig moeten ontwikkelen met de uitgaven van de rijksoverheid. De werkgroep heeft echter een aantal aanbevelingen gedaan, waaronder het vergroten van de transparantie over de uitkomst van de accresberekening².

In onderstaande tabel wordt de opbouw van de realisatie van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven gepresenteerd, met een koppeling aan de departementale realisaties (de bedragen zijn terug te vinden in de verantwoordingsstaat van het desbetreffende departementale jaarverslag). Opgemerkt dient te worden dat niet per departement zichtbaar is gemaakt welk deel van de uitgaven relevant en niet-relevant is voor de ontwikkeling van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven en wat de correctieposten zijn per departement.

De realisatie van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven over het jaar 2008 impliceert dat het accrespercentage over 2008 vastgesteld wordt op 6,49%, hetgeen overeenkomt met een accres voor gemeenten en provincies van respectievelijk € 882 miljoen en € 73 miljoen.

¹ Zie Kamerstukken II 2006/2007, 30 800 B, nr. 4 (incl. bijlage)

² De afgelopen jaren is de accresberekening steeds gepubliceerd op www.rijksbegroting.nl (onder Overzichten), met ingang van dit jaar zal deze berekening worden opgenomen in de Internetbijlagen van het Financieel Jaarverslag Rijk.

Tabel 8.1: Uitgaven en niet-belastingontvangsten 2008 (1)

I	Huis der Koningin	6,1
IIA	Staten-Generaal	125,8
IIB	Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten	98,0
III	Algemene Zaken	55,7
IV	Koninkrijksrelaties	482,6
V	Buitenlandse Zaken	11 892,9
VI	Justitie	4 624,3
VII	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	6 047,6
VIII	Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen	32 609,9
IXA	Nationale Schuld	15 109,2
IXB	Financiën	38 157,0
X	Defensie	7 909,5
XI	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu	759,5
XII	Verkeer en Waterstaat	7 219,4
XIII	Economische Zaken	- 6 474,8
XIV	Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit	1 944,5
XV	Sociale Zaken en Werkgelegenheid	21 173,0
XVI	Volksgezondheid, Welzijn en Sport	13 781,4
XVII	Jeugd en Gezin	6 021,8
XVIII	Wonen, Wijken en Integratie	3 539,6
	Infrastructuurfonds	534,8
	Gemeentefonds (GF)	16 246,6
	Provinciefonds (PF)	1 205,1
	Fonds Economische Structuurversterking	0,0
	AOW-Spaarfonds	- 4 490,3
	Diergezondheidsfonds	8,0
	BTW-compensatiefonds	2 348,4
	Waddenfonds	- 29,4
	Afronding	0,2
	Totaal Netto-rijksuitgaven (2)	180 906,4
	wv. Uitgaven RBG-eng (2)	103 499,5
	wv. SZA (begrotingsgefinancierd) (2)	10 776,2
	wv. BKZ (begrotingsgefinancierd)	2 218,7
	wv. Niet relevant	64 412,4
	Correcties	- 91 064,7
	wv. EU-afdrachten	- 7 394,7
	wv. Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS)	- 5 914,2
	wv. Wet Werk en Bijstand (WWB)	- 4 160,4
	wv. GPPF (excl. uitgaven binnen Zorgkader)	- 15 977,1
	wv. Begrotingsgefinancierde Zorguitgaven (WMO en opleidingsfonds)	- 2 218,7
	wv. Schuldsanering Antillen	- 203,0
	wv. Niet relevant voor uitgavenkader, niet relevant voor GPPF	- 64 412,4
	wv. Niet relevant voor RBG-eng, wel relevant voor GPPF (incl. rente)	10 612,2
	wv. Overig (3)	- 1 396,4
	Netto gecorrigeerde rijksuitgaven stand FJR (incl. financieringsverschuivingen)	89 841,7
	Financieringsverschuivingen	580,0
	Netto gecorrigeerde rijksuitgaven stand FJR (excl. financieringsverschuivingen)	89 261,7
	Aansluitreeks Voorlopige Rekening 2008 – Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008	4
	Netto gecorrigeerde rijksuitgaven stand VR (excl. financieringsverschuivingen)	89 266,2
	NGRU (incl. financieringsverschuivingen)	83 829,2
	Groei NGRU in procenten (=accres)	6,5%

Toelichting

1. Zie het Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008, internetbijlage 2, tabel 2.1.1 (uitgaven begrotingen) en tabel 2.2.1 (niet-belastingontvangsten):

- www.rijksbegroting.nl. De uitgaven (tabel 2.1.1.) en ontvangsten (2.2.1) dienen van elkaar te worden afgetrokken.
2. Zie het Financieel Jaarverslag van het Rijk 2008, internetbijlage 1, tabel 1.1 (Budgettaire kernegevens in miljoenen euro)
 3. Hieronder vallen onder meer de correcties die zijn gemaakt op basis van bestuurlijke afspraken.